

NBP

Narodowy Bank Polski

Wrzesień 2015 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2015 r.

Wrzesień 2015 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2015 r.

Spis treści

Streszczenie	4
Informacje wstępne	7
Systemy płatności	8
1. Systemy płatności wysokokwotowych	8
2. Systemy płatności detalicznych	20
Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	42
1. Systemy rozrachunku papierów wartościowych	42
2. Systemy rozliczeń papierów wartościowych	46
Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego	49
1. Podmioty świadczące usługi płatnicze	49
2. Bankomaty	57
3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze	60
4. Punkty <i>cash back</i>	65
5. Repozytorium transakcji	67
Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze	68
1. Rachunki bankowe	68
2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze	70
3. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych	79
Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy	86
Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego	90
1. Zagadnienia prawne	90
2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego	101
3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA	104
4. Działania w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	104
Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym	107
1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności	107
2. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych	107
3. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	108
Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego	110
1. Analiza zasadności i możliwości uczestnictwa złotego w systemie CLS (<i>Continuous Linked Settlement</i>)	110
2. Analiza systemów płatności natychmiastowych	110
3. Analiza skutków obniżenia opłaty <i>interchange</i> w Polsce	112
4. Badanie obrotu kartowego wśród przedsiębiorców w Polsce	114
5. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim	115
Wykaz stosowanych skrótów	117

Spis schematów	120
Spis wykresów	121
Spis tabel	125

Streszczenie

„Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2015 r.”, zwana dalej „Oceną”, jest cyklicznym materiałem, przygotowanym przez Departament Systemu Płatniczego, stanowiącym dla Zarządu NBP podstawę do dokonania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, tj. realizacji zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim.

W Ocenie przedstawiono główne fakty i wydarzenia, które miały miejsce w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I połowie 2015 r., jak również dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w tym okresie oraz jego poziom na koniec czerwca 2015 r.

Wśród najistotniejszych dla systemu płatniczego w Polsce w I połowie 2015 r. zdarzeń należy wymienić:

1. kolejne obniżenie opłaty *interchange* z dniem 29 stycznia 2015 r. do poziomu 0,2% kwoty transakcji dla kart debetowych i 0,3% dla kart kredytowych, którego ocena, jakkolwiek generalnie pozytywna, zawiera nie tylko elementy oceniane pozytywnie (np. wzrost sieci akceptacji i transakcyjności kart płatniczych), ale i negatywnie (np. zmiany w taryfach prowizji i opłat dla klientów banków) przy jednoczesnym niespełnieniu niektórych oczekiwań (np. wpływu na obniżkę cen),
2. uruchomienie z dniem 9 lutego 2015 r. systemu płatności mobilnych BLIK, umożliwiającego użytkownikom telefonów dokonywanie płatności w sklepach, wypłacanie telefonem gotówki w bankomatach, dokonywanie płatności w internecie, a w niedługim czasie wzajemne rozliczenia pomiędzy posiadaczami telefonów (tzw. płatności P2P),
3. wydanie przez Prezesa NBP zgody na prowadzenie przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A. Systemu Płatności Kartowych. System ten jest systemem płatności detalicznych w złotych, umożliwiającym rozliczanie transakcji dokonanych w punktach handlowo-usługowych, bankomatach oraz innych urządzeniach przy użyciu kart płatniczych, wydanych w Polsce,
4. uruchomienie z dniem 13 kwietnia 2015 r. systemu SKARBNET4 (zastępującego dotychczas funkcjonujące w NBP systemy: SKARBNET3, SEBOP i ELBON2), umożliwiający rejestrację bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP, w którym są prowadzone rachunki i konta depozytowe bonów oraz realizowane operacje na papierach wartościowych,
5. podpisanie przez NBP, jako bank centralny przyłączony do systemu TARGET2, umowy związanej z uruchomieniem platformy TARGET2-Securities (T2S), oraz nowej umowy określającej prawa i obowiązki stron dotyczącej uruchomianej platformy.

Równocześnie w I połowie 2015 r. powstały w Polsce i Komisji Europejskiej regulacje i decyzje, które będą miały istotny wpływ na funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w najbliższej przyszłości. Należą do nich w szczególności:

1. przyjęcie w dniu 29 kwietnia 2015 r. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę. Celem ww. rozporządzenia jest m.in. ustalenie wysokości opłat *interchange* związanych z transakcjami płatniczymi opartymi o kartę płatniczą oraz wprowadzenie ujednoczonych reguł wykonywania transakcji kartowych,

2. podjęcie prac nad projektem ustawy o usługach płatniczych implementującej przepisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. PAD). Głównym celem ww. dyrektywy jest zmniejszenie skali wykluczenia finansowego w Unii Europejskiej, m.in. poprzez zapewnienie wszystkim konsumentom dostępu do podstawowego rachunku, realizującego funkcje płatnicze.

Najważniejsze dane statystyczne odzwierciedlające rozwój polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2015 r. i jego poziom na koniec czerwca 2015 r. są następujące:

1. w systemach płatności wysokokwotowych – w systemie SORBNET2 odnotowano wzrost liczby i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 1,2% i 6%. Z kolei w systemie TARGET2-NBP odnotowano wzrost wartości zrealizowanych zleceń o 4,3% oraz spadek ich liczby o 0,7%.
2. w systemach płatności detalicznych:
  - w systemach Elixir i Euro Elixir odnotowano wzrost liczby realizowanych zleceń odpowiednio o 1,2% i 2,4% przy jednoczesnym nieznacznym spadku odpowiednio o 0,8% i 0,2% wartości realizowanych zleceń. Ponadto, w systemie Euro Elixir odnotowano kolejny wzrost zarówno liczby, jak i wartości poleceń przelewu SEPA (SEPA Credit Transfer – SCT) odpowiednio o 2,4% i 0,1%.
  - w systemach Express Elixir i BlueCash odnotowano kolejny wzrost zarówno liczby odpowiednio o 15% i 19%, jak i wartości odpowiednio o 18% i 27% realizowanych zleceń,
3. w zakresie dotyczącym obrotu gotówkowego i bezgotówkowego odnotowano wzrost udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 z 21,4% w grudniu 2014 r. do 21,8% w czerwcu 2015 r. Wzrost wskaźnika udziału procentowego pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1 należy ocenić, na tle dotychczasowych trendów w Polsce i Unii Europejskiej, jako zjawisko niekorzystne i świadczące o wciąż dużym przywiązaniu polskiego społeczeństwa do fizycznej formy pieniądza. Ponadto, odnotowano wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 49,6% w grudniu 2014 r. do poziomu 50,3% w czerwcu 2015 r.
4. najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych była karta płatnicza stanowiąca ok. 53,6% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba transakcji przy użyciu karty płatniczej wzrosła o 9,7% w stosunku do II półrocza 2014 r. Odnotowano wzrost (o 1,4% w stosunku do poprzedniego półrocza) liczby transakcji poleceniem zapłaty.
5. odnotowano spadek liczby wydanych kart płatniczych o 4,7% (do poziomu 34,4 mln), przy czym nadal utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby kart kredytowych (spadek o 3,2% w porównaniu do II półrocza 2014 r.). W omawianym okresie wzrosła liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS o 6,1% oraz bankomatów o 5,6%.
6. niepokojącym zjawiskiem odnotowanym w minionym półroczu był wzrost liczby i wartości operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi. Według danych przekazanych przez banki w porównaniu do poprzedniego półrocza liczba oraz wartość takich operacji wzrosła odpowiednio o 11,9% i 44,5%.

Warto podkreślić, iż ostatnie półrocze to także dynamiczny rozwój rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, do których w szczególności należą karty zbliżeniowe i płatności mobilne, mające na celu zastąpić płatności gotówkowe głównie w niskokwotowych transakcjach detalicznych.

Należy dodać, że funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce jest wypadkową działań i decyzji bardzo wielu podmiotów. Narodowy Bank Polski, realizując ustawowe zadanie organizacji rozliczeń pieniężnych, pełni w tym zakresie nie tylko funkcję regulacyjną, nadzorczą i operacyjną, ale i – wzorem innych banków centralnych - funkcję katalizatora zmian, która przejawia się m.in. w inicjowaniu lub wspieraniu działań wielu innych podmiotów i instytucji w zakresie systemu. Warto jednak pamiętać, iż przyjmując ww. rolę katalizatora zmian, NBP nie zawsze na wszystkie podejmowane kwestie i działania ma ostateczny wpływ.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje i dane, funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2015 r. należy ocenić pozytywnie.

Informacje wstępne

Narodowy Bank Polski przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w I półroczu 2015 r. Materiał ten ma na celu przedstawienie kompleksowej informacji dotyczącej stanu i poziomu rozwoju poszczególnych elementów polskiego systemu płatniczego w ciągu omawianego półrocza oraz najistotniejszych prac i wydarzeń w tym zakresie. Sporządzenie *Oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego* stanowi podstawę dla realizacji ustawowego obowiązku Zarządu NBP, określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim, tj. dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych.

Prezentowany materiał zawiera informacje i dane o:

1. funkcjonowaniu systemów płatności, w tym: systemów SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, systemów Elixir, Euro Elixir i Express Elixir, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., systemu BlueCash prowadzonego przez Blue Media S.A. oraz systemu BLIK prowadzonego przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.,
2. systemach rozrachunku papierów wartościowych prowadzonych przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. i NBP oraz o systemach rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.,
3. pozostałych elementach infrastruktury polskiego systemu płatniczego,
4. rachunkach bankowych i bezgotówkowych instrumentach płatniczych,
5. poziomie rozwoju obrotu bezgotówkowego i gotówkowego,
6. działaniach podjętych przez NBP w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego,
7. działaniach podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych,
8. wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

Systemy płatności

Na koniec I półrocza 2015 r. w Polsce funkcjonowało 7 głównych systemów płatności:

- 2 systemy płatności wysokokwotowych:

- system SORBNET2, prowadzony przez NBP,
- system TARGET2-NBP, prowadzony przez NBP pod względem prawnym, a operacyjnym przez trzy banki centralne (Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banca d'Italia),

- 5 systemów płatności detalicznych:

- system Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Euro Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Express Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system BlueCash, prowadzony przez Blue Media S.A.,
- system BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.

1. Systemy płatności wysokokwotowych

1.1 System SORBNET2

W I półroczu 2015 r. działania prowadzone w obszarze systemu SORBNET2 koncentrowały się głównie na przygotowaniach do wdrożenia wersji 3.0 systemu, które miało miejsce w dniu 18 maja 2015 r., oraz na analizie wpływu na system SORBNET2 zmian wprowadzanych przez SWIFT jesienią 2015 r. w ramach *Standards Release 2015*.

Zmiany w systemie SORBNET2

W dniu 1 stycznia 2015 r. została wdrożona w systemie SORBNET2, zgłoszona przez Ministerstwo Finansów i uzgodniona z KDPW oraz uczestnikami systemu SORBNET2, zmiana dotycząca uzupełnienia informacji przekazywanych w zleceniach dotyczących sprzedaży obligacji i bonów skarbowych oraz wykupu bonów o informacje dotyczące papierów skarbowych, których te zlecenia dotyczą. Od dnia 1 stycznia 2015 r. wszystkie ww. zlecenia oraz wystawiane przez KDPW zlecenia dotyczące rozliczeń operacji zawieranych na skarbowych papierach wartościowych zawierają informacje nt. nazwy skróconej papieru wartościowego.

W dniu 18 maja 2015 r. została uruchomiona nowa wersja systemu SORBNET2 (wersja 3.0). Zmiany wprowadzone w wersji 3.0 obejmowały zgłoszone przez NBP DSP i niedotyczące bezpośrednio uczestników systemu drobne zmiany funkcjonalne i techniczne w oprogramowaniu systemu SORBNET2. Wdrożona została także zaproponowana przez NBP DSP zmiana mająca na celu usprawnienie komunikacji z uczestnikami systemu. Zmiana ta polegała na wprowadzeniu w Module Monitorującym systemu SORBNET2 (MMS2) działającym w trybie U2A nowej funkcjonalności umożliwiającej automatyczne kierowanie do uczestników systemu wiadomości (typu *broadcast*) wysyłanych przez NBP DSP. Przesyłane w ten sposób informacje dotyczą pracy operacyjnej systemu (m.in. zmiany parametrów biznesowych (tzw. *cut-off-time*)).

Wdrożona funkcjonalność umożliwiła szybką komunikację w przypadku sytuacji nietypowych jak np. przedłużenie dnia operacyjnego. Kierowane w ten sposób informacje mogą być przesłane do wszystkich lub wybranych uczestników systemu. Dodatkowo z uwagi na fakt, że monitorowanie w trybie U2A nie jest obowiązkowe, wysłane w ramach U2A informacje przesyłane są również drogą mailową na wskazane adresy kontaktowe.

Wdrożenie nowej wersji systemu poprzedzone było testami, przeprowadzanymi przez użytkowników systemu we współpracy z NBP DSP.

W związku z zaplanowanym przez SWIFT wprowadzeniem jesienią 2015 r. w ramach *Standards Release 2015* zmian w określonych komunikatach MT, NBP DSP podjął decyzję o wdrożeniu wersji 3.1 systemu SORBNET2 implementującej niektóre wprowadzane przez SWIFT zmiany. Po przeprowadzonej analizie podjęto decyzję o wprowadzeniu zmiany polegającej na dodaniu w komunikatach płatniczych MT103(+) i MT202COV nowego formatu dla pola 59 (dodanie opcji F umożliwiającej podanie określonych szczegółowych informacji na temat klienta będącego beneficjentem płatności) oraz o niewdrażaniu zmiany dotyczącej pola 13D w komunikatach informacyjnych MT900/910 (umożliwiającej wpisanie godziny realizacji przez system RTGS)¹. Wdrożenie nowej wersji systemu SORBNET2, uwzględniającej wprowadzane przez SWIFT zmiany, planowane jest łącznie z wdrożeniem SWIFT *Standards Release 2015*, tj. w dniu 22 listopada 2015 r.

W dniu 18 czerwca 2015 r. do uczestników systemu zostało wystosowane pismo informujące o zakresie wprowadzanych zmian i planowanych terminach testów (12-23 października 2015 r.), a w dniu 16 czerwca 2015 r. do uczestników systemu SORBNET2 została przesłana informacja o udostępnieniu nowej wersji dokumentacji systemu (wersji 3.1) uwzględniającej ww. zmiany. Dokumentacja dostępna jest na stronie internetowej www.nbp.pl, w zakładce dedykowanej systemowi SORBNET2².

W czerwcu 2015 r. NBP uruchomił po raz kolejny procedurę zarządzania zmianą w systemie SORBNET2, której celem jest zgromadzenie propozycji zmian do wprowadzenia w wersji 4.0 systemu, której wdrożenie zaplanowane zostało na wiosnę 2016 r. W tym celu w dniu 9 czerwca 2015 r. DSP NBP zwrócił się do Krajowej Grupy Użytkowników SORBNET2 (KGU SORBNET2) oraz do uczestników wewnętrznych systemu (departamentów NBP) z prośbą o zgłoszenie propozycji zmian do systemu SORBNET2. Jako ostateczny termin na zgłaszanie propozycji zmian wyznaczono dzień 31 sierpnia 2015 r.

Zmiany w umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2

W I półroczu 2015 r. w związku z uruchomieniem przez NBP w dniu 13 kwietnia 2015 r. systemu SKARBNET4³ oraz wynikającymi z tego tytułu zmianami przepisów wewnętrznych NBP⁴, zaistniała

---

¹ Zmiana ta jest opcjonalna, w związku z czym została podjęta decyzja o jej ewentualnym wdrożeniu dopiero po wyrażeniu zainteresowania tą funkcjonalnością przez środowisko bankowe.

² System płatniczy > Infrastruktura systemu płatniczego > Systemy płatności wysokokwotowych > SORBNET2, link do strony: http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/informacja_sorbnet2.html

³ SKARBNET4 – system rejestracji bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP, w którym są prowadzone przez NBP rachunki i konta depozytowe tych bonów oraz realizowane operacje na papierach wartościowych.

⁴ Uchwała nr 7/2015 Zarządu NBP z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie wprowadzenia „Regulaminu prowadzenia przez Narodowy Bank Polski rachunków i kont depozytowych bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP w systemie SKARBNET4 oraz przeprowadzania w tym systemie operacji na papierach wartościowych” która zastąpiła uchwałę nr 71/2010 Zarządu NBP z dnia 23 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia „Regulaminu Rejestru Papierów Wartościowych” oraz zmiana uchwały nr

konieczność wprowadzenia odpowiednich zmian w umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2 dla poszczególnych uczestników (banków oraz KDPW S.A.). Wprowadzone zmiany dotyczyły części definicyjnej, tj. polegały na dodaniu definicji systemu SKARBNET4, który od dnia 13 kwietnia 2015 r. przejął wszystkie zadania i funkcje realizowane w dotychczas funkcjonujących w NBP systemach: SKARBNET3, SEBOP i ELBON2. Dodatkowo zmianie uległ załącznik dotyczący taryfy prowizji i opłat, stanowiący integralną część umowy, tj. wprowadzone zmiany w ww. załączniku dotyczyły zmiany nazewnictwa (zastąpienie pojęcia „Rejestr Papierów Wartościowych” nazwą „SKARBNET4”), natomiast wysokość prowizji i opłat pozostała niezmienną.

Dane statystyczne – system SORBNET2

Według stanu na dzień 30 czerwca 2015 r. w systemie SORBNET2 uczestniczyło 48 podmiotów, w tym 44 banki, Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., KDPW_CCP S.A. oraz Narodowy Bank Polski. W porównaniu do stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. liczba uczestników systemu SORBNET2 zmniejszyła się o dwa podmioty⁵.

W I półroczu 2015 r. w systemie SORBNET2 zrealizowano ogółem 1.750.504 zleceń (średnio dziennie 14.117 zleceń) o łącznej wartości 36,1 bln zł. W porównaniu do II półrocza 2014 r., w którym zrealizowano 1.729.706 zleceń (średnio dziennie 13.513 zleceń) o łącznej wartości 34,1 bln zł, liczba zrealizowanych zleceń wzrosła o 1,2%. Ten niewielki wzrost wolumenu zrealizowanych zleceń przy jednoczesnym znacznym wzroście ich wartości o 6,0% skutkowało wzrostem średniej wartości jednego zlecenia o 4,7%. Warto dodać, że w II półroczu 2014 r. odnotowano spadek średniej wartości jednego zlecenia o 9,6% w porównaniu z I półroczem tego samego roku. Zarówno dla średniej dziennej liczby zleceń, jak i średnich dziennych obrotów zaobserwowano w analizowanym okresie wzrost odpowiednio o 4,5% i 9,4%. Najwyższy dzienny wolumen zleceń wyniósł 21.660 zleceń i wystąpił w dniu 30 kwietnia 2015 r.

W I półroczu 2015 r. w systemie SORBNET2 wystąpił spadek liczby zleceń międzybankowych o 5,5% i wzrost liczby zleceń klientów o 1,8%. Równocześnie wartość zleceń międzybankowych wzrosła o 10,6%, zaś wartość zleceń klientów zmalała o 0,8%.

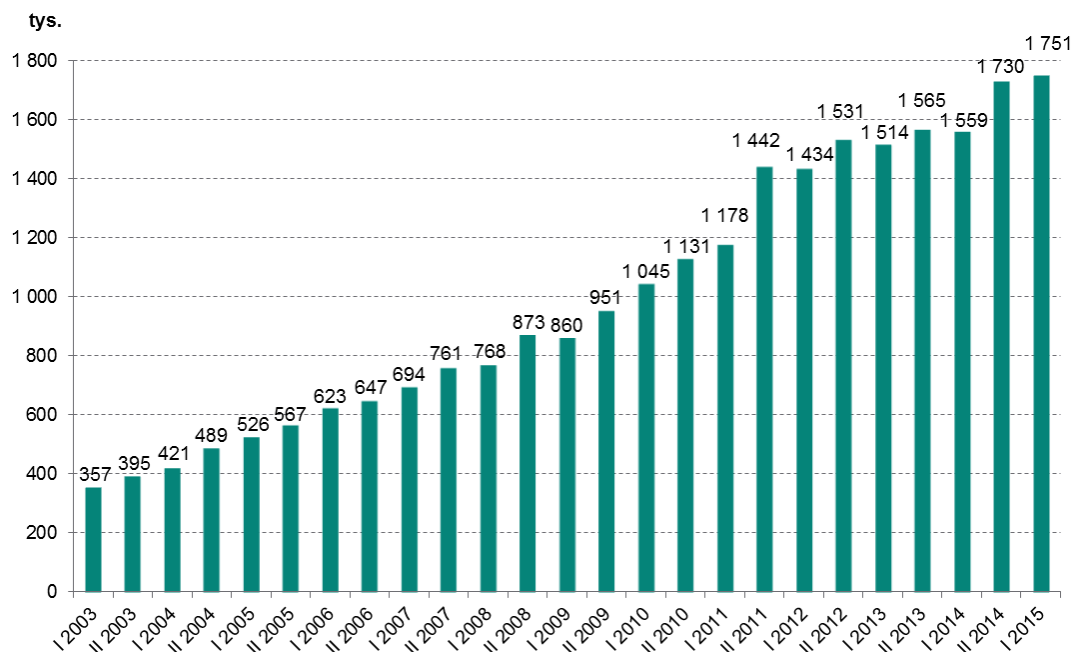
Liczbę i wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET (do dnia 9 czerwca 2013 r.) i SORBNET2 (od dnia 10 czerwca 2013 r.) na przestrzeni lat 2003 – 2015 zaprezentowano na wykresach nr 1 i 2. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2015 r. w porównaniu do II półrocza 2014 r., przedstawiono w tabelach nr 1 i 2.

29/2014 Zarządu NBP z dnia 5 czerwca 2014 r. w sprawie prowizji i opłat bankowych stosowanych przez Narodowy Bank Polski.

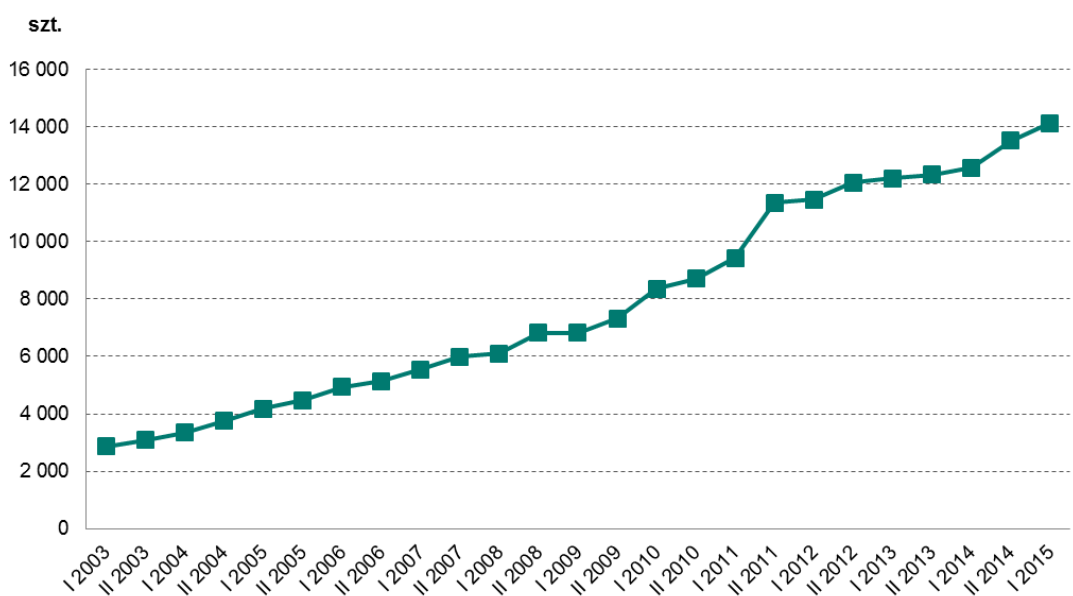
⁵ W dniu 30 kwietnia 2015 r. doszło do połączenia banków BGŻ S.A. i BNP Paribas S.A., czego rezultatem było zamknięcie rachunku bieżącego Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. w systemie SORBNET2. W dniu 30 czerwca 2015 r. nastąpiło prawne połączenie Meritum Banku S.A. i Alior Banku S.A., tym samym został zamknięty rachunek bieżący Meritum Banku S.A. w systemie SORBNET2.

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015 (w tys. sztuk)

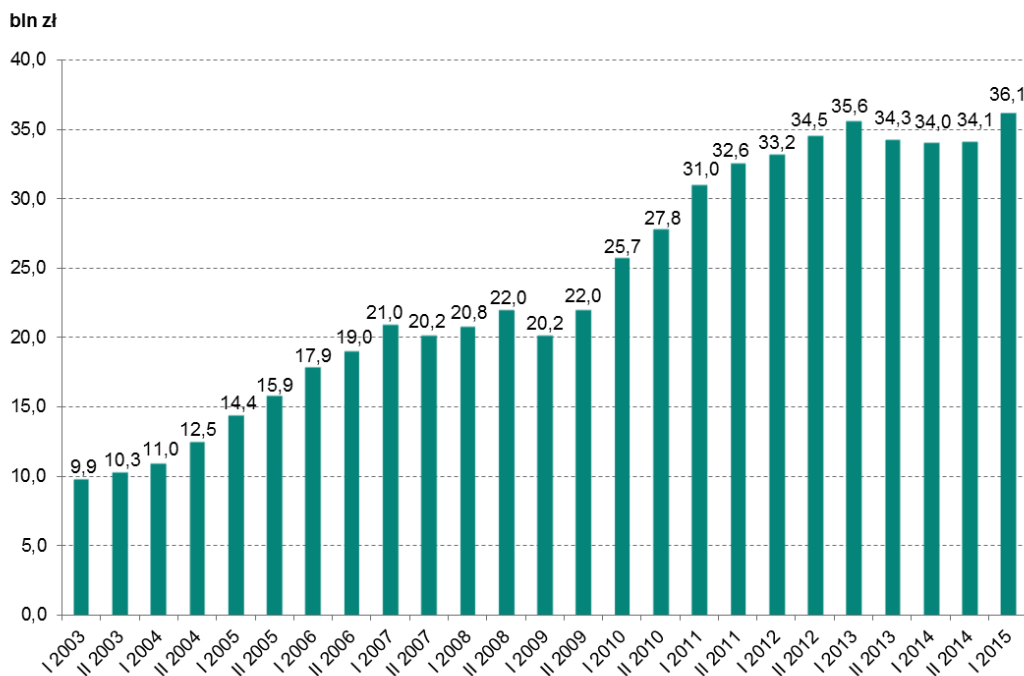

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 2. Średnia dzienna liczba zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 3. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015 (w bln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.

	II połowa 2014 r.		I połowa 2015 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
OGÓŁEM	1.729.706	100%	1.750.504	100%	↑	1,2%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	139.280	8,1%	131.586	7,5%	↓	-5,5%
▪ klientowskie	1.590.426	91,9%	1.618.918	92,5%	↑	1,8%
2/ W tym:						
▪ zlecenia banków	1.616.116	93,4%	1.643.305	93,9%	↑	1,7%
▪ zlecenia KIR	16.781	1,0%	16.245	0,9%	↓	-3,2%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	30.030	1,7%	28.107	1,6%	↓	-6,4%
▪ zlecenia NBP	66.779	3,9%	62.847	3,6%	↓	-5,9%
Średnia dzienna liczba zleceń	13.513	-	14.117	-	↑	4,5%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r. ⁶

	II połowa 2014 r.		I połowa 2015 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział		
OGÓŁEM	34.109,3	100%	36.143,0	100%	↑	6,0%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	20.314,7	59,6%	22.459,6	62,1%	↑	10,6%
▪ klientowskie	13.794,6	40,4%	13.683,4	37,9%	↓	-0,8%
2/ W tym:						
▪ zlecenia banków	14.247,3	41,8%	14.209,9	39,3%	↓	-0,3%
▪ zlecenia KIR	848,4	2,5%	866,5	2,4%	↑	2,1%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	2.631,9	7,7%	2.474,6	6,8%	↓	-6,0%
▪ zlecenia NBP	16.381,7	48,0%	18.592,0	51,4%	↑	13,5%
Średnie dzienne obroty	266,5	-	291,5	-	↑	9,4%
Średnia wartość jednego zlecenia	19,7 mln zł	-	20,6 mln zł	-	↑	4,7%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Ocena funkcjonowania systemu SORBNET2 w I półroczu 2015 r.

W I półroczu 2015 r. system SORBNET2 funkcjonował prawidłowo. W tym okresie wystąpiła jedynie jedna dłuższa (około półgodzinna) przerwa w dostępności systemu niemająca negatywnego wpływu na uczestników systemu.

Analizując rozwój systemu, warto podkreślić kontynuowaną w I półroczu 2015 r. tendencję wzrostową w zakresie liczby zleceń zrealizowanych w systemie – średnia dzienna liczba zleceń wzrosła o nieco ponad 4%, w poprzednim okresie sprawozdawczym (w II półroczu 2014 r. w porównaniu do I półrocza 2014 r.) wzrost wyniósł 7%. Wzrost liczby zleceń dotyczył zleceń klientowskich, co może wskazywać na utrzymujące się wykorzystanie systemu SORBNET2 do realizacji zleceń klientów banków, natomiast zlecenia międzybankowe odnotowały spadek. Analizując dane szczegółowe, można zaobserwować kontynuację dość dynamicznego (tj. średnio na poziomie 18%) wzrostu zleceń klientowskich niskokwotowych, pomimo rosnącej dostępności dla klientów systemów płatności natychmiastowych (Express Elixir i BlueCash) dedykowanych przeprowadzaniu rozliczeń niskokwotowych płatności detalicznych.

Warto również zwrócić uwagę na zaobserwowany w analizowanym okresie po raz pierwszy od 3 lat (tj. od 2012 r.) powrót do sytuacji, w której liczba i wartość zrealizowanych zleceń w pierwszym półroczu danego roku wzrosła (odpowiednio o 1% i 6%) w porównaniu do drugiego półrocza roku ubiegłego.

⁶ Wartości *Udziału* oraz *Zmiany* zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Ewentualne niesumowanie się danych szczegółowych w poszczególnych kolumnach do wartości z wiersza *Ogółem* wynika z prezentacji danych w postaci zaokrąglonej.

Biorąc pod uwagę obserwowane tendencje, funkcjonowanie systemu SORBNET2 w I półroczu 2015 r. należy ocenić pozytywnie.

1.2 System TARGET2-NBP

Według stanu na dzień 30 czerwca 2015 r. rachunki w systemie TARGET2-NBP posiadały 23 podmioty (19 banków oraz NBP, KIR S.A., KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A.), tj. o 2 podmioty więcej niż na koniec 2014 r.⁷

Uruchomienie platformy T2S

W dniu 22 czerwca 2015 r. po wielu latach przygotowań uruchomiona została platforma TARGET2-Securities (T2S). Między czerwcem 2015 r. a lutym 2017 r., tj. w zaplanowanych w tym okresie 4 falach migracyjnych, 24 centralne depozyty papierów wartościowych oraz 20 banków centralnych dokona stopniowej migracji do T2S. Pomimo iż żaden polski depozyt papierów wartościowych nie zdecydował się na przystąpienie do platformy T2S, NBP zobowiązany był, z uwagi na podpisane umowy uczestnictwa w systemie TARGET2, do przygotowania własnej infrastruktury, tj. komponentu TARGET2-NBP, do współpracy z platformą T2S poprzez:

- umożliwienie od dnia 22 czerwca 2015 r. wykorzystania Dedykowanych Rachunków Pieniężnych (DCA – *Dedicated Cash Accounts*),
- umożliwienie po dniu 6 lutego 2017 r. podmiotom, którym udziela kredytu w ciągu dnia w euro w module PM, wykorzystania usługi autokolateralizacji, tj. otrzymywania od NBP kredytu w ciągu dnia na platformie T2S pod zabezpieczenie papierów wartościowych, w przypadku braku środków na realizację transakcji zakupu papierów wartościowych,
- wprowadzenie odpowiednich zmian w umowach uczestnictwa w systemie TARGET2-NBP.

W celu przygotowania się do realizacji ww. zobowiązań w I półroczu 2015 r. zintensyfikowano w NBP prace w tym obszarze oraz podjęto szereg działań o charakterze analitycznym i konsultacyjnym. W ramach współpracy ze środowiskiem bankowym NBP przedstawił na posiedzeniu Rady ds. Systemu Płatniczego w dniu 15 czerwca 2015 r. materiał pt. *Informacja nt. projektu TARGET2-Securities*. Dodatkowo, w celu zweryfikowania realnych planów banków – uczestników systemu TARGET2-NBP, dotyczących potrzeby otwarcia na platformie T2S dedykowanych rachunków pieniężnych DCA oraz korzystania z usługi autokolateralizacji, którą NBP może świadczyć po dniu 6 lutego 2017 r., w dniu 26 czerwca 2015 r. NBP wysłał do uczestników systemu TARGET2-NBP *Ankiętę dotyczącą zainteresowania usługami świadczonymi na platformie TARGET2-Securities*, w tym w zakresie otwarcia rachunku DCA oraz korzystania z usługi autokolateralizacji. Dalsze prace w zakresie przygotowań NBP do współpracy z platformą T2S zaplanowane zostały na II półroczu 2015 r.

Zmiany prawne w systemie TARGET2

W związku z uruchomieniem platformy T2S z dniem 22 czerwca 2015 r. oraz z wejściem w życie zmian w Wytycznych systemu TARGET2 (Wytycznych EBC (EBC/2015/15) zmieniających wytyczne EBC/2012/27 w

---

⁷ W dniu 2 marca 2015 r. rachunek w systemie TARGET2-NBP otworzył Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Polska) S.A., a w dniu 29 czerwca 2015 r. rachunki otworzył KDPW_CCP S.A.

sprawie transeuropejskiego zautomatyzowanego błyskawicznego systemu rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym (TARGET2)) przyjętych przez Radę Zarządzającą EBC w dniu 2 kwietnia 2015 r. NBP, jako bank centralny przyłączony do systemu TARGET2, podpisał następujące umowy:

- *TARGET2 Agreement*, w której wprowadzone zostały zmiany związane z uruchomieniem platformy T2S, oraz
- *Agreement on the use of T2S services in TARGET2*, tj. nową umowę określającą prawa i obowiązki stron w związku z platformą T2S.

Na mocy postanowień TARGET2 Agreement oraz zmienionych Wytycznych systemu TARGET2, NBP zobowiązany był także to zaimplementowania zmian prawnych w umowach uczestnictwa w systemie TARGET2-NBP. Nowe umowy weszły w życie z dniem 22 czerwca 2015 r.

NBP, tak jak i pozostałe banki centralne uczestniczące w systemie TARGET2, zobowiązany był także do zaimplementowania wzoru nowej umowy dla przyszłych posiadaczy rachunków DCA (dedykowanych rachunków pieniężnych), tj.: umowy w sprawie warunków otwierania i prowadzenia Dedykowanego Rachunku Pieniężnego w euro w systemie TARGET2-NBP, zawartej między Narodowym Bankiem Polskim a Uczestnikiem systemu TARGET2-NBP. Wzór umowy DCA wszedł w życie z dniem 22 czerwca 2015 r.

Zmiany w umowach uczestnictwa w systemie TARGET2-NBP, związane z uruchomieniem platformy TARGET2-Securities, zostały przedstawione i omówione w ramach prac Krajowej Grupy Użytkowników TARGET2 w dniu 21 maja 2015 r.

Uczestnictwo KDPW_CCP w systemie TARGET2-NBP

W związku z rozszerzeniem prowadzonej działalności, w dniu 24 lutego 2015 r. KDPW_CCP wystąpił do NBP o otwarcie dwóch rachunków w systemie TARGET2-NBP, tj. rachunku technicznego – z dostępem wykorzystującym interfejs systemu zewnętrznego, oraz rachunku RTGS – z dostępem wykorzystującym interfejs uczestnika. W następnych miesiącach miały miejsce bilateralne konsultacje między KDPW_CCP a NBP dotyczące kwestii prawnych i operacyjnych, uzgodnienia dokumentów funkcjonalnych oraz przygotowanie odpowiednich umów. Po przejściu wymaganych testów, w dniu 29 czerwca 2015 r. NBP otworzył dla KDPW_CCP dwa rachunki w systemie TARGET2-NBP.

Rachunki te będą wykorzystywane do rozliczania transakcji instrumentów pochodnych w euro zawieranych poza rynkiem regulowanym, czyli kontraktów pochodnych odnoszących się do stóp procentowych, których instrumentem bazowym są EURIBOR i EONIA, oraz innych transakcji w euro zawartych na rynku regulowanym i transakcji zawartych poza tym rynkiem, których przedmiotem są papiery wartościowe.

Ponadto zamiarem KDPW_CCP S.A. jest wykorzystanie rachunków w TARGET2-NBP w celu umożliwienia uczestnikom posiadających status uczestników rozliczających wnoszenia środków pieniężnych w euro na poczet wpłat do funduszu rozliczeniowego, funduszy zabezpieczających, a także z tytułu depozytów zabezpieczających.

Planowane zmiany w systemie TARGET2

W I półroczu 2015 r. kontynuowano prace związane z planowanymi na kolejne lata zmianami systemu, a w szczególności bardzo istotne prace związane z planowaną migracją na standard ISO 20022 przewidziana na listopad 2017 r. (SSP release 11.0). W dniu 20 marca 2015 r. została przekazana środowisku bankowemu informacja o wykorzystaniu przez system TARGET2 rozwiązania opartego o tzw. konwerter. W uzasadnieniu podjętej decyzji poinformowano, że jest to rozwiązanie dużo tańsze niż pełna migracja oraz nie wymaga wprowadzenia istotnych zmian po stronie systemu. Jak zaznaczono, decyzja została podjęta w kontekście średnio i długoterminowych planów dla systemu TARGET2, w kontekście których Eurosystem widzi konieczność zainicjowania dyskusji nad ulepszeniami systemu oraz nad wprowadzeniem dodatkowych usług rynkowych, odpowiednich dla zmieniających się uwarunkowań. Poinformowanie o bardziej konkretnych elementach tej strategii planowane jest na przestrzeni kolejnych miesięcy.

Dane statystyczne – system TARGET2-NBP

W I półroczu 2015 r., w stosunku do poprzedniego półrocza, w systemie TARGET2-NBP odnotowano⁸:

- spadek ogólnej liczby zrealizowanych transakcji w euro o 0,7% (liczba zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 spadła o 0,9%),
- wzrost ich wartości o 4,3% (wartość zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 wzrosła o 1,4%).

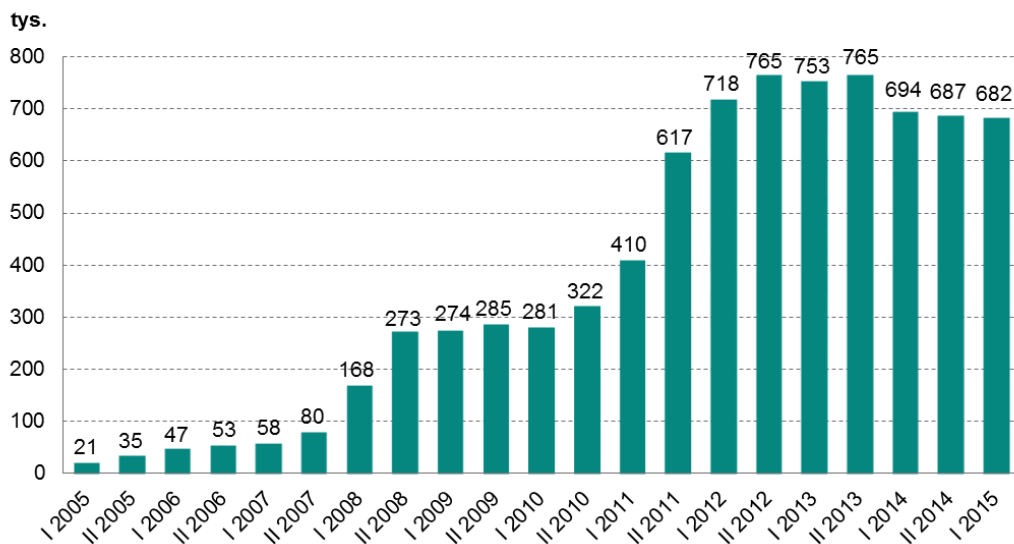
W I półroczu 2015 r. w systemie TARGET2 było 125 dni operacyjnych, tj. o 5 dni mniej niż w II półroczu 2014 r. Średni dzienny wolumen zrealizowanych zleceń wzrósł w analizowanym okresie o 3,3%, a średnie dzienne obroty wzrosły o 8,5%. Wzrost wartości zrealizowanych zleceń skutkował wzrostem średniej wartości jednego zlecenia zrealizowanego w systemie TARGET2-NBP o 5,0%, tj. do poziomu 0,57 mln euro.

Liczbę, wartość oraz średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP na przestrzeni lat 2005 – 2015 prezentują wykresy nr 4, 5 i 6. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2015 r. w porównaniu do II półrocza 2014 r., przedstawiają tabele nr 3 i 4.

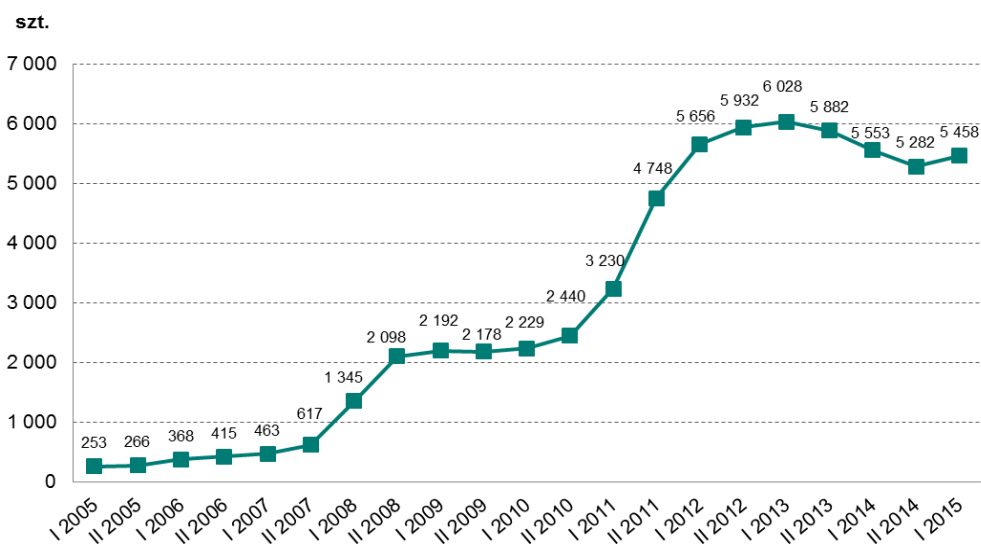
⁸ Dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń wykazywane są bez tzw. technicznych przelewów płynności realizowanych przez banki i NBP, tj. w szczególności bez przelewów środków między rachunkami własnymi danego uczestnika, zgodnie z algorytmem opracowanym przez EBC.

Wykres nr 4. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)

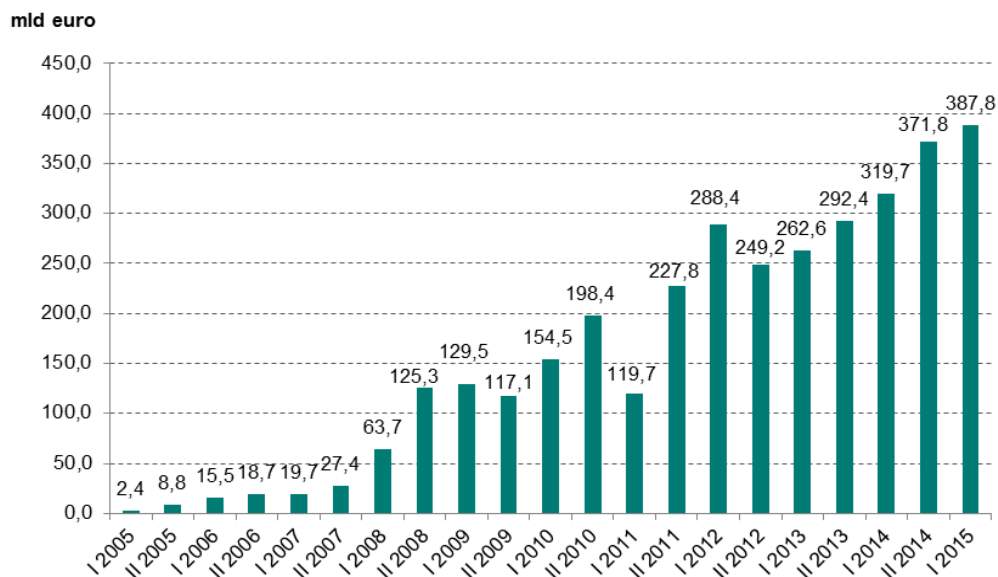
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 5. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 6. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.

	II połowa 2014 r.		I połowa 2015 r.		Zmiana
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział	
OGÓŁEM	686.710	100%	682.190	100%	↓ -0,7%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	111.645	16,3%	126.492	18,5%	↑ 13,3%
▪ klientowskie	575.065	83,7%	555.698	81,5%	↓ -3,4%
2/ W tym:					
▪ zlecenia krajowe	72.512	10,6%	72.601	10,6%	↑ 0,1%
▪ zlecenia transgraniczne	614.198	89,4%	609.589	89,4%	↓ -0,8%
▪ wysłane	337.119	49,1%	333.627	48,9%	↓ -1,0%
▪ otrzymane	277.079	40,3%	275.962	40,5%	↓ -0,4%
Średnia dzienna liczba zleceń	5.282	-	5.458	-	↑ 3,3%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.⁹

	II połowa 2014 r.		I połowa 2015 r.		Zmiana
	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	
OGÓŁEM	371.802,2	100%	387.830,3	100%	↑ 4,3%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	342.719,7	92,2%	360.809,1	93,0%	↑ 5,3%
▪ klientowskie	29.082,6	7,8%	27.021,2	7,0%	↓ -7,1%
2/ W tym:					
▪ zlecenia krajowe	60.205,0	16,2%	59.723,5	15,4%	↓ -0,8%
▪ zlecenia transgraniczne	311.597,2	83,8%	328.106,9	84,6%	↑ 5,3%
▪ wysłane	162.227,0	43,6%	168.406,7	43,4%	↑ 3,8%
▪ otrzymane	149.370,3	40,2%	159.700,2	41,2%	↑ 6,9%
Średnie dzienne obroty	2.860,0	-	3.102,6	-	↑ 8,5%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,54	-	0,57	-	↑ 5,0%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zrealizowano 682.190 zleceń, co oznaczało 0,7% spadek w porównaniu do okresu poprzedniego, w którym zrealizowano 686.710 zleceń. W analizowanym okresie liczba zleceń międzybankowych wzrosła o 13,3%, zaś liczba zleceń klientowskich spadła o 3,4%. Procentowo mniejszy spadek liczby zleceń klientowskich przełożył się na spadek ogólnej liczby zleceń, ponieważ zlecenia klientowskie stanowią aż 81,5% ogółu zleceń TARGET2-NBP.

Najwyższy dzienny wolumen zleceń w I półroczu 2015 r. odnotowano w dniu 7 kwietnia 2015 r. Wyniósł on 9.131 zleceń, co oznacza wzrost o 22,2% w stosunku do 7.471 zleceń zrealizowanych w dniu 17 lipca 2014 r., stanowiących najwyższy dzienny wolumen w II półroczu 2014 r.

W I półroczu 2015 r. w porównaniu do II półrocza 2014 r. odnotowany został niewielki wzrost liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 0,1%) oraz spadek zleceń transgranicznych (o 0,8%), na który składało się zmniejszenie zarówno liczby zleceń transgranicznych wysłanych (o 1,0%), jak i liczby zleceń transgranicznych otrzymanych (o 0,4%).

Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I półroczu 2015 r. wyniosła 387.830,3 mln euro i wzrosła o 4,3% w porównaniu do II półrocza 2014 r., w którym wynosiła 371.802,2 mln euro. W obszarze wartości płatności klientowskich odnotowano spadek o 7,1%, natomiast wartość zrealizowanych płatności międzybankowych wzrosła o 5,3%. Ponadto w systemie wystąpił także niewielki spadek wartości

⁹ Wartości *Udziału* oraz *Zmiany* zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Z uwagi na zaokrąglenia dane szczegółowe mogą nie sumować się w poszczególnych kolumnach.

zrealizowanych zleceń krajowych (o 0,8%) i wzrost wartości zrealizowanych zleceń transgranicznych, zarówno w obszarze zleceń wysłanych, jak i otrzymanych, łącznie o 5,3%.

Ocena funkcjonowania systemu TARGET2-NBP w I półroczu 2015 r.

W I półroczu 2015 r. prace w obszarze systemu TARGET2 koncentrowały się na przygotowaniach do uruchomienia platformy T2S, które miało miejsce w dniu 22 czerwca 2015 r. Po stronie NBP pozytywnym elementem było zarówno zintensyfikowanie wewnętrznych prac przygotowawczych nad umożliwieniem uczestnikom TARGET2-NBP korzystania z usług oferowanych przez platformę T2S, jak i odnowienie współpracy w tym obszarze ze środowiskiem bankowym.

Pozytywnie należy ocenić prace prawne prowadzone w NBP skutkujące wprowadzeniem zmian wynikających ze zmienionych Wytycznych systemu TARGET2 w związku z uruchomieniem T2S. Poprawność przeprowadzonej przez NBP implementacji Wytycznych systemu TARGET2 potwierdzona została przez EBC w raporcie weryfikacyjnym. Tak jak wspomniano powyżej, o ww. zmianach wprowadzanych w umowach uczestnictwa w systemie TARGET2-NBP NBP poinformował uczestników tego systemu na posiedzeniu Krajowej Grupy Użytkowników TARGET2 w dniu 21 maja 2015 r.

W analizowanym okresie utrzymały się wcześniejsze trendy w zakresie danych statystycznych systemu TARGET2-NBP, tj. spadek liczby zrealizowanych zleceń i wzrost ich wartości. Analizując wolumen zrealizowanych zleceń w I półroczu 2015 r., należy zauważyć, że ich liczba była najniższa od II półrocza 2011 r. Na spadek ten składa się głównie spadek zleceń klientowskich stanowiących około 81% wszystkich zleceń realizowanych w systemie TARGET2-NBP. Wydaje się to zjawiskiem naturalnym w dłuższym okresie ze względu na funkcjonowanie już od 2-3 lat oraz systematyczny rozwój dwóch systemów płatności natychmiastowych, które stały się alternatywą dla bardzo szybkiego rozliczania zleceń poprzez system SORBNET2. Pozytywnie należy ocenić wzrost liczby płatności międzybankowych, który przekłada się na wzrost wartości zrealizowanych zleceń. Dodatkowo, w ramach oceny zmian w danych statystycznych dotyczących systemu TARGET2-NBP należy podkreślić, że polski komponent systemu TARGET2 wypada pozytywnie na tle statystyk dotyczących całego systemu TARGET2, w którym w analizowanym okresie zanotowano spadek liczby zrealizowanych płatności (nieznacznie większy niż ten, który miał miejsce w systemie TARGET2-NBP) oraz wzrost wartości zleceń (mniejszy niż w systemie TARGET2-NBP).

2. Systemy płatności detalicznych

2.1 System Elixir

Według stanu na koniec czerwca 2015 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Elixir były 43 banki (w tym NBP). W stosunku do grudnia 2014 r. grono uczestników systemu zostało pomniejszone o Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.

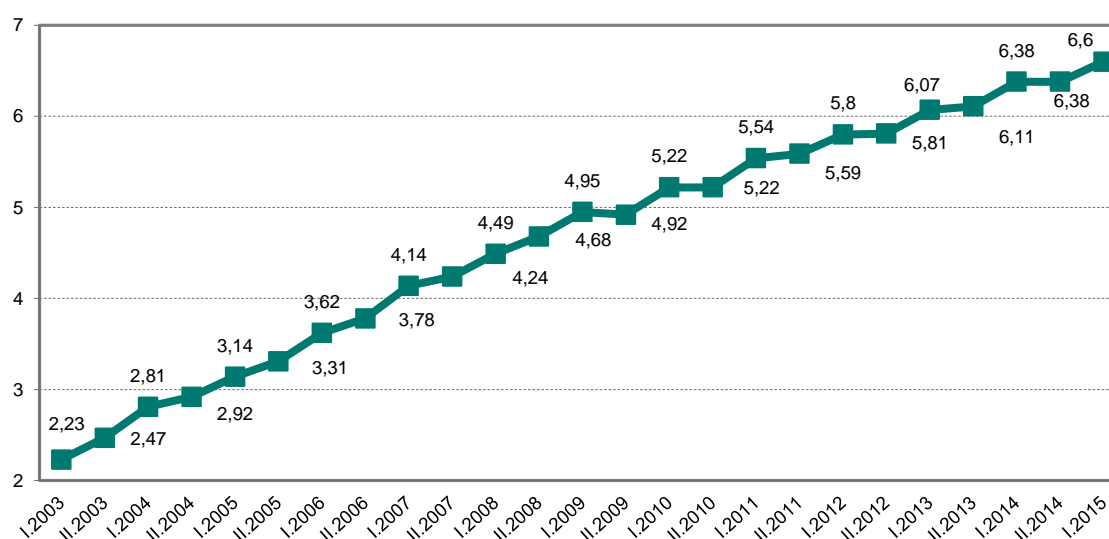
W I półroczu 2015 r., w porównaniu do poprzedniego półrocza, został odnotowany wzrost o 1,2% liczby zrealizowanych zleceń, przy jednoczesnym nieznacznym spadku o 0,8% obrotów.

Dane statystyczne – system Elixir

W I półroczu 2015 r. w systemie Elixir obroty wyniosły 2.069,1 mld zł (w poprzednim półroczu 2.084,7 mld zł), co oznacza spadek o 0,8%. Liczba zleceń wyniosła 825,8 mln szt. (w poprzednim półroczu 816 mln), co oznacza wzrost o 1,2%.

Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Elixir w omawianym okresie wyniosła 6,6 mln, co oznacza wzrost o 3,1% w stosunku do II półroczu 2014 r. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. przedstawia wykres nr 7.

Wykres nr 7. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. (w mln sztuk)

Źródło: Dane KIR S.A.

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Elixir rozliczono najwięcej transakcji, był kwiecień 2015 r. (rozliczono 147,7 mln transakcji). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni całego półroczu była najwyższa w marcu 2015 r. i wyniosła 7,4 mln zleceń (w poprzednim półroczu wielkość ta była najwyższa w grudniu 2014 r. i wyniosła 7 mln zleceń). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2015 r. wyniosła 2.505 zł (w poprzednim półroczu 2.555 zł).

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2015 r., przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w II półroczu 2014 r. i w I półroczu 2015 r.

System Elixir	II półrocze 2014 r.	ZMIANA	I półrocze 2015 r.
Liczba dni roboczych:	128 dni		125 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	2.084,74 mld	↘ -0,8%	2.069,11 mld
Średnia miesięczna	347,46 mld	↘ -0,8%	344,83 mld
Średnia dzienna	16,29 mld	↗ + 1,6%	16,55 mld
Liczba zleceń			
Ogółem	816,0 mln	↗ + 1,2%	825,8 mln
Średnia miesięczna	136,0 mln	↗ + 1,2%	137,6 mln
Średnia dzienna	6,4 mln	↗ + 3,1%	6,6 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	2.555	↘ -2%	2.505
Transakcje uznaniowe			
Wartość transakcji (w zł)	2.076,5 mld	↘ -0,7%	2.061,2 mld
Udział w obrotach KIR	99,6%	→	99,6%
Liczba transakcji	805,6 mln	↗ + 1,2%	815,4 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	98,7%	→	98,7%
Transakcje obciążeniowe			
Wartość transakcji (w zł)	8,29 mld	↘ -4,8%	7,89 mld
Udział w ogólnych obrotach KIR	0,4%	→	0,4%
Liczba transakcji	10,5 mln	↘ -1,2%	10,36 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	1,3%	→	1,3%

Źródło: Dane KIR S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Elixir w I półroczu 2015 r.

W I półroczu 2015 r. system Elixir funkcjonował poprawnie. Jest to najważniejszy system płatności detalicznych w Polsce. Obecnie system Elixir przetwarza średnio około 6,6 mln transakcji dziennie o łącznej wartości 16,6 mld zł.

W analizowanym okresie odnotowano wzrost liczby zleceń przy jednoczesnym minimalnym spadku wartości rozliczanych transakcji. Nadal utrzymuje się trend wzrostu średniej dziennej liczby zleceń zrealizowanych w systemie Elixir.

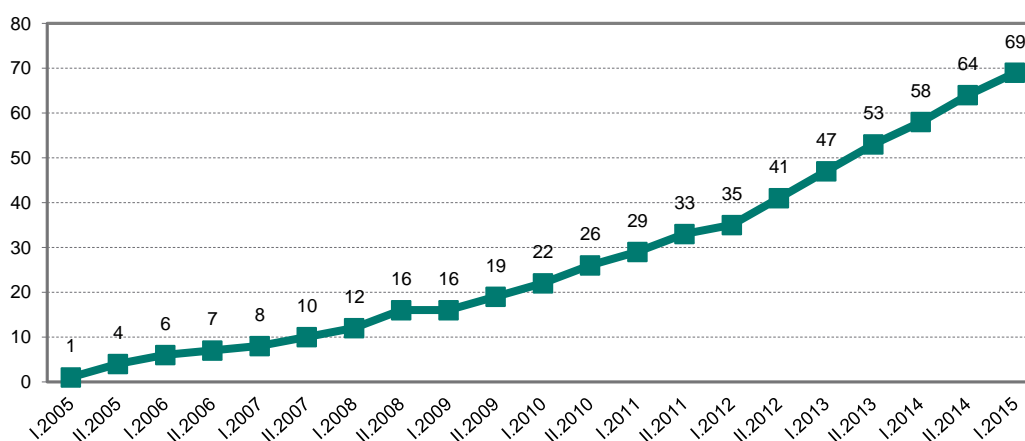
2.2 System Euro Elixir

Według stanu na koniec czerwca 2015 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Euro Elixir były 22 banki (w tym NBP). W stosunku do grudnia 2014 r. ubyło dwóch uczestników tj. NORDEA BANK POLSKA S.A. oraz Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Pierwsze półrocze 2015 r. w systemie Euro Elixir stanowiło okres trendu wzrostowego w zakresie liczby rozliczanych płatności przy jednoczesnym niewielkim spadku wielkości obrotów.

Dane statystyczne – system Euro Elixir

W I półroczu 2015 r. w systemie Euro Elixir obroty wyniosły 47,3 mld euro (w poprzednim półroczu 47,4 mld euro), co oznacza nieznaczny spadek o 0,2%. Natomiast liczba transakcji wyniosła 8,6 mln szt. (w poprzednim półroczu 8,4 mln), co oznacza wzrost o 2,4 %. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Euro Elixir w omawianym okresie wyniosła 68,6 tys., czyli w stosunku do II półrocza 2014 r. nastąpił wzrost o 6,5%. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. przedstawia wykres nr 8.

Wykres nr 8. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w tys. sztuk)

Źródło: Dane KIR S.A.

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Euro Elixir rozliczono najwięcej transakcji, był czerwiec 2015 r. Rozliczono w nim 1,6 mln szt., czyli o 6,7% więcej niż w dominującym miesiącu w poprzednim półroczu, tj. w październiku 2014 r. (1,5 mln szt.). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń była najwyższa na przestrzeni omawianego półrocza w kwietniu 2015 r. i wyniosła 73,8 tys. zleceń (dla porównania w grudniu 2014 r. wyniosła 69,9 tys. zleceń).

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2015 r. w porównaniu do II półrocza 2014 r., przedstawia tabela nr 6.

Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.

System Euro Elixir	II półrocze 2014 r.	ZMIANA	I półrocze 2015 r.
Liczba dni roboczych:	130 dni		125 dni
Wartość zleceń (euro)			
Ogółem	47,43 mld	↘ - 0,2%	47,33 mld
Średnia miesięczna	7,91 mld	↘ - 0,2%	7,89 mld
Średnia dzienna	364,9 mln	↗ + 3,8%	378,6 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	8.369.508	↗ + 2,4%	8.570.429
Średnia miesięczna	1.394.918	↗ + 2,4%	1.428.405
Średnia dzienna	64.381	↗ + 6,5%	68.563
Średnia kwota zlecenia (euro)	5.667	↘ - 2,5%	5.523
Transakcje transgraniczne			
Wartość transakcji (euro)	42,31 mld	↗ + 0,2%	42,4 mld
Udział w Euro Elixir	89,2%	↗	89,6%
Liczba transakcji	7.737.715	↗ + 2,2%	7.908.730
Udział w Euro Elixir	92,5%	↘	92,3%
Średnia dzienna liczba transakcji	59.521	↗ + 6,3%	63.270
Średnia wartość transakcji (euro)	5.468	↘ - 2%	5.360
Transakcje krajowe			
Wartość transakcji (euro)	5,123 mld	↘ - 3,7%	4,936 mld
Udział w Euro Elixir	10,8%	↘	10,4%
Liczba transakcji	631.793	↗ + 4,7%	661.699
Udział w Euro Elixir	7,5%	↗	7,7%
Średnia dzienna liczba transakcji	4.860	↗ + 8,9%	5.294
Średnia wartość transakcji (euro)	8.109	↘ - 8%	7.460

Źródło: Dane KIR S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Euro Elixir w I półroczu 2015 r.

W I półroczu 2015 r. system Euro Elixir funkcjonował prawidłowo. System przetwarza obecnie średnio około 68,6 tys. transakcji dziennie o łącznej wartości 378,6 mln euro. Warto zauważyć, iż od 2005 roku odnotowywany jest stale utrzymujący się trend wzrostu średniej liczby transakcji rozliczanych dziennie przez system Euro Elixir.

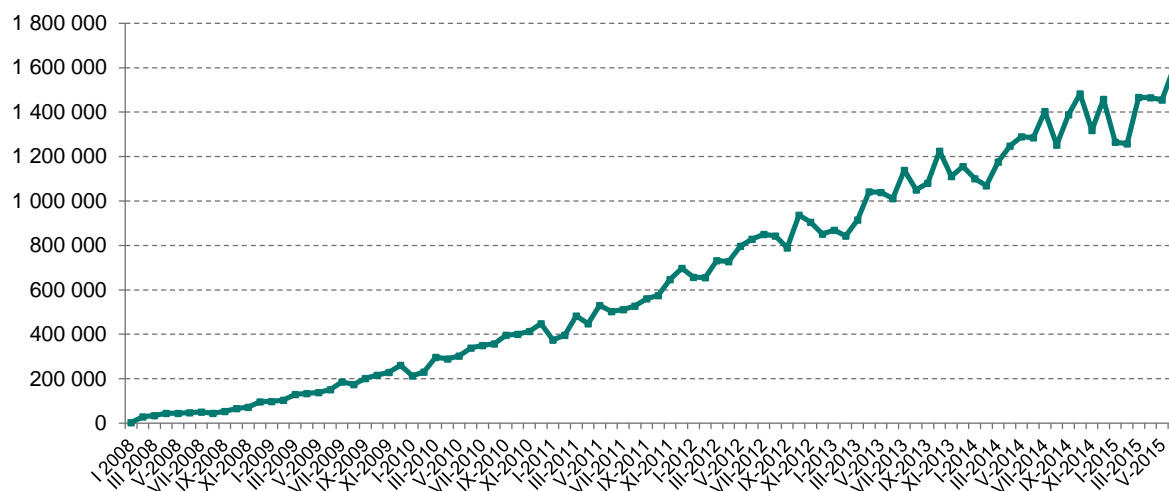
Pozytywnym symptomem rozwoju systemu jest utrzymująca się tendencja wzrostowa w odniesieniu do liczby realizowanych transakcji. Odnotowany w analizowanym okresie wzrost liczby transakcji na poziomie 2,4% oraz niewielki spadek wartości rozliczanych transakcji na poziomie 0,2% świadczy o potencjale dalszego rozwoju tego typu kanału płatności.

W zakresie dotyczącym transakcji SEPA na koniec czerwca 2015 r., udział liczby transakcji SEPA w ogólnej liczbie transakcji rozliczanych przez system płatności Euro Elixir wyniósł 99,4%. Jednocześnie udział wartości transakcji paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT) w wartości wszystkich płatności rozliczanych w systemie Euro Elixir w tym samym czasie wyniósł 98,3%. Aktualnie dane dotyczące stanu migracji SCT w systemie Euro Elixir brane są jako szacunkowy wskaźnik migracji SCT w Polsce.

W okresie od uruchomienia obsługi SCT w Polsce, tj. od stycznia 2008 r. do czerwca 2015 r., w systemie Euro Elixir zrealizowano w sumie 58,9 mln przelewów w standardzie SEPA o łącznej wartości 318,9 mld euro, w tym w I półroczu 2015 r. zrealizowano 8,5 mln przelewów o łącznej wartości 46,4 mld euro, co stanowi nieznaczny wzrost w stosunku do poprzedniego półrocza zarówno dla liczby, jak i wartości transakcji (2,4% dla liczby transakcji i 0,1% dla wartości). W czerwcu 2015 r. zrealizowano prawie 1,6 mln poleceń przelewu SEPA, co stanowi najwyższą miesięczną liczbę transakcji w systemie Euro Elixir od momentu uruchomienia obsługi instrumentu.

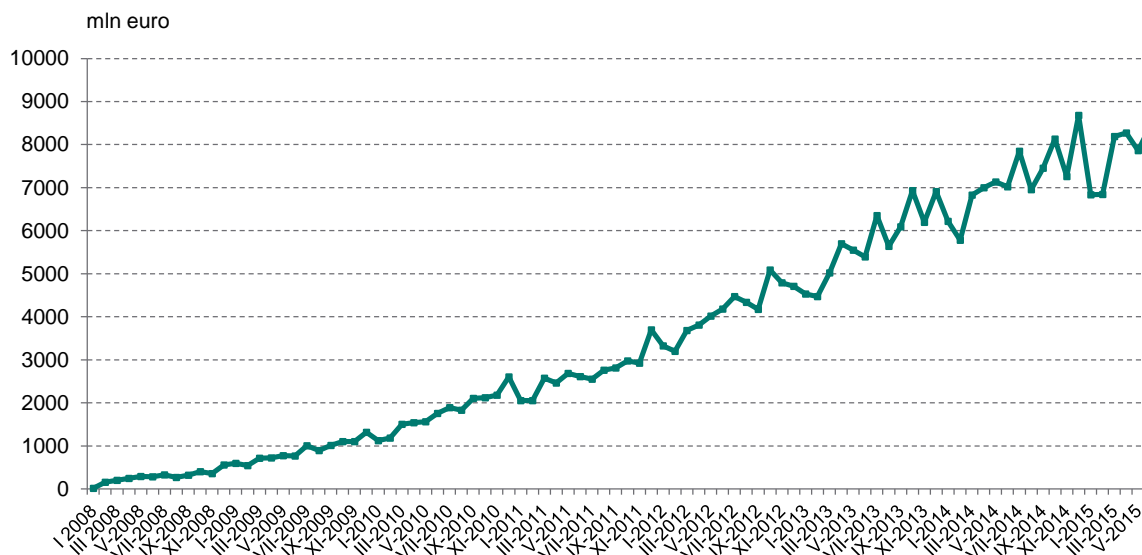
Wielkości dotyczące liczby i wartości transakcji SCT odzwierciedlają odpowiednio wykresy nr 9 i 10, przedstawiające miesięczne dane na temat tych transakcji w systemie Euro Elixir.

Wykres nr 9. Liczba transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w szt.) w systemie Euro Elixir

Źródło: Dane KIR S.A.

Wykres nr 10. Wartość transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir

Źródło: Dane KIR S.A.

Należy zwrócić uwagę na utrzymującą się tendencję wzrostową liczby i wartości transakcji polecenia przelewu SEPA, co może świadczyć o coraz większym przekonaniu klientów do tego instrumentu. Przypuszczalnie związane jest to także z coraz większą dostępnością klientów do tej usługi i jej atrakcyjną ceną.

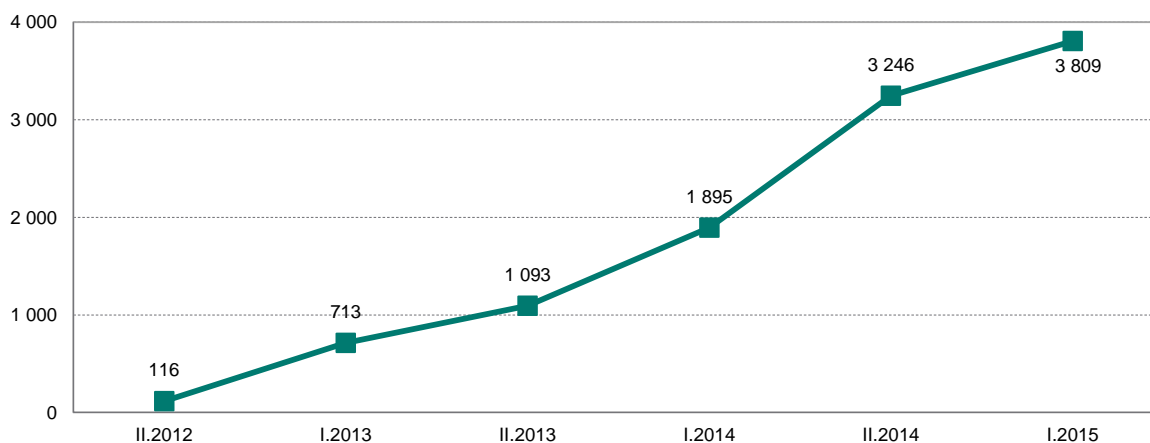
2.3 System Express Elixir

System płatności o nazwie Express Elixir został uruchomiony w czerwcu 2012 r. Jest to system rozliczeń płatności natychmiastowych umożliwiający bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Operatorem systemu jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. Z rozwiązania mogą korzystać wyłącznie klienci banków-uczestników systemu Express Elixir, które podpisały z KIR umowę uczestnictwa oraz wdrożyły rozwiązania technologiczne, umożliwiające wymianę komunikatów płatniczych za pośrednictwem tego systemu. Mogą to być zarówno klienci indywidualni, jak i przedsiębiorcy.

Na koniec czerwca 2015 r. uczestnikami systemu Express Elixir było 10 banków, czyli na przestrzeni półroczu dołączył kolejny uczestnik, tj. SGB-Bank S.A.

W I półroczu 2015 r. w systemie Express Elixir obroty wyniosły 3,042 mld zł, czyli o 18% więcej niż w II półroczu 2014 r., gdy obroty wyniosły 2,581 mld zł. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 689,4 tys. szt., czyli o 15% więcej niż w II półroczu 2014 r. (597,3 tys.). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni I półroczu 2015 r. wyniosła 3.809, gdy w poprzedzającym okresie wynosiła 3.246 (co prezentuje wykres nr 11).

Wykres nr 11. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.

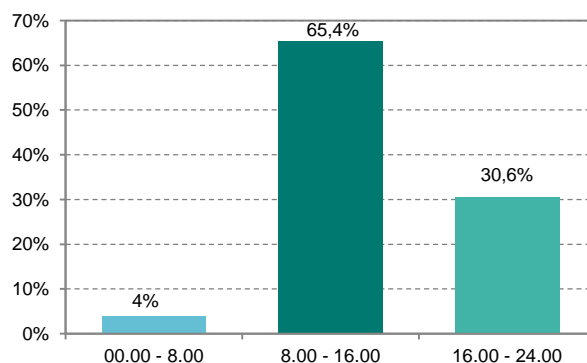

Źródło: KIR S.A.

System Express Elixir umożliwia realizację przelewów krajowych przez 24 godziny na dobę. W okresie od stycznia do czerwca 2015 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 65,4% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 66,3%). W porównaniu do poprzedniego półroczu zwiększyła się liczba zleceń

realizowanych przez klientów systemu w porach wieczornych i wczesnorannych. W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 30,6% (w poprzednim półroczu 29,9%), a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 4% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu 3,8%). Rozkład zleceń w systemie Express Elixir w zależności od godzin ich realizacji w I półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 12.

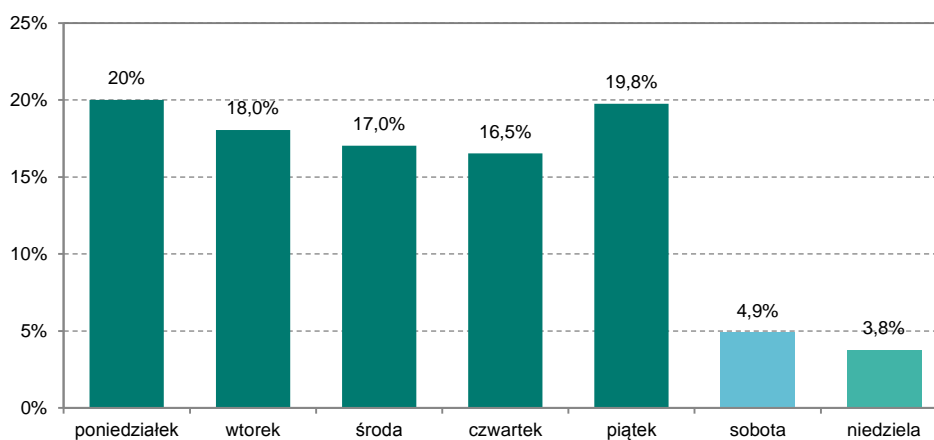
Wykres nr 12. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w I półroczu 2015 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

W systemie Express Elixir zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W I półroczu 2015 r. najwięcej zleceń (20%) zostało rozliczonych w poniedziałki. Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16,5% do 19,8%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych natomiast w dni wolne, tj. 4,9% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty oraz 3,8% w niedziele. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 13.

Wykres nr 13. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w I półroczu 2015 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2014 r. oraz w I półroczu 2015r., przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015r.

System Express Elixir	II półroczu 2014 r.	ZMIANA	I półroczu 2015 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	2,581 mld	↗+ 18%	3,042 mld
Średnia miesięczna	430,1 mln	↗+ 18%	507 mln
Średnia dzienna	14,025 mln	↗+ 20%	16,805 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	597.283	↗+ 15%	689.409
Średnia miesięczna	99.547	↗+ 15%	114.902
Średnia dzienna	3.246	↗+ 17%	3.809
Średnia kwota zlecenia (zł)	4.320,7	↗+ 2,1%	4.412,1
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	3,8%	↗	4%
w godz. 8.00 – 16.00	66,3%	↘	65,4%
w godz. 16.00 – 24.00	29,9%	↗	30,6%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	20,4%	↘	20%
wtorek	18,3%	↘	18%
środa	18,0%	↘	17%
czwartek	16,9%	↘	16,5%
piątek	18,5%	↗	19,8%
sobota	4,4%	↗	4,9%
niedziela	3,5%	↗	3,8%

Źródło: Dane KIR S.A.

Ocena funkcjonowania systemu Express Elixir

System Express Elixir jest systemem obecnym na rynku usług płatniczych relatywnie krótko, tj. od czerwca 2012 r. Od momentu wdrożenia odnotowuje coraz większe zainteresowanie ze strony banków i klientów. W omawianym półroczu liczba transakcji kierowanych do systemu Express Elixir wzrosła o 15% do poziomu 689.409 tys. transakcji w skali półrocza. Rosnąca liczba przetwarzanych transakcji przekłada się na wzrost innego wskaźnika, jakim jest średnia dzienna liczba transakcji, która na przestrzeni omawianego półrocza wzrosła o 17% do poziomu 3,8 tys. transakcji dziennie. W ślad za rosnącą liczbą transakcji wzrosła

także ich wartość. I tak, średnie dzienne obroty realizowane w systemie wynoszą obecnie 17 mln zł, co świadczy o wzroście w stosunku do poprzedniego okresu o 20%. Wzrost na tak wysokim poziomie świadczy o pomyślnie realizowanej strategii rozwoju i promocji wśród klientów. Bardzo ważnym elementem strategii rozwoju realizowanym przez operatora systemu jest pozyskiwanie nowych banków przystępujących do grona bezpośrednich uczestników systemu Express Elixir.

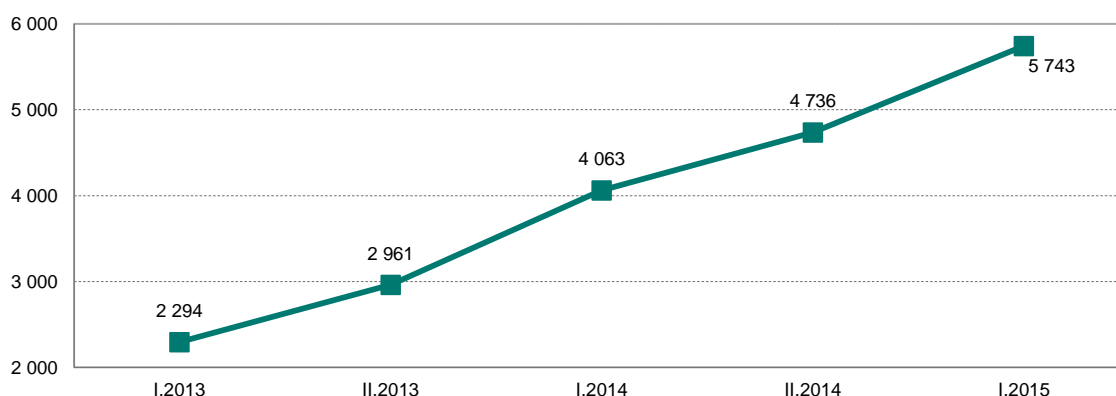
2.4 System BlueCash

System o nazwie BlueCash został uruchomiony w listopadzie 2012 r. jako drugi w Polsce system płatności natychmiastowych, obok systemu Express Elixir. Operatorem systemu jest firma Blue Media S.A. z siedzibą w Sopocie. System płatności natychmiastowych BlueCash jest rozwiązaniem mającym na celu przekazywanie środków pieniężnych pomiędzy nadawcą a odbiorcą w czasie rzeczywistym.

System obsługuje przekazy pieniężne w formie polecenia przelewu oraz wpłaty gotówkowej. System funkcjonuje 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu (model 7/24/365). Składanie zleceń płatniczych możliwe jest na bieżąco, w każdej chwili funkcjonowania systemu. Zlecenia płatnicze są realizowane w trybie on-line na podstawie kryterium pierwszeństwa ich złożenia do systemu płatniczego. Walutą rozrachunku jest złoty polski (PLN).

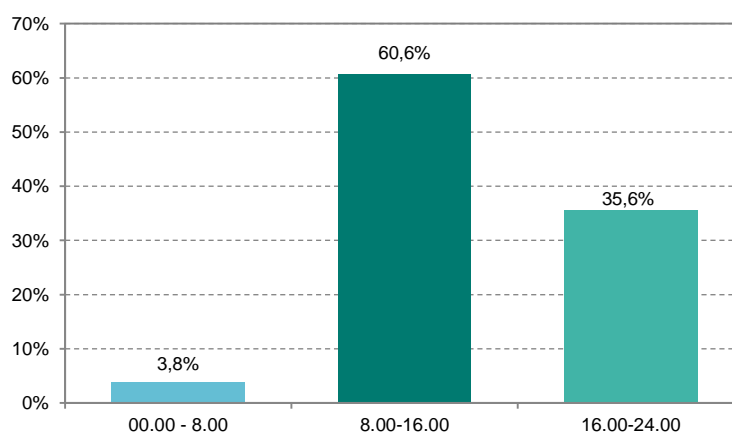
Uczestnikiem systemu może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec czerwca 2015 r. aktywnymi uczestnikami systemu BlueCash były 65 banki, w tym 61 banków spółdzielczych (na koniec grudnia 2014 r. grono aktywnych uczestników systemu obejmowało 53 banki, w tym 49 banków spółdzielczych). Należy zauważyć, iż tylko trzecia część wszystkich transakcji jest wymienianych pomiędzy bezpośrednimi uczestnikami systemu (transakcje zarówno wysyłane, jak i otrzymywane przez bezpośrednich uczestników), natomiast pozostała część, a więc odpowiednio dwie trzecie wszystkich transakcji, jest wysyłana przez bezpośrednich uczestników systemu, ale otrzymywana przez banki współpracujące, które nie są uczestnikami systemu, a jedynie mają status banków współpracujących (tzn. mogą otrzymywać transakcje wysyłane przez banki uczestniczące w systemie BlueCash).

W I półroczu 2015 r. w systemie płatności natychmiastowych BlueCash obroty wyniosły 867,7 mln zł, czyli w porównaniu do II półrocza 2014 r. nastąpił wzrost o 27%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 1.039,4 tys. szt., czyli o 19% więcej niż w II półroczu 2014 r. (871,5 tys. szt.). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni I półrocza 2015 r. wyniosła 5.743 (w poprzednim okresie wynosiła 4.736, co prezentuje wykres nr 14. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2015 r. wyniosła 835 zł (w poprzednim półroczu wyniosła 786 zł).

Wykres nr 14. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

BlueCash, jako system rozliczeń płatności natychmiastowych, umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych 24 godziny na dobę. Na przestrzeni I półrocza 2015 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 60,6% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 60,9%). W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 35,6%, a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 3,8% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu wielkości te wyniosły odpowiednio 35,4% i 3,7%). Rozkład zleceń w systemie BlueCash w zależności od godzin ich realizacji w I półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 15.

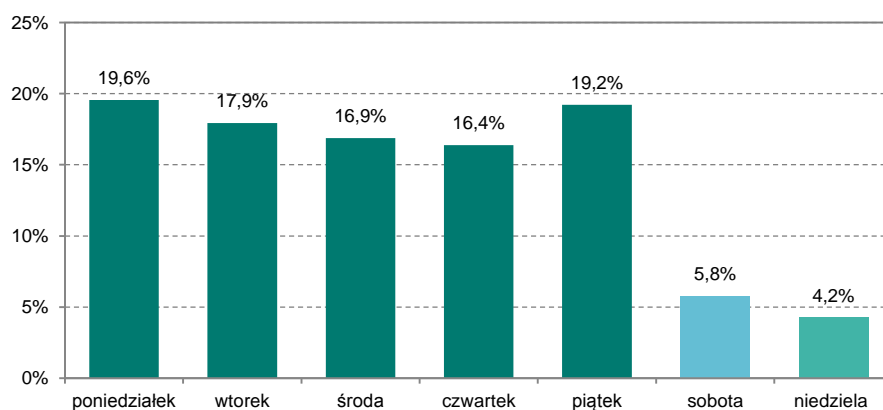
Wykres nr 15. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w I półroczu 2015 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

W systemie BlueCash zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W I półroczu 2015 r. najwięcej zleceń (19,6%) zostało rozliczonych w poniedziałki. Pozostałe dni robocze tygo-

dnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16,4% do 19,2%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych w dni wolne, tj. 5,8% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty oraz 4,2% w niedziele. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 16.

Wykres nr 16. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w I półroczu 2015 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2014r. oraz w I półroczu 2015 r., przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w II półroczu 2014 r. i w I półroczu 2015r.

System BlueCash	II półrocze 2014 r.	ZMIANA	I półrocze 2015 r.
Liczba dni roboczych:	184 dni		181 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	685,1 mln	↗+27%	867,7 mln
Średnia miesięczna	114,2 mln	↗+ 27%	144,6 mln
Średnia dzienna	3,7 mln	↗+30%	4,8 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	871.474	↗+ 19%	1 039.418
Średnia miesięczna	145.246	↗+ 19%	173.236
Średnia dzienna	4.736	↗+ 21%	5.743
Średnia kwota zlecenia (zł)	786	↗+ 6%	835
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	3,7%	↗	3,8%
w godz. 8.00 – 16.00	60,9%	↘	60,6%
w godz. 16.00 – 24.00	35,4%	↗	35,6%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			

poniedziałek	19,9%	↘	19,6%
wtorek	18,1%	↘	17,9%
środa	17,6%	↘	16,9%
czwartek	16,5%	↘	16,4%
piątek	18,0%	↗	19,2%
sobota	5,5%	↗	5,8%
niedziela	4,4%	↘	4,2%

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Ocena funkcjonowania systemu BlueCash

System BlueCash jest systemem – podobnie jak system Express Elixir - obecnym na rynku usług płatniczych relatywnie krótko, tj. od listopada 2012 r. Obydwa wspomniane systemy oferują jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. 24/7/365.

Od momentu wdrożenia systemu BlueCash liczba banków uczestników systemu stale powiększa się. Na koniec grudnia 2014 r. uczestnikami Systemu BlueCash były 65 banki, w tym 61 banków spółdzielczych.

W systemie BlueCash odnotowano stałą tendencję wzrostową średniej dziennej liczby zleceń realizowanych. I tak, w I półroczu 2015 r. rozliczono średnio 5.743 zleceń dziennie, tj. więcej o 21% niż w poprzednim okresie. Tak jak w okresach poprzednich, odnotowano stały bardzo znaczący wzrost liczby i wartości rozliczanych transakcji. W I półroczu 2015 r. w systemie BlueCash obroty wyniosły 867,7 mln zł, czyli nastąpił wzrost o 27% w porównaniu do II półroczu 2014 r. Analogicznie, liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 1 039,4 tys. szt., czyli o 19% więcej niż w II półroczu 2014 r.

2.5 System BLIK

W ramach systemu BLIK można wyodrębnić system płatności BLIK, jak również usługi płatnicze. Na podstawie art. 16 ust 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2013 r., poz. 246, z późn. zm.) w dniu 12 listopada 2014 roku Prezes NBP wydał zgodę na prowadzenie przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. systemu płatności mobilnych BLIK. W poniższym rozdziale przedstawiono informacje o usługach płatniczych oferowanych klientom przez banki uczestniczące w systemie BLIK.

System umożliwia dokonywanie płatności dzięki urządzeniom przenośnym. W praktyce oznacza to możliwość wykorzystania przez klientów urządzeń typu telefony komórkowe oraz tablety. Wykorzystanie urządzeń przenośnych pozwala na dokonanie płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, w komunikacji miejskiej oraz urządach publicznych.

Aby skorzystać z nowego standardu płatniczego, należy pobrać aplikację mobilną jednego z założycieli Polskiego Standardu Płatności. W tym gronie są: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Zachodni

WBK S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A. oraz Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna. Wykonywanie transakcji przy pomocy przenośnego urządzenia możliwe jest od dnia 9 lutego 2015 roku.

Na koniec czerwca 2015 r. system BLIK obejmował swoim zasięgiem:

- 6 banków,
- 100.311 terminali płatniczych,
- 84.870 punktów handlowo-usługowych,
- 6.071 bankomatów,
- 24.480 sklepów internetowych,
- 673.336 użytkowników.

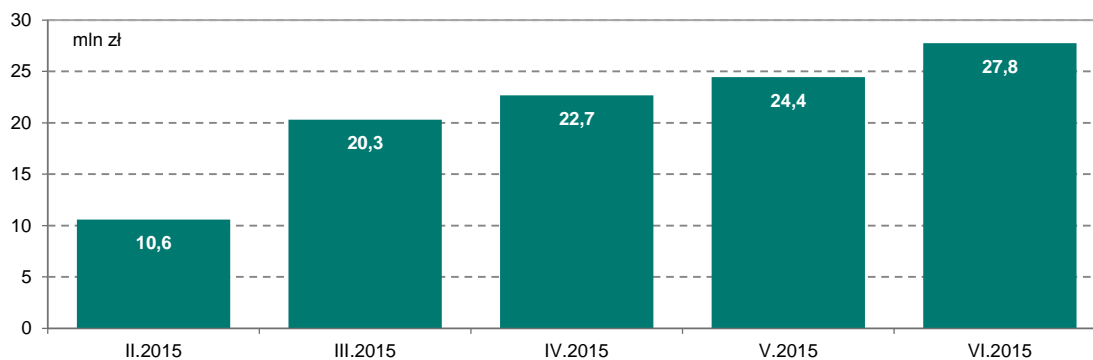
W okresie I półrocza 2015 w systemie BLIK:

- wykonano łącznie 374,7 tys. zleceń o łącznej wartości 105,7 mln złotych,
- średnio dziennie wykonano 2.639 zleceń o łącznej wartości 0,7 mln złotych,
- średnia wartość zlecenia wyniosła 282 zł.

Wartość i liczbę transakcji w systemie BLIK w I półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 17 i 18.

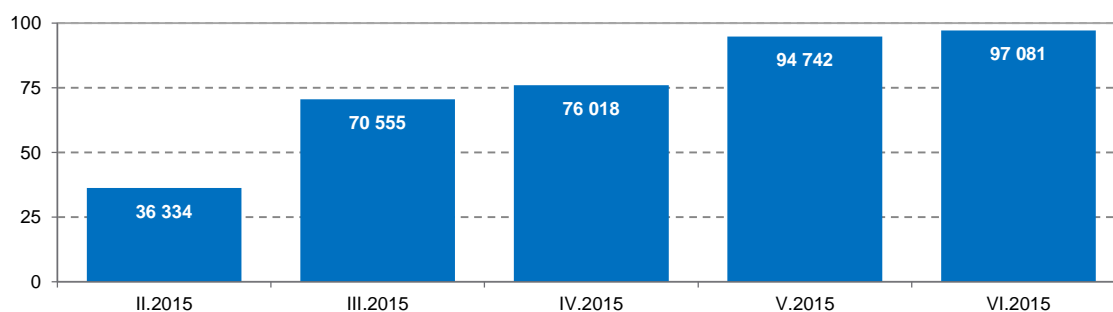
Wykres nr 17. Wartość zleceń w systemie BLIK w kolejnych miesiącach (system funkcjonuje od dnia 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Wykres nr 18. Liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych miesiącach (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

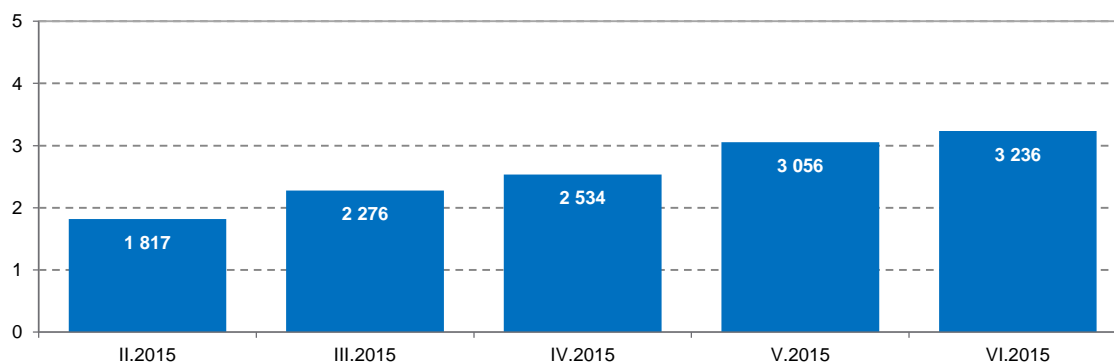

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W systemie BLIK na przestrzeni kolejnych miesięcy odnotowano stabilny wzrost miesięcznej łącznej wartości transakcji. W I półroczu 2015 r. średnia miesięczna wartość płatności przeprowadzonych w systemie BLIK wyniosła 17,6 mln zł. W I półroczu 2015 r. użytkownicy płatności mobilnych dokonali średnio dziennie 2,6 tys. transakcji o łącznej wartości 745 tys. zł.

Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK na przestrzeni kolejnych miesięcy od momentu wdrożenia w lutym 2015 r. została zaprezentowana na wykresie nr 19.

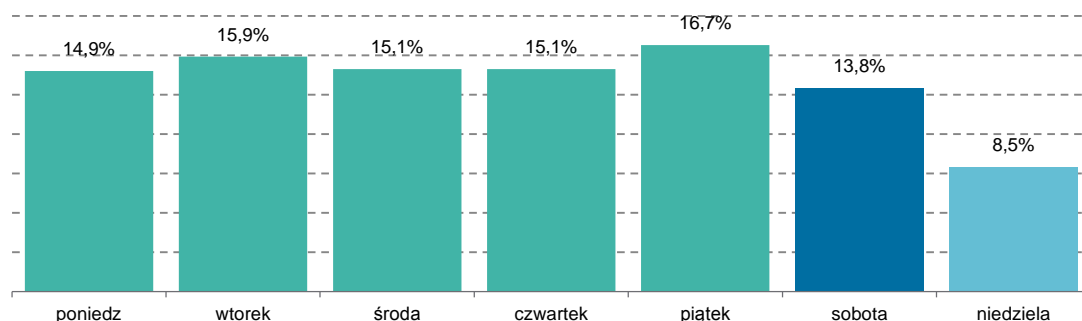
Wykres nr 19. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych miesiącach (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W I półroczu 2015 r. najwięcej transakcji zostało rozliczonych w piątki (16,7%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na zbliżonym poziomie od 14,9% do 15,9%. Na uwagę zasługuje fakt, iż liczba zleceń realizowana w soboty (13,8% wszystkich płatności) nieznacznie odbiega od poziomu rozliczanego w pozostałe dni robocze. Najniższy poziom obrotów zarejestrowano w niedziele (8,5% wszystkich zleceń). Rozkład liczby zleceń w poszczególne dni tygodnia przedstawiono na wykresie nr 20.

Wykres nr 20. Liczba zleceń w systemie BLIK w okresie I półrocza 2015 r. w poszczególnych dniach tygodnia

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

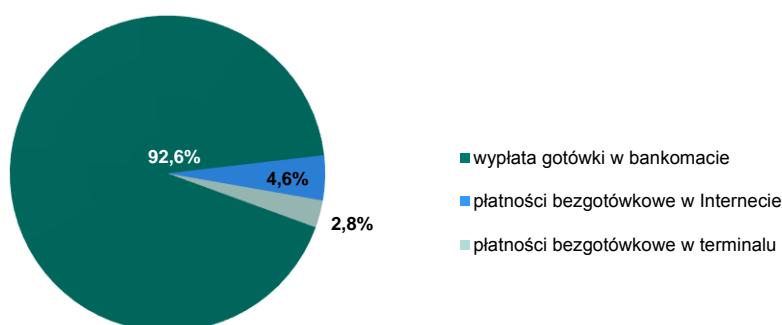
Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2015 r. wyniosła 282 zł.

W I półroczu 2015 r. klienci korzystający z systemu BLIK dokonali następujących typów transakcji:

- wypłaty gotówki w bankomacie – 347 tys. wypłat (stanowiły one 92,6% wszystkich transakcji mobilnych),
- płatności bezgotówkowych w internecie – 17,3 tys. płatności (stanowiły one 4,6% wszystkich transakcji mobilnych),
- płatności bezgotówkowych w terminalu – 10,4 tys. płatności (stanowiły one 2,8% wszystkich transakcji mobilnych).

Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 21.

Wykres nr 21. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2015 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

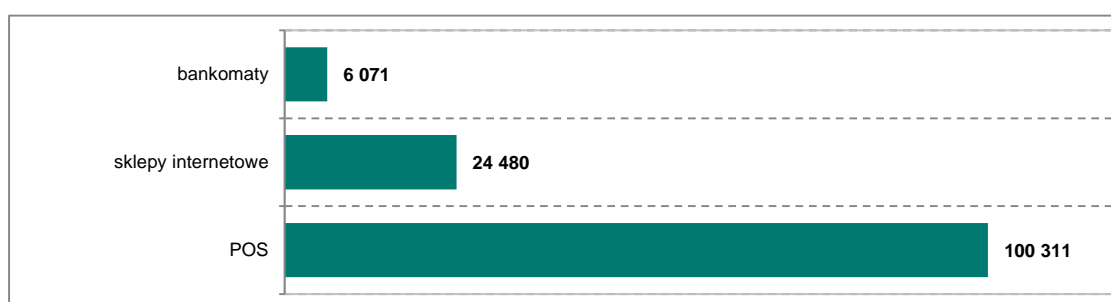

Liczba zarejestrowanych użytkowników w systemie na koniec czerwca 2015 r. wyniosła 673 tys. Użytkownicy aplikacji mobilnych mogą dokonywać transakcji w bankomatach, terminalach płatniczych typu POS, jak również w sklepach internetowych. Na koniec czerwca 2015 r. sieć akceptacji płatności mobilnych obejmowała 131 tys. urządzeń. Sieć akceptacji systemu stanowią:

- terminale POS, czyli 100.311 urządzeń akceptujących (77%),
- sklepy internetowe 24.480 (19%),
- bankomaty 6.071 sztuk (5%).

Liczbę urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec czerwca 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 22.

Wykres nr 22. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec czerwca 2015 r.

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie BLIK, jakie miały miejsce w I półroczu 2015 r., przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w I półroczu 2015 r. (system rozpoczął przeprowadzanie rozliczeń z dniem 9 lutego 2015 r.)

System BLIK	I półrocze 2015
Liczba dni roboczych:	146 dni
Wartość transakcji (zł)	
Ogółem	105,7 mln
Średnia miesięczna	17,6 mln
Średnia dzienna	0,7 mln
Liczba transakcji	
Ogółem	374.730
Średnia miesięczna	62.455
Średnia dzienna	2.639
Średnia kwota transakcji (zł)	282
Poszczególne typy transakcji:	
1) Wyплаты gotówkowe w bankomacie:	
Wartość (zł)	103,48 mln
Udział % w systemie BLIK	97,9%
Liczba	346.997
Udział % w systemie BLIK	92,6%
Średnia dzienna liczba wypłat	2.444
Średnia wartość wypłaty w bankomacie	298
2) Płatności bezgotówkowe w terminalach POS	
Wartość (zł)	1,01 mln
Udział % w systemie BLIK	1%
Liczba	10.396

Udział % w systemie BLIK	2,8%
Średnia dzienna liczba płatności	73
Średnia wartość płatności	97
3) Płatności bezgotówkowe w INTERNECIE	
Wartość (zł)	1,23 mln
Udział % w systemie BLIK	1,1%
Liczba	17.337
Udział % w systemie BLIK	4,6%
Średnia dzienna liczba płatności	122
Średnia wartość płatności	71
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia	
poniedziałek	14,9%
wtorek	15,9%
środa	15,1%
czwartek	15,1%
piątek	16,7%
sobota	13,8%
niedziela	8,5%

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Ocena funkcjonowania systemu BLIK

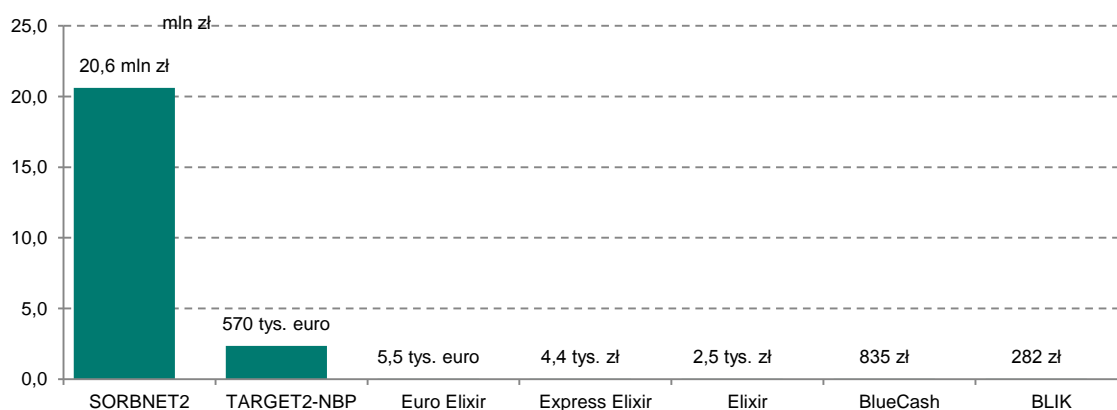
System BLIK rozpoczął przeprowadzanie rozliczeń od dnia 9 lutego 2015 r. Od momentu uruchomienia systemu do końca czerwca 2015 r. liczba uczestników systemu pozostaje niezmienną, tj. sześć banków będących jednocześnie udziałowcami spółki PSP.

W systemie BLIK odnotowaną stałą tendencją wzrostową zarówno liczby, jak i wartości transakcji realizowanych w kolejnych miesiącach w I półroczu 2015 r. W systemie liczba transakcji w czerwcu 2015 r. wyniosła 97,1 tys. szt., tj. wzrosła o 167% w porównaniu do lutego 2015 r. Wzrost zanotowano również w wielkości realizowanych obrotów, gdyż w czerwcu 2015 r. nastąpił wzrost o 162% w porównaniu do lutego 2015 r. Średnio dziennie wykonywanych jest 2.639 zleceń o łącznej wartości 700 tys. zł. Użytkownicy systemu BLIK najczęściej dokonują transakcji wypłaty gotówki z bankomatu, które stanowiły 92,6% wszystkich transakcji. Zdecydowanie rzadziej dokonywane są płatności bezgotówkowe w internecie i terminalu POS, odpowiednio 4,6% i 2,8%. Biorąc pod uwagę obserwowane tendencje, funkcjonowanie systemu BLIK w I półroczu 2015 r. należy ocenić pozytywnie.

2.6 Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia

Średnią dzienną wartość zlecenia rozliczanego w tych systemach w I półroczu 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 23.

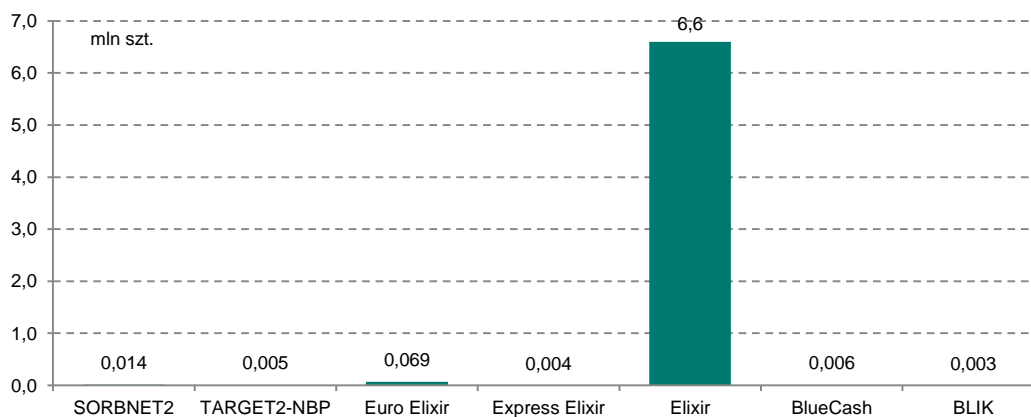
Wykres nr 23. Średnia dzienna wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2015 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Na wykresie nr 24 przedstawiono średnią dzienną liczbę zleceń realizowanych w systemach płatności w I półroczu 2015 r.

Wykres nr 24. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Podsumowanie

W I półroczu 2015 r. na rynku polskim funkcjonowało siedem głównych systemów płatności. W czterech z nich nastąpił wzrost średniej dziennej wartości realizowanego zlecenia płatniczego w porównaniu do II półrocza 2014 r. Największe wzrosty średniej dziennej wartości odnotowano w systemie Express Elixir oraz w systemie BlueCash, oferujących realizację płatności natychmiastowych. W I półroczu 2015 r., w stosunku do II półrocza 2014 r., w systemach Express Elixir i BlueCash średnia dzienna wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła odpowiednio o 2,1% i 6%. Natomiast w nowo funkcjonującym systemie BLIK, w I półroczu 2015 r., wartość realizowanego zlecenia płatniczego wyniosła 282 zł.

W systemie wysokokwotowym TARGET2-NBP, prowadzącym rozliczenia w euro, odnotowano wzrost średniej dziennej wartości realizowanego zlecenia o 5%. Analizując dane dotyczące średniej dziennej w systemach Euro Elixir i Elixir w I połowie 2015 r. w odniesieniu do II połowy 2014 r., odnotowano spadek średniej dziennej wartości realizowanego zlecenia płatniczego w porównaniu do II półrocza 2014 r., odpowiednio o 2,5% i 2%. W systemie SORBNET2, tj. systemie wysokokwotowym, w którym przeprowadzane są rozrachunki międzybankowe w złotych, średnia dzienna wartość realizowanego zlecenia w porównaniu do poprzedniego półrocza zwiększyła 4,7%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2015 r. i II półroczu 2014 r. przedstawiono w tabeli nr 10.

Tabela nr 10. Porównanie średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.

Systemy płatności	II połowa 2014 r.	ZMIANA	I połowa 2015 r.
Express Elixir (zł)	4.321 tys.	↑ 2,1%	4.412 tys.
BlueCash (zł)	786	↑ 6%	835
Euro Elixir (euro)	5.667 tys.	↓ -2,5%	5.523 tys.
Elixir (zł)	2.555 tys.	↓ -2%	2.505 tys.
TARGET2-NBP (euro)	540 tys.	↑ 5%	570 tys.
SORBNET2 (zł)	19,7 mln	↑ 4,7%	20,6 mln

Źródło: Opracowanie własne DSP

W I półroczu 2015 r. największe wzrosty średniej dziennej liczby realizowanych zleceń dotyczą – analogicznie jak w przypadku wzrostu średniej dziennej wartości - nowo funkcjonujących systemów oferujących rozrachunek w modelu 7/24, czyli w systemie Express Elixir (o 17%) oraz w systemie BlueCash (o 21%).

W I półroczu 2015 r. w systemach Elixir i Euro Elixir średnia dzienna liczba realizowanych zleceń zwiększyła się odpowiednio o 3,1% i o 6,5%. Analizując dane dotyczące średniej dziennej liczby w systemie SORBNET2 w I połowie 2015 r. w odniesieniu do II połowy 2014 r., odnotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 4,5%, pomimo rosnącej dostępności do nowo funkcjonujących systemów płatności natychmiastowych. W systemie TARGET2-NBP wystąpił wzrost średniej dziennej liczby o 3,3%. Analizując,

na przestrzeni ostatnich półroczy, w systemie TARGET2-NBP liczbę realizowanych zleceń, należy zwrócić uwagę, że wskazywany spadek był coraz mniejszy w poprzednich półroczach, a w I półroczu 2015 r., wystąpiło prognozowane odwrócenie trendu. Jest to zjawisko pozytywne, na które składa się głównie niewielki wzrost liczby zrealizowanych zleceń krajowych.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r. przedstawiono w tabeli nr 11.

Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.

Systemy płatności	II połowa 2014 r.	ZMIANA	I połowa 2015 r.
Express Elixir	3.246	↑ 17%	3.809
BlueCash	4.736	↑ 21%	5.743
Euro Elixir	64.381	↑ 6,5%	68.563
Elixir	6,4 mln	↑ 3,1%	6,6 mln
TARGET2-NBP	5.282	↑ 3,3%	5.458
SORBNET2	13.513	↑ 4,5%	14.117

Źródło: Opracowanie własne DSP

Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Na koniec I półrocza 2015 r. w Polsce funkcjonowały 4 główne systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:

1. Dwa systemy rozrachunku papierów wartościowych:
  - system rozrachunku prowadzony przez KDPW S.A.,
  - system SKARBNET4, prowadzony przez NBP;
2. Dwa systemy rozliczeń papierów wartościowych:
  - system rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot zorganizowany),
  - system rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot niezorganizowany).

1. Systemy rozrachunku papierów wartościowych

1.1 Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

W I półroczu 2015 r. w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. nastąpiły niżej wymienione zmiany:

1. W dniu 2 marca 2015 r. wprowadzono unifikację kodów operacji związanych z rozrachunkiem potransakcyjnym, poprzez określenie jednego kodu operacji oznaczającego rozrachunek potransakcyjny.
2. Z dniem 1 kwietnia 2015 r. został zlikwidowany system pożyczek papierów wartościowych na zlecenie.
3. Od dnia 1 czerwca 2015 r. wprowadzono zmiany, polegające na zaprzestaniu wyliczania przez KDPW limitów zawieszonych rozrachunku transakcji, których przekroczenie prowadziło do ograniczeń w zakresie możliwości zawierania transakcji krótkiej sprzedaży na rynku regulowanym.
4. Z dniem 1 czerwca 2015 r. wprowadzono zmiany przyznające możliwość określenia limitu obciążeń uczestnikom w typie uczestnictwa reprezentant. Zmiana dotyczyć będzie transakcji zawieranych przez Zdalnych Członków Giełdy niebędących w zakresie tych transakcji uczestnikami rozliczającymi. Ma ona służyć jako narzędzie do zarządzania ryzykiem związanym z wykonywaniem funkcji rozrachunkowych dla takich transakcji w systemie depozytowym.

W omawianym okresie w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. zostało zaewidencjonowanych 9.359.133 operacji o łącznej wartości 5.510,2 mld zł (w II półroczu 2014 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 13.336.403 operacji oraz 5.883,0 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił spadek liczby operacji o 29,82% i jednoczesny spadek ich wartości o 6,34%¹⁰. Na wykresach 25 i 26 przedstawiona została liczba oraz

---

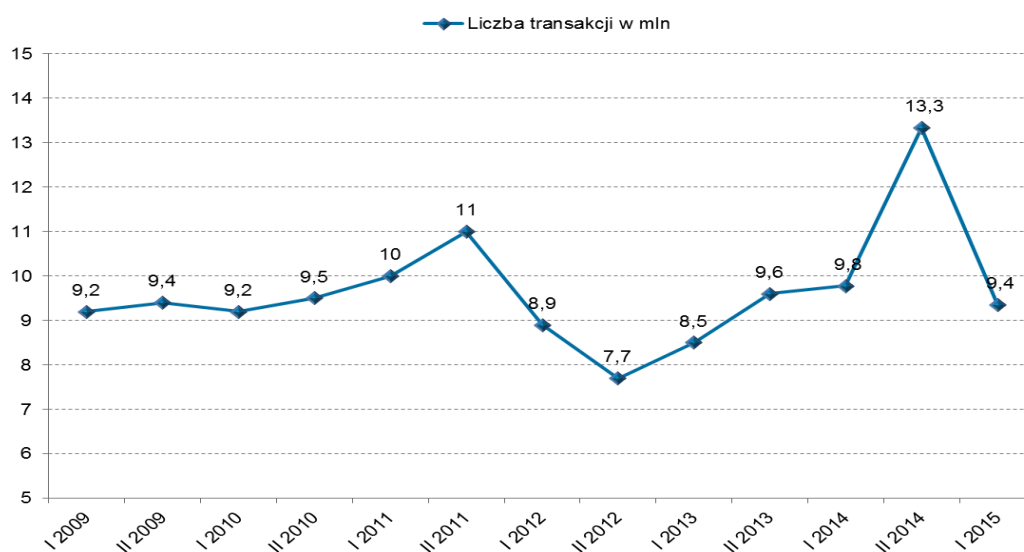
¹⁰ Na początku II półrocza 2014 r. zostały wprowadzone nowe funkcjonalności zmieniające strukturę operacji, co powoduje złożoność porównania danych, a wynika to z faktu, że poszczególne funkcjonalności mają inny wpływ na strukturę operacji, mianowicie: nowacja rozliczeniowa (wprowadzony do ustawy o obrocie instrumentami finansowymi w 2012 r. sposób rozliczenia transakcji polegający na wygaśnięciu dotychczasowego zobowiązania pomiędzy stronami transakcji i jednoczesnym wstąpieniu przez podmiot rozliczający w prawa i obowiązki stron transakcji) w KDPW_CCP spowodowała wzrost liczby in-

wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w podziale na okresy półroczne.

Znaczny spadek liczby operacji w I półroczu 2015 r. w odniesieniu do II połowy 2014 r. można tłumaczyć większym stopniem wykorzystania nettingu¹¹ w papierach wartościowych.

Analizując dane dotyczące wartości rozliczonych transakcji, można stwierdzić, że od II połowy 2013 r. obserwuje się trend spadkowy.

Wykres nr 25. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2009 – 2015

Źródło: Dane KDPW S.A.

strukcji rozrachunkowych przekazywanych do KDPW, netting w papierach wartościowych wpłynął na spadek tych instrukcji, podczas gdy rozrachunek w częściach doprowadził do wzrostu liczby operacji w KDPW. W przypadku operacji zawartych do dnia 3 sierpnia 2014 r., włącznie, dane odpowiadają:

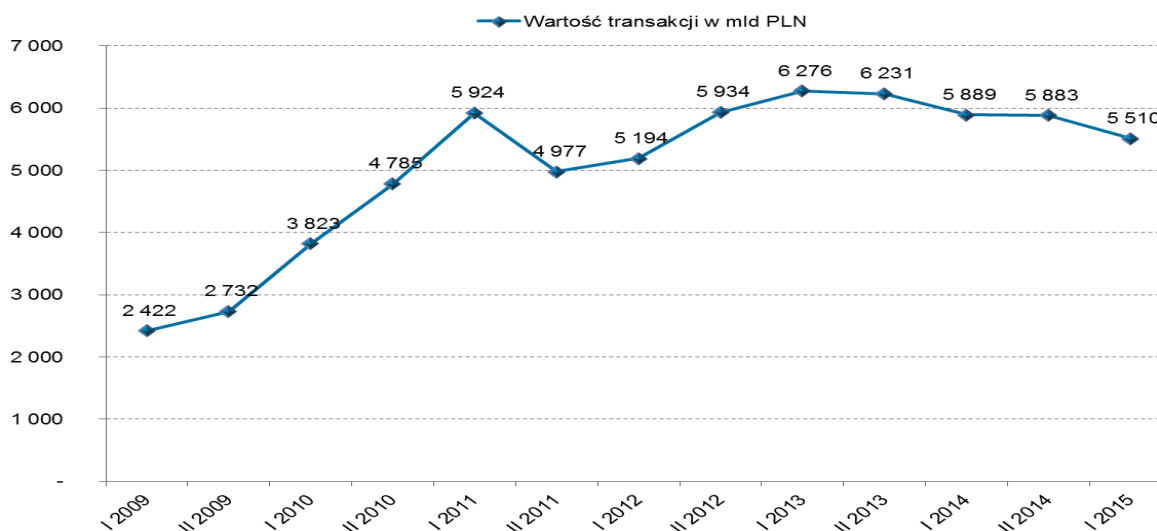
1. transakcjom, przelewom potransakcyjnym i innym operacjom liczonym jednokrotnie, niezależnie od rodzaju rynku;
2. w przypadku transakcji nierozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. odpowiadają one zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream;
3. w przypadku transakcji i operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym i terminowym – odpowiadają one połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream.

W przypadku operacji zawartych od dnia 4 sierpnia 2014 r., włącznie, dane odpowiadają:

1. zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream (w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym, jak i operacji nierozliczanych w drodze nowacji),
2. połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku terminowym.

Oznacza to, iż przy zliczaniu operacji na rynku kasowym uwzględniana jest KDPW_CCP S.A. jako strona transakcji, czyli prezentowane są wszystkie zapisy ewidencyjne, gdzie stroną operacji na rynku kasowym (po stronie kupna lub po stronie sprzedaży) jest KDPW_CCP S.A.

¹¹ Mechanizm pełnego nettingu w papierach wartościowych umożliwia generowanie przez KDPW_CCP S.A. jednej instrukcji rozrachunku ze wszystkich operacji, uznających lub obciążających dane konto rozrachunkowe w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A.

Wykres nr 26. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2009 – 2015

Źródło: Dane KDPW S.A.

1.2 System SKARBNET4

W dniu 13 kwietnia 2015 r. został wdrożony do eksploatacji w NBP system rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4.

SKARBNET4 to system łączący funkcjonalności poprzednio działających systemów SKARBNET3, SEBOP oraz ELBON2, a także umożliwiający sprawniejszą obsługę kontrahentów NBP, poprawiający wydajność i zmniejszający prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzeń stanowiących ryzyko operacyjne dla NBP. Poprzedni system o nazwie „Rejestr Papierów Wartościowych” umożliwiał prowadzenie rachunków i kont depozytowych bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP, natomiast nie odzwierciedlał w pełni wszystkich zadań i funkcjonalności, związanych z obsługą tych rachunków i kont oraz z przeprowadzaniem operacji na papierach wartościowych, które będą realizowane w systemie SKARBNET4.

W I półroczu 2015 r. w odniesieniu do operacji na rynku wtórnym bonów skarbowych i pieniężnych NBP w systemie SKARBNET4 wprowadzono następujące zmiany:

- dodano możliwość rejestrowania na bonach pieniężnych NBP transakcji outright, repo i sell-buy-back;
- uzupełniono transakcje sell-buy back na rynku wtórnym o datę zwrotnej transakcji;
- dopuszczono możliwość wprowadzania i zatwierdzania zleceń zarejestrowania transakcji przed dniem realizacji;
- wprowadzono możliwość „wycofania” transakcji w dniu realizacji, jeżeli na rachunku lub koncie sprzedającego brak odpowiedniej liczby bonów;
- w obsłudze zleceń rejestrowania transakcji na bonach skarbowych nierezydentów wprowadzono konieczność wskazywania kraju pochodzenia inwestora.

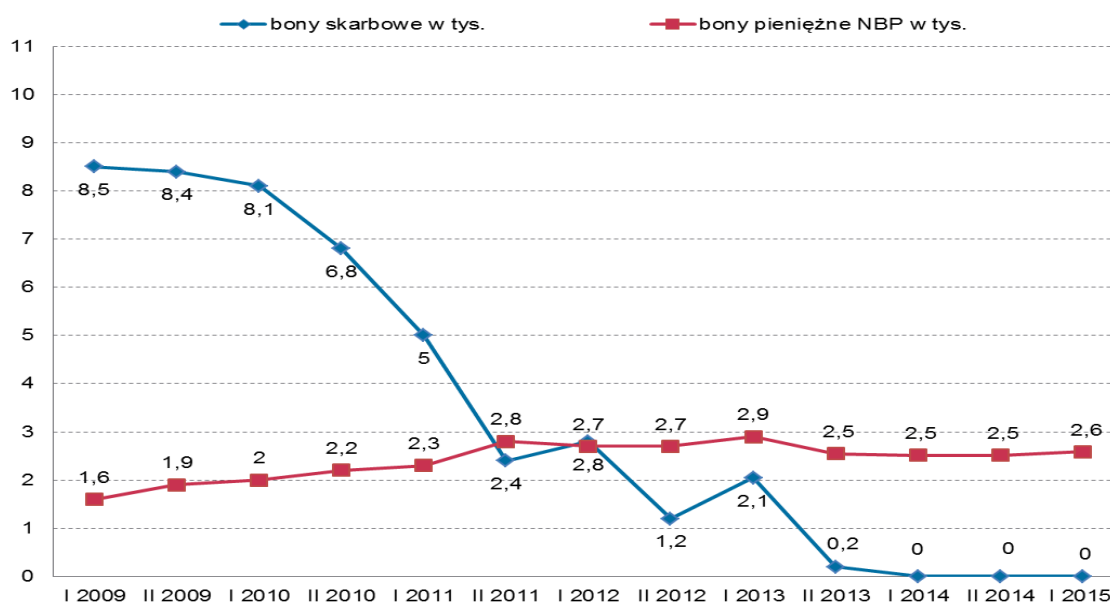
W odniesieniu do operacji kredytowych w systemie SKARBNET4 w I półroczu 2015 r. wprowadzono modyfikacje, skutkujące zwiększeniem puli płynności udostępnianej bankom w zamian za dostarczone zabezpieczenie oraz uelastycznieniem procesu kredytowania, polegające m.in. na:

1. zróżnicowaniu poziomów wskaźników haircuts zarówno w doniesieniu do rodzajów papierów wartościowych, jak i okresu pozostającego do ich wykupu,
2. zautomatyzowaniu obsługi zastawu na papierach wartościowych nominowanych w walutach obcych (komunikacja SWIFT),
3. umożliwieniu składania zleceń kredytowych na określoną datę realizacji.

W omawianym okresie w systemie SKARBNET4 przetworzono 2.585 transakcji bonami pieniężnymi NBP na kwotę 5.245,05 mld zł (w II półroczu 2014 r. przetworzono 2.516 transakcji o wartości 5.798,8 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił nieznaczny wzrost liczby operacji o 2,74% przy spadku wartości o 9,55%. Nie nastąpiło przetworzenie żadnych transakcji bonami skarbowymi (podobnie jak w II półroczu 2014 r.). Na wykresach 27 i 28 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzona w systemie SKARBNET4 w podziale na okresy półroczne.

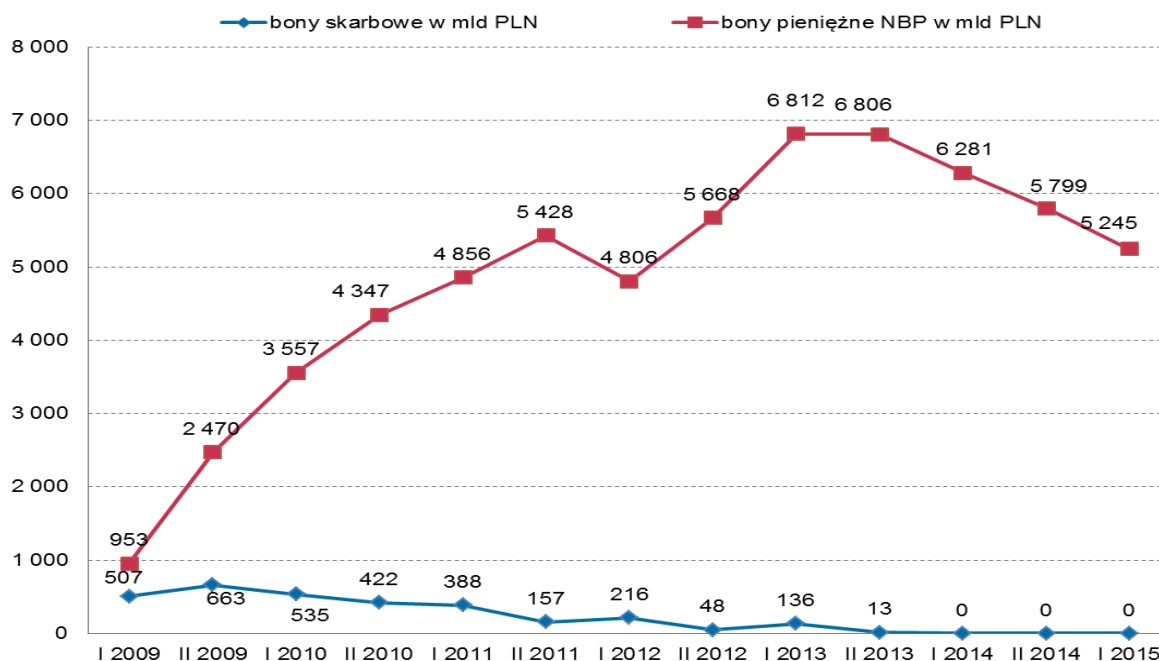
Analizując dane dotyczące liczby i wartości rozliczonych transakcji, można stwierdzić, że od II połowy 2013 r. utrzymuje się trend spadkowy.

Wykres nr 27. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2009 – 2015 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.).

Źródło: Dane NBP

Wykres nr 28. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2009 – 2015 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.).

Źródło: Dane NBP

2. Systemy rozliczeń papierów wartościowych

2.1 Systemy rozliczeń transakcji w KDPW_CCP S.A.

W I półroczu 2015 r. nastąpiły niżej wymienione zmiany, mające związek z funkcjonowaniem systemów prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.¹²:

- od stycznia 2015 r. uczestnikom KDPW_CCP udostępniono nowe komunikaty z grupy ISO 20022 pozwalające na zwiększenie efektywności zarządzania płynnością:
  - komunikat informujący o przystąpieniu przez KDPW_CCP do procedury odkupu papierów wartościowych,
  - komunikat informujący o zrealizowaniu transakcji odkupu papierów wartościowych,
  - komunikat informujący o poziomie wykorzystania limitu transakcyjnego przez uczestnika rozliczającego (komunikat z grupy ISO 15022),
- w dniu 8 kwietnia 2015 r. weszły w życie zmiany do Szczegółowych Zasad Systemu Rozliczeń OTC. Zmiany te wprowadziły obniżenie wymagań depozytowych dla transakcji z obszaru OTC, a z listy akceptowanych platform elektronicznych OTC usunięta została platforma SWIFT;

¹² Przez systemy prowadzone przez KDPW_CCP S.A. rozumie się „System rozliczeń, prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot zorganizowany)” oraz „System rozliczeń, prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot niezorganizowany)” łącznie.

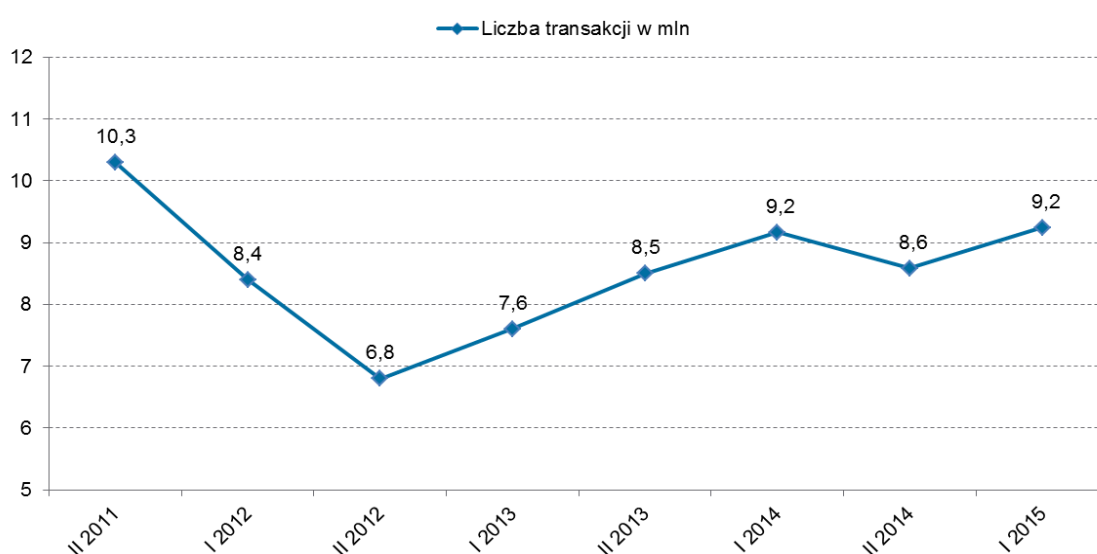
3. w dniu 27 maja 2015 r. przyjęto do rozliczenia w KDPW_CCP pierwsze transakcje zawarte w obrocie niezorganizowanym (OTC);
4. w dniu 29 czerwca 2015 r. na podstawie umowy zawartej z NBP zostały otwarte rachunki bankowe KDPW_CCP prowadzone w systemie TARGET2-NBP w walucie EUR.

Ponadto w pierwszym półroczu kontynuowano proces uzyskania przez KDPW_CCP autoryzacji izby rozliczeniowej dla waluty euro zgodnie z wymogami rozporządzenia EMIR.

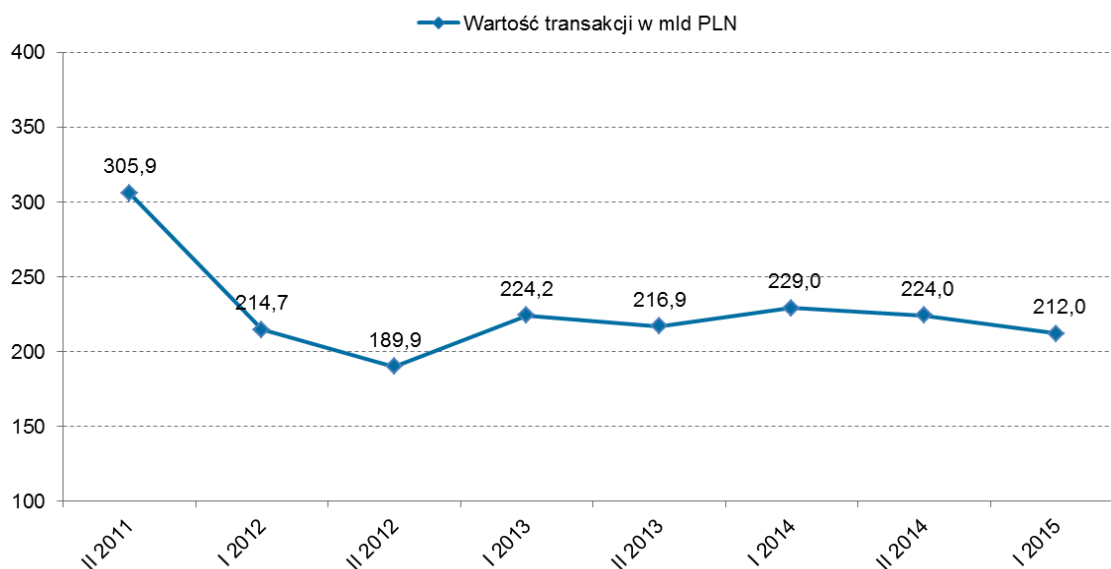
W omawianym okresie w systemach rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. przetworzono 9.242.746 transakcji o wartości 212,0 mld zł (w II półroczu 2014 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 8.580.807 transakcji oraz 224,0 mld zł), co oznacza w stosunku do poprzedniego półrocza wzrost liczby transakcji o 7,71% przy jednoczesnym spadku wartości transakcji o 5,37%. Na wykresie nr 29 i 30 przedstawiona została liczba i wartość rozliczonych przez KDPW_CCP S.A. transakcji w podziale na okresy półroczne.

Analizując dane dotyczące liczby i wartości rozliczonych transakcji w I połowie 2015 r. w odniesieniu do II połowy 2014 r., nie zaobserwowano istotnych zmian.

Wykres nr 29. Liczba transakcji rozliczona w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2015

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Wykres nr 30. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2015

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Ocena funkcjonowania systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w I półroczu 2015 r.

Systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w Polsce w analizowanym okresie funkcjonowały stabilnie, a charakter i natężenie ewentualnych zagrożeń dla ich stabilności nie zmieniły się istotnie od poprzedniego półrocza. Równocześnie jednak wprowadzono w tych systemach ważne dla uczestników zmiany, tj. w szczególności wdrożono w NBP nowy system rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4, a także otwarto rachunki bankowe dla KDPW_CCP w walucie EUR w systemie TARGET2-NBP.

Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego

1. Podmioty świadczące usługi płatnicze

Do instytucji świadczących usługi płatnicze należą przede wszystkim banki, które, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe, prowadzą rachunki bankowe i świadczą ww. usługi w najszerszym możliwym zakresie.

Pozostałe instytucje świadczące usługi płatnicze to w szczególności:

- spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i), działające na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 5 listopada 2009 r., które od października 2012 r. objęte zostały nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego; z prowadzonych przez nie rachunków pieniężnych zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą dokonywać rozliczeń w drodze bezgotówkowej, a niektóre kasy oferują również swoim członkom debetowe karty płatnicze.
- krajowe instytucje płatnicze, czyli podmioty oferujące różne usługi płatnicze, w tym także usługi zarezerwowane do czasu wejścia w życie ww. ustawy dla banków, m.in. prowadzenie rachunków płatniczych, realizację przelewów lub poleceń zapłaty z wyłączeniem przyjmowania depozytów. Działalność krajowych instytucji płatniczej prowadzona jest po uzyskaniu zezwolenia od KNF.
- zagraniczne instytucje płatnicze, czyli podmioty, które w pozostałych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) uzyskały licencję na świadczenie usług płatniczych i na podstawie tzw. jednolitego paszportu, mogą świadczyć takie usługi również w innych krajach EOG.
- Poczta Polska S.A. wykonująca, na podstawie ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” oraz zgodnie ze statutem Spółki, niektóre czynności bankowe, spośród których najważniejszą i najpowszechniejszą jest przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe. Poza tym popularną usługą jest przekaz pocztowy, czyli przekazanie gotówki od wpłacającego do odbiorcy. Ponadto, w placówkach Poczty Polskiej S.A. są świadczone usługi bankowe Banku Poczтового S.A., którego głównym akcjonariuszem jest Poczta Polska S.A.
- agenci rozliczeniowi, których działalność została, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 5 ustawy o usługach płatniczych, uznana za usługę płatniczą. Nadzór nad działalnością agentów rozliczeniowych pełni KNF we współpracy z Prezesem NBP.
- pośrednicy finansowi, wykonujący usługę przyjmowania wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Podmioty te mogą działać jako instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia wydanego przez KNF lub jako biura usług płatniczych, jeżeli miesięczna wartość wykonanych transakcji nie przekracza równowartości 500 tys. euro. Działalność biur usług płatniczych prowadzona jest na podstawie wpisu do rejestru Komisji Nadzoru Finansowego. Podmioty te mają obowiązek zabezpieczenia środków pieniężnych otrzymywanych od użytkowników poprzez polisę lub gwarancję bankową.

- instytucje realizujące przekazy pieniężne (np. Western Union, MoneyGram), wykonujące usługi przekazania gotówki w różnych walutach, najczęściej w obrocie międzynarodowym, ale niektóre świadczą również usługi w zakresie przekazów krajowych.

1.1 Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w omawianym półroczu zanotowano niewielkie spadki liczby banków komercyjnych, tj. spadek o 1 bank¹³ do poziomu 37, i liczby banków spółdzielczych działających na terenie kraju, tj. spadek o 2 banki do poziomu 563. Liczba oddziałów instytucji kredytowych wzrosła o 1¹⁴, do poziomu 29.

Zanotowano spadki liczby oddziałów banków z 7 347 do 7 305, tj. o 0,6% oraz spadła liczba mniejszych placówek i filii bankowych z 4 840 na koniec grudnia 2014 r. do 4 786 na koniec czerwca 2015 r., czyli o 1,1%.

Pozostałe dane za I półrocze 2015 r. wykazują w porównaniu do II półrocza 2014 r.:

- spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 3,9% (z 1.549 do 1.488),
- spadek placówek Poczty Polskiej o 1,2% (z 7.343 do 7.252),
- spadek liczby pośredników finansowych o 6,7 % (z 1.005 do 938),
- wzrost liczby placówek przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe o 3,6% (z 34.390 do 35.641).

W omawianym półroczu liczba instytucji świadczących usługi płatnicze spadła z 1.687 do 1.618 (spadek o 4%), a równocześnie nastąpił wzrost liczby placówek z 55.469 do 56.472 (wzrost o 1,8%).

Liczbę podmiotów świadczących wybrane podstawowe usługi płatnicze i ich placówek wg stanu na koniec grudnia 2014 i czerwca 2015 r. przedstawia tabela nr 12.

---

¹³ połączenie banków BGŻ S.A. i BNP Paribas S.A.,

¹⁴ TF BANK AB (Spółka z o.o.) Oddział w Polsce.

Tabela nr 12. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec grudnia 2014 r. i czerwca 2015 r.

Banki, SKOK-i, placówki Poczty Polskiej oraz pośrednicy finansowi	XII 2014	VI 2015
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych		
Liczba banków komercyjnych	38	37
Liczba banków spółdzielczych	565	563
Liczba oddziałów instytucji kredytowych	28	29
Sieć bankowa		
Liczba oddziałów w kraju	7 347	7 305
Liczba filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta w kraju	4 840	4 786
SKOK-i		
Liczba instytucji	50	50
Liczba placówek	1 549	1 488
Poczta Polska		
Liczba instytucji	1	1
Liczba placówek	7 343	7 252
Pośrednicy finansowi		
Liczba instytucji	1 005	938
Liczba placówek	34 390	35 641
RAZEM		
Liczba instytucji	1 687	1 618
Liczba placówek	55 469	56 472

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KNF, NBP, Poczty Polskiej, SKOK

1.2 Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe

Dane przekazane przez podmioty przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za I półrocze 2015 r. pokazują, że na koniec czerwca 2015 r. funkcjonowało 938 podmiotów, które dysponowały siecią 35.641 punktów. Liczba pośredników zmniejszyła się w I półroczu 2015 r. o 67, zaś liczba placówek wzrosła o 1.251. W I półroczu 2015 r. przyjęły one 41,7 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 6,4 mld zł, co oznacza wzrost zarówno liczby transakcji w porównaniu do II półrocza 2014 r. o 4,2%, jak i wzrost wartości transakcji o 7,6%. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe od 2005 roku prezentuje tabela nr 13 oraz wykresy nr 31, 32 i 33.

Tabela nr 13. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 - 2015

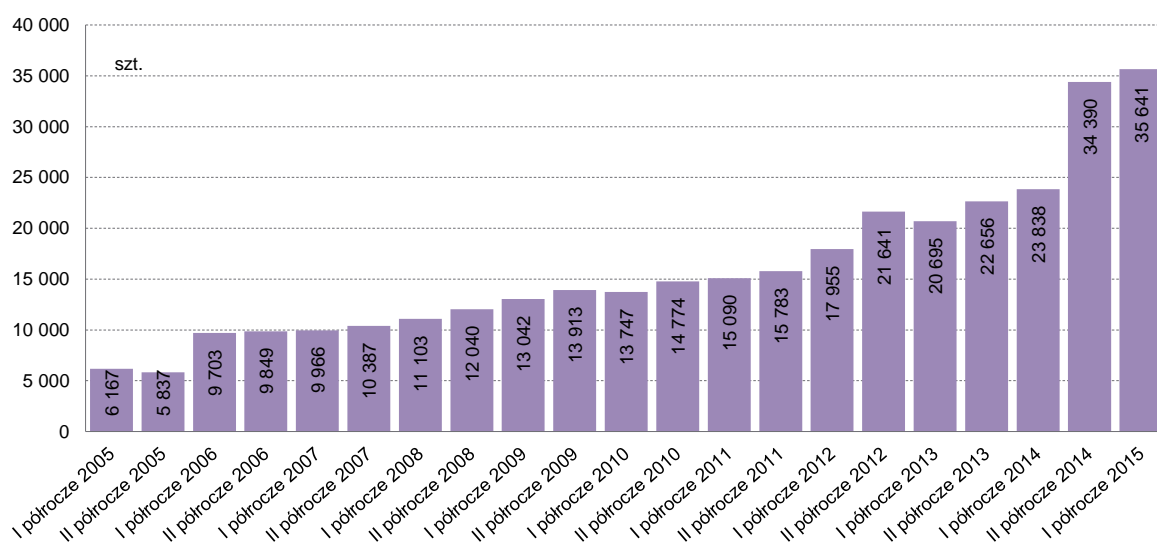
Okresy rozliczeniowe	Liczba firm *	Liczba punktów przyjmujących wpłaty	Liczba transakcji /w szt./	Wartość transakcji /w zł/	Średnia wartość /w zł/	
2005	I półrocze	154	6 167	15 964 263	1 962 433 615	122,9
	II półrocze	169	5 837	15 978 429	1 732 170 943	108,4
	Razem 2005	x	x	31 942 692	3 694 604 558	115,7
2006	I półrocze	157	9 703	18 054 560	1 901 404 091	105,3
	II półrocze	151	9 849	21 287 427	2 275 686 408	106,9
	Razem 2006	x	x	39 341 987	4 177 090 499	106,2
2007	I półrocze	150	9 966	22 903 124	2 545 604 239	111,1
	II półrocze	141	10 387	23 855 532	3 017 652 675	126,5
	Razem 2007	x	x	46 758 656	5 563 256 914	119,0
2008	I półrocze	132	11 103	23 999 112	2 939 627 710	122,5
	II półrocze	143	12 040	26 187 502	3 316 641 582	126,6
	Razem 2008	x	x	50 186 614	6 256 269 292	124,7
2009	I półrocze	171	13 042	27 533 890	3 671 120 500	133,3
	II półrocze	224	13 913	30 565 380	4 136 912 900	135,3
	Razem 2009	x	x	58 099 270	7 808 033 400	134,4
2010	I półrocze	196	13 747	31 836 987	4 365 345 734	137,1
	II półrocze	237	14 774	32 355 455	4 311 083 151	133,2
	Razem 2010	x	x	64 192 442	8 676 428 885	135,2
2011	I półrocze	346	15 090	34 543 162	4 968 312 401	143,8
	II półrocze	397	15 783	36 463 580	4 886 281 198	134,0
	Razem 2011	x	x	69 982 220	9 450 707 050	135,0
2012	I półrocze	710	17 955	38 588 622	5 428 341 941	140,7
	II półrocze	1 039	21 641	46 403 471	6 628 965 493	142,9
	Razem 2012	x	x	83 503 038	11 827 810 258	141,6
2013	I półrocze	904	20 695	41 974 665	6 107 977 948	145,5
	II półrocze	955	22 656	41 871 167	6 076 962 566	145,1
	Razem 2013	x	x	83 845 832	12 184 940 515	145,3
2014	I półrocze	952	23 838	42 009 189	7 491 430 573	178,3
	II półrocze	1005	34 390	40 003 050	5 915 657 207	147,9
	Razem 2014	x	x	82 012 239	13 407 087 780	163,5
2015	I półrocze	938	35 641	41 679 628	6 363 695 709	152,7

*w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Źródło: Opracowanie własne, DSP

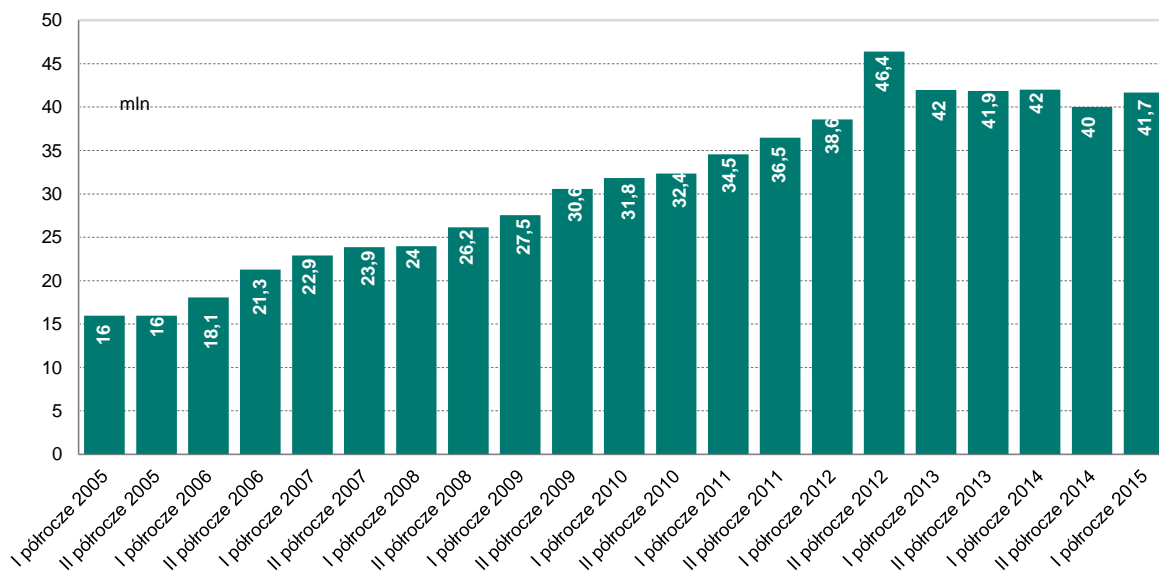

Wykres nr 31. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2015

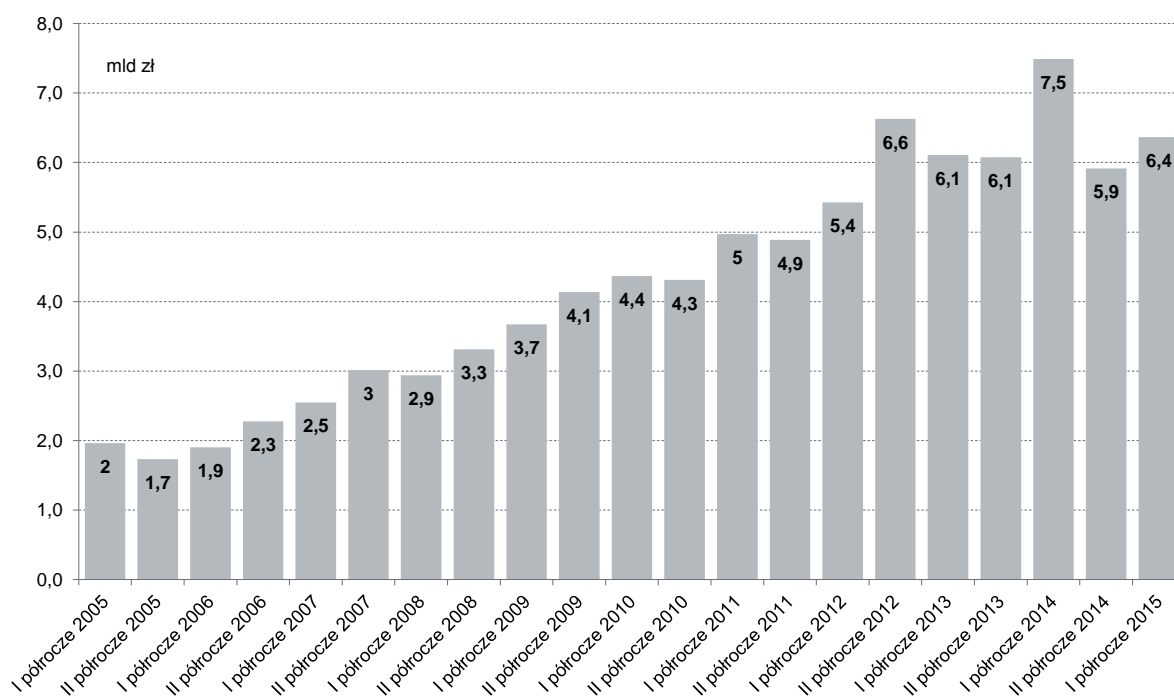

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 32. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005-2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 33. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

1.3 Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych

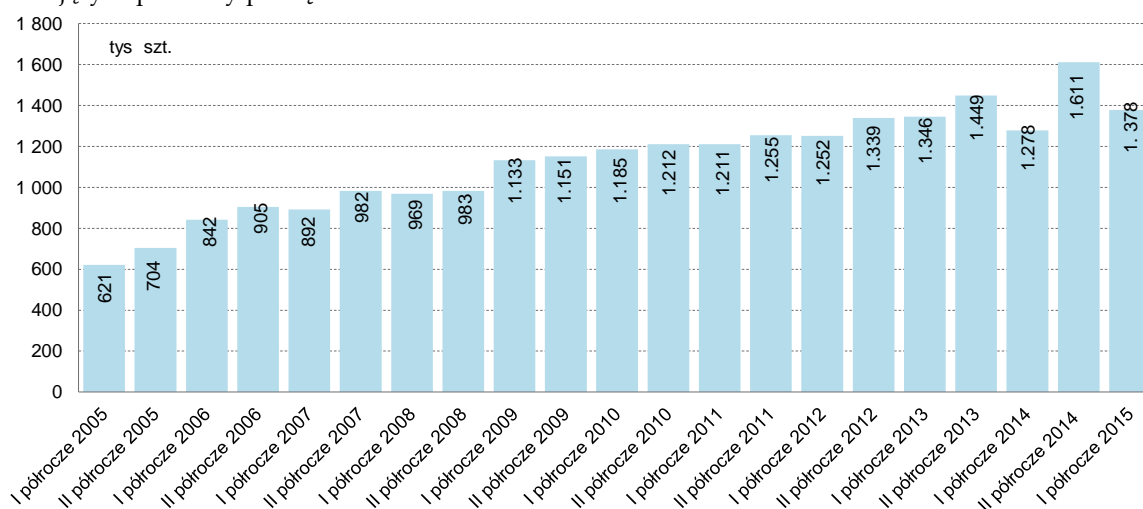
Dane za I półrocze 2015 r. przekazało do NBP 38 podmiotów pośredniczących w przekazach transgranicznych. W I półroczu 2015 r. w obrocie międzynarodowym zrealizowano 290.392 szt. transakcji wysłanych, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do II półrocza 2014 r. o 3,2%. W wartości transakcji wysłanych nastąpił również spadek z 1.085,4 mln zł do 695,6 mln zł, tj. o 3,2%. Zanotowano także spadki w liczbie transakcji otrzymanych o 233,6 tys. szt. do poziomu 1,377 mln oraz wartości transakcji otrzymanych o 646,8 mln zł do poziomu 1,8 mld zł, co oznacza odpowiednio spadek w liczbie transakcji otrzymanych o 14,5% i spadek w wartości o 25,7% w porównaniu do II półrocza 2014 r.

Szczegółowe dane statystyczne dotyczące liczby i wartości przekazów pieniężnych wysłanych i otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski od 2005 roku prezentuje tabela nr 14 oraz wykresy nr 34 i 35.

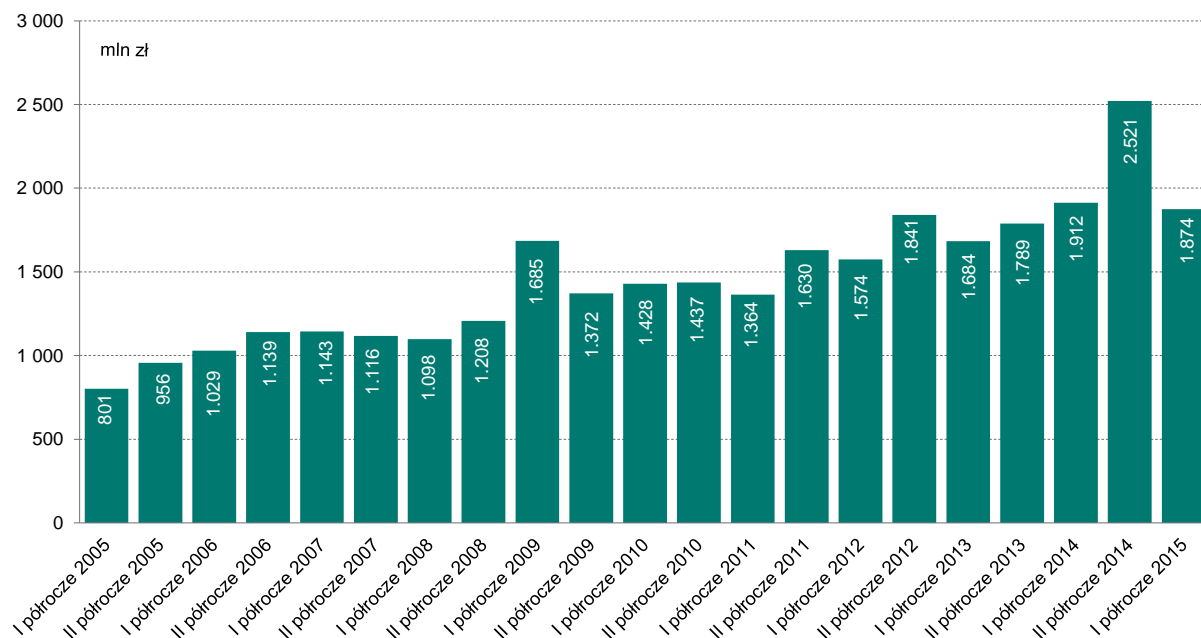
Tabela nr 14. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2015

Okresy rozliczeniowe	Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym			
	wysłane		otrzymane	
	liczba	wartość (w zł)	liczba	wartość (w zł)
I półrocze 2005	51 140	88 988 226,73	621371	800 892 633,26
II półrocze 2005	59 783	117 965 605,48	703980	956 302 171,00
I półrocze 2006	65 239	136 440 513,22	841908	1 029 074 986,00
II półrocze 2006	79 170	185 340 920,69	904 699	1 139 072 558,77
I półrocze 2007	79 330	180 464 029,55	982 236	1 116 388 122,55
II półrocze 2007	103 480	180 464 029,55	982 236	1 116 388 122,55
I półrocze 2008	120 413	239 531 433,42	969 021	1 098 021 951,38
II półrocze 2008	137 310	286 888 894,24	983 460	1 207 506 036,22
I półrocze 2009	123 756	245 843 399,21	1 133 340	1 685 179 542,43
II półrocze 2009	141 337	263 967 899,82	1 151 113	1 371 592 877,83
I półrocze 2010	137 896	234 005 269,52	1 185 343	1 428 090 894,20
II półrocze 2010	152 909	272 682 916,62	1 211 665	1 437 017 509,01
I półrocze 2011	157 824	254 387 415,80	1 211 457	1 364 144 807,02
II półrocze 2011	166 778	305 503 482,21	1 255 415	1 629 927 692,97
I półrocze 2012	166 156	306 649 154,96	1 252 464	1 573 931 205,58
II półrocze 2012	193 655	488 742 549,96	1 339 280	1 841 095 564,97
I półrocze 2013	202 498	436 512 051,48	1 345 552	1 683 940 618,91
II półrocze 2013	229 368	448 673 142,56	1 449 204	1 789 380 503,15
I półrocze 2014	244 897	787 217 568,28	1 277 822	1 912 217 556,12
II półrocze 2014	300 155	1 085 385 289,00	1 611 361	2 520 635 459,43
I półrocze 2015	290 392	695 579 338,09	1 377 722	1 873 735 919,38

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 34. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2015

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 35. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2015 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Ocena funkcjonowania podmiotów świadczących usługi płatnicze w I półroczu 2015 r.

W omawianym półroczu zanotowano, podobnie jak w poprzednich półroczach, że duży pośrednicy finansowi (np. BillBird S.A., Wygodne Rachunki, Monetia, PayTel S.A., Profeskasa S.A.) w dalszym ciągu rozwijają swoją działalność i sukcesywnie zwiększają liczbę swoich placówek, co wskazuje na tendencję do konsolidacji rynku. Działalność rozwijają duże podmioty, natomiast podmioty posiadające jeden punkt zamykają swoją działalność, uznając ją za nierentowną, m.in. z powodu obowiązków, jakie narzuciła na te podmioty ustawa o usługach płatniczych.

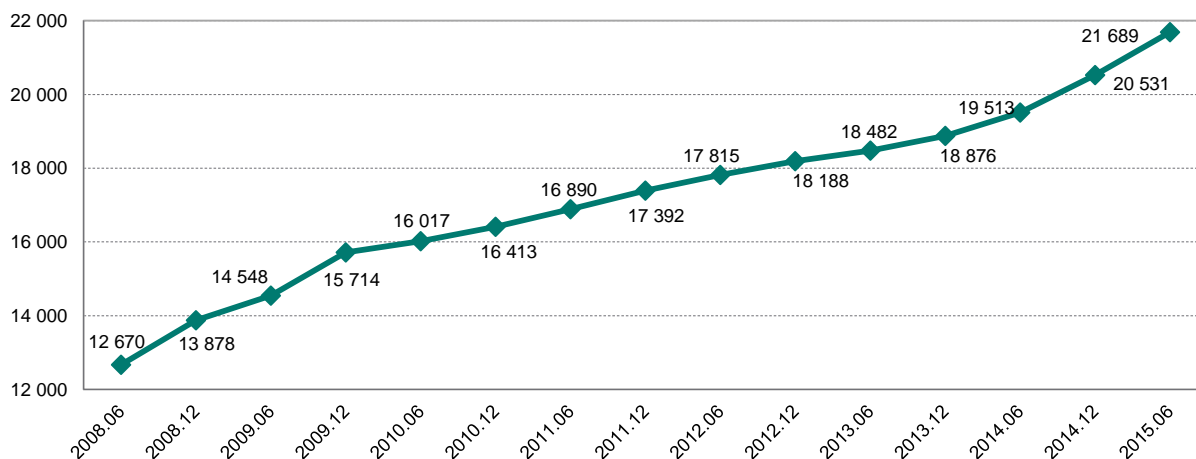
Wzrost liczby i wartości transakcji wskazuje, że na rynku jest zapotrzebowanie na tańsze sposoby opłacania rachunków przy użyciu gotówki, niż jest to możliwe w bankach lub na poczcie. Należy zaznaczyć, że w I półroczu 2015 r. wystąpił wzrost liczby (o 4,2%) i wartości (7,6%) tego typu transakcji.

Na podstawie danych otrzymanych od podmiotów pośredniczących w przekazywaniu gotówki w obrocie międzynarodowym wynika, iż nastąpił spadek liczby i wartości transakcji, co można wyjaśnić sezonowością przekazywania gotówki do Polski za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne, związaną z dniami wolnymi występującymi w drugiej połowie roku, tj. świętami Bożego Narodzenia i Nowym Rokiem.

2. Bankomaty

Według danych otrzymanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, na koniec czerwca 2015 r. liczba bankomatów w Polsce wyniosła 21.689, czyli było ich o 1.158 więcej niż w grudniu 2014 r., co oznacza wzrost o 5,6%. Liczbę bankomatów przedstawia wykres nr 36.

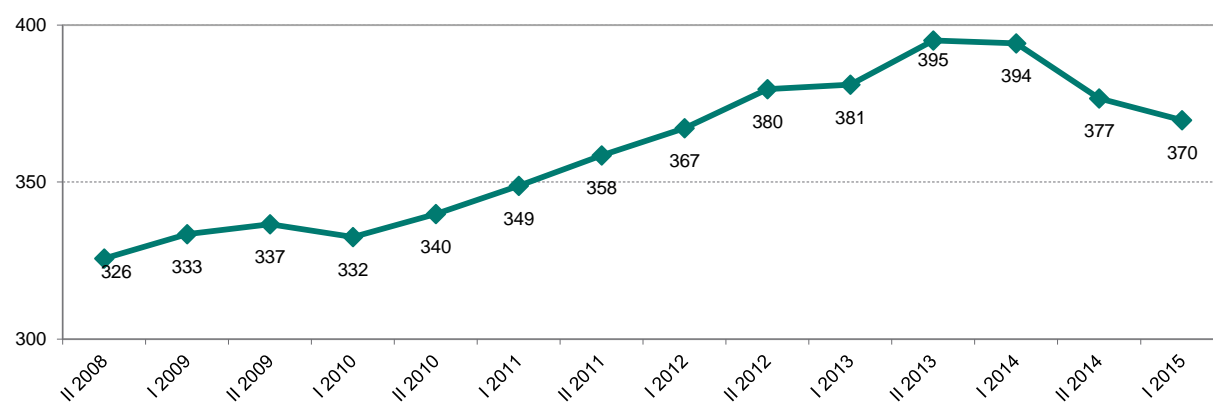
Wykres nr 36. Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

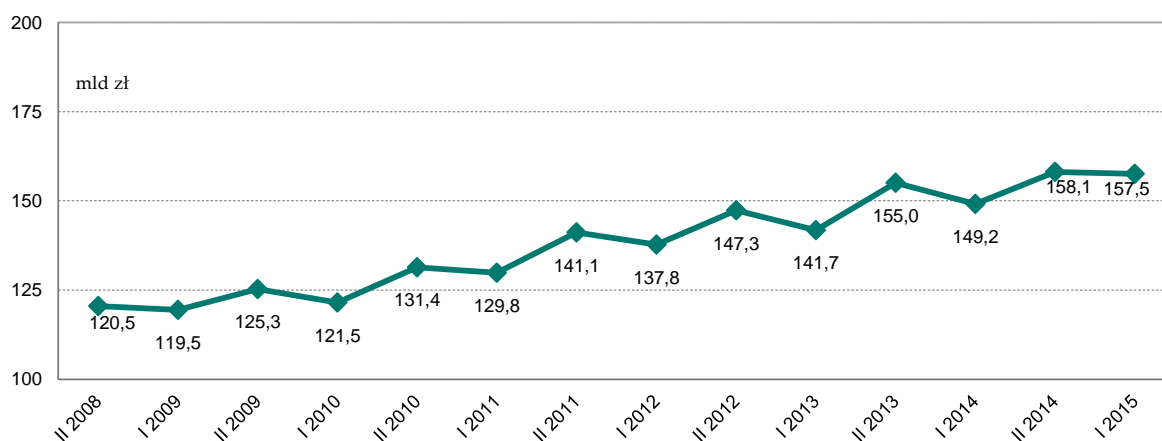
W II półroczu 2014 r. transakcje w bankomatach zostały zrealizowane w liczbie 370 mln sztuk i było ich o 6,8 mln mniej w porównaniu do II półrocza 2014 r., co oznacza spadek o 1,8%. Tendencja spadkowa utrzymuje się od drugiej połowy 2013 r. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014 oraz 2013, odnotowano spadek odpowiednio o 6,1% oraz 2,9%. Powyższe dane wskazują, że coraz mniejsze wykorzystanie bankomatów w celu pozyskania gotówki może wynikać z coraz większego wykorzystania w płatnościach instrumentów bezgotówkowych.

Liczbę przeprowadzonych transakcji w kolejnych półroczach przedstawiono na wykresie nr 37.

Wykres nr 37. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln)

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

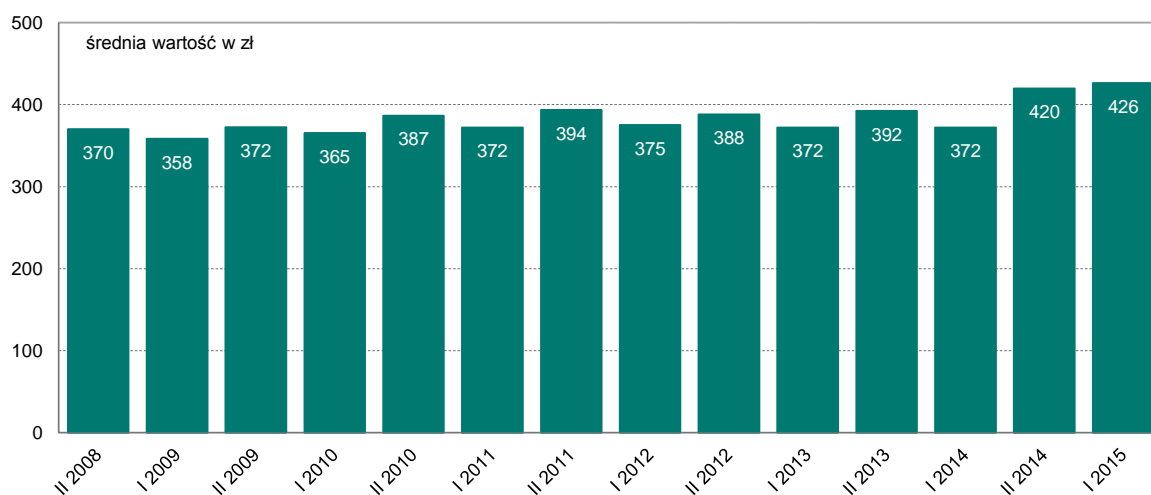
W I półroczu 2015 r. odnotowano spadek wartości transakcji przeprowadzonych w bankomatach. Łączna wartość transakcji wyniosła 157,5 mld zł, co oznacza wzrost o 0,4% w stosunku do poprzedniego półrocza (158,1 mld zł). Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji w II półroczu 2014 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2014 i 2013, obserwujemy wzrost odpowiednio o 5,6% i 11,2%. Wartość transakcji przeprowadzanych w bankomatach na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawiono na wykresie nr 38.

Wykres nr 38. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Zmniejszenie liczby i wartości transakcji w bankomatach nie wpłynęło na spadek średniej wartości pojedynczej transakcji przeprowadzanej w bankomacie. I tak, w I półroczu 2015 r. wartość średnia wyniosła 426 zł, co w porównaniu do poprzedniego półrocza stanowi wzrost o 1,4%. Kolejny raz średnia wartość transakcji przeprowadzonej w bankomacie przekroczyła kwotę 400 zł, gdyż dotychczas mieściła się w przedziale od 358 do 394 złotych (wykres nr 39).

Wykres nr 39. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Ocena funkcjonowania bankomatów w I półroczu 2015 r.

Najbardziej widocznymi zmianami, jakie miały miejsce w I półroczu 2015 r., było udostępnienie przez operatorów bankomatowych ponad jednego tysiąca nowych urządzeń, co oznacza najwyższy półroczny wzrost o 5,6% odnotowany na przestrzeni ostatnich pięciu lat. Tak znaczny wzrost liczby bankomatów świadczy jednoznacznie o nadal istniejącej potrzebie rozwijania tego typu usług przez sektor bankowy i pozabankowy. Z drugiej strony, liczba przeprowadzanych wypłat z bankomatów przez klientów spadła na przestrzeni pierwszego półrocza 2015 r. Transakcji w bankomatach było o 6,8 mln mniej w porównaniu do II półrocza 2014 r. (spadek na poziomie 1,8%). Świadczy to o zmianie dotychczasowego sposobu korzystania z bankomatów przez klientów, co widoczne jest w realizowaniu mniejszej liczby wypłat, pomimo rosnącej dostępności urządzeń bankomatowych w skali kraju.

Kolejnym czynnikiem zmieniającym się na przestrzeni ostatnich miesięcy, a dotyczącym zachowań płatniczych Polaków, jest powiększenie kwot jednorazowo podejmowanych z bankomatu. I tak, w I półroczu 2015 r. średnia wartość wypłaty wyniosła 426 zł. Zmiany zachowań klientów w tym zakresie wynikają

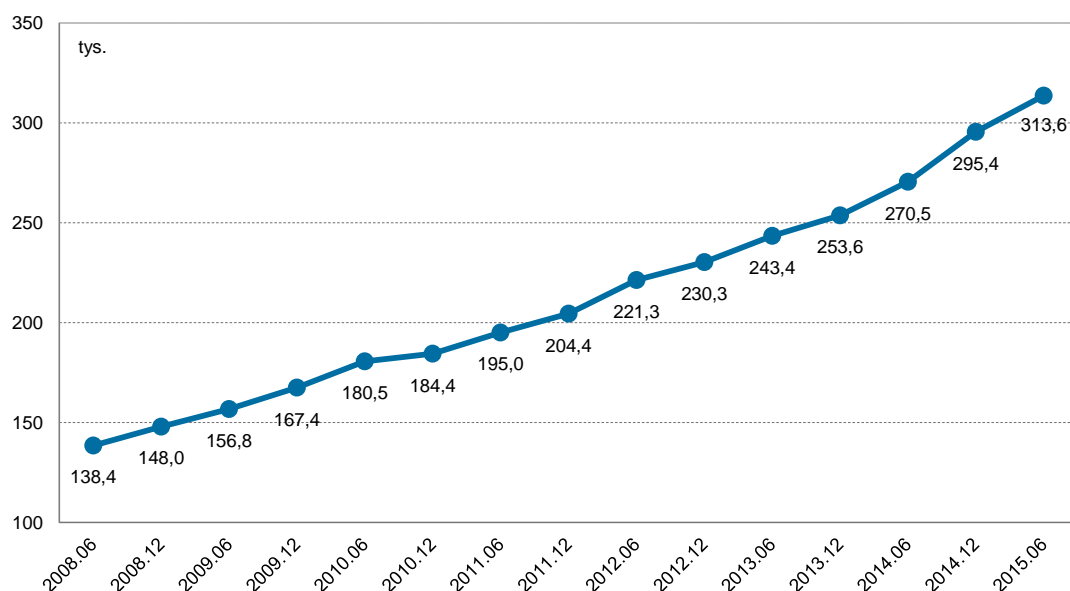
przede wszystkim ze sposobu naliczania opłat od wypłat gotówki z bankomatów w szczególności z podjętych przez niektóre z banków decyzji o ograniczeniu darmowych wypłat z konta przez klientów banków.

3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze

Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec czerwca 2015 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało 182 tys. akceptantów. W I półroczu 2015 r. w porównaniu do poprzedniego półrocza liczba akceptantów zwiększyła się o 19 tys., tj. wzrosła o 12%. Liczba akceptantów systematycznie rośnie w kolejnych półroczach. I tak, porównując liczbę akceptantów w I półroczu 2015 r. z analogicznymi okresami w roku 2014 oraz 2013, odnotowano wzrosty odpowiednio o 24% oraz 37%.

Na koniec czerwca 2015 r. na rynku funkcjonowało 314 tys. punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS w stosunku do grudnia 2014 r. zwiększyła się o 18,2 tys. placówek, co stanowi wzrost o 6,1%. Wzrost infrastruktury, czyli sieci sklepów przyjmujących płatności bezgotówkowe, jest obserwowany na przestrzeni kolejnych sześciu lat. W ciągu ostatniego roku liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS wzrosła o 16%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 29%. Liczbę punktów handlowo-usługowych w Polsce, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres 40.

Wykres nr 40. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 roku

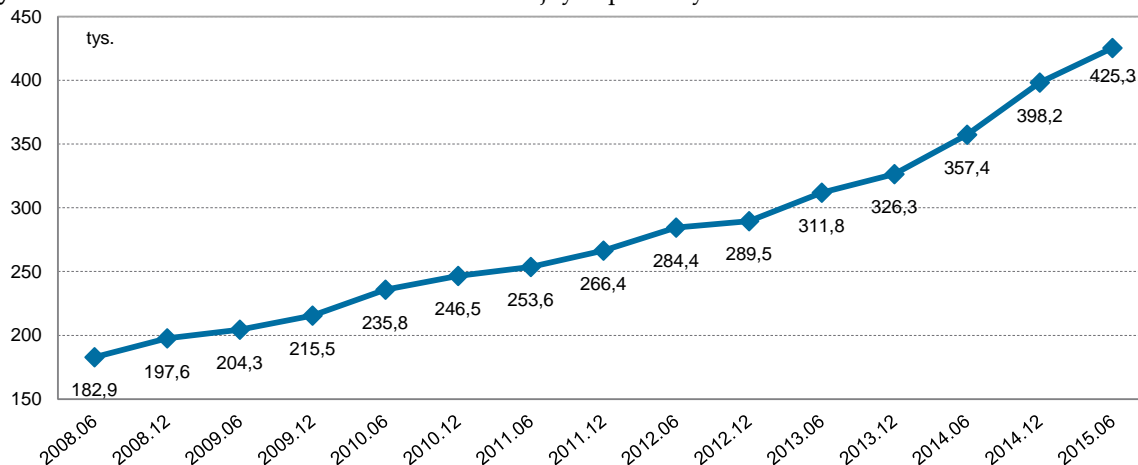
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec czerwca 2015 r. funkcjonowało na polskim rynku 425,3 tys. terminali POS i w porównaniu do grudnia 2014 r. było ich więcej o 27,1 tys. szt., co stanowiło wzrost o 6,8%. W ciągu ostatniego roku liczba

terminali POS wzrosła o 19%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 36%. Liczbę terminali POS dostępnych na terenie Polski na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r. przedstawia wykres nr 41.

Wykres nr 41. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

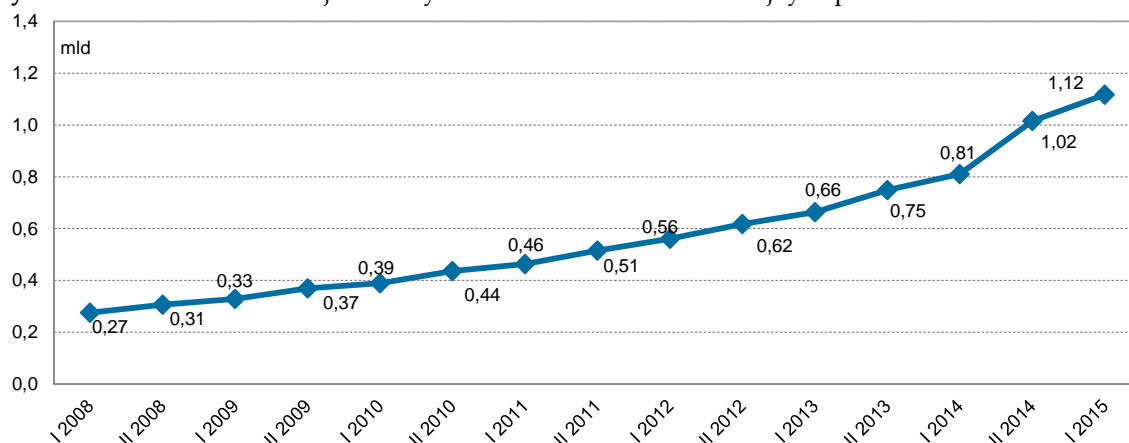

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrostowi liczby dostępnych na rynku terminali POS towarzyszy zwiększająca się liczba transakcji dokonywanych kartami w tych urządzeniach, między innymi kartami zbliżeniowymi. W okresie ostatniego półrocza po raz kolejny odnotowano liczbę transakcji na poziomie ponad miliarda transakcji, co oznacza, że w Polsce przeprowadzonych jest w urządzeniach POS średnio 6,2 mln transakcji dziennie.

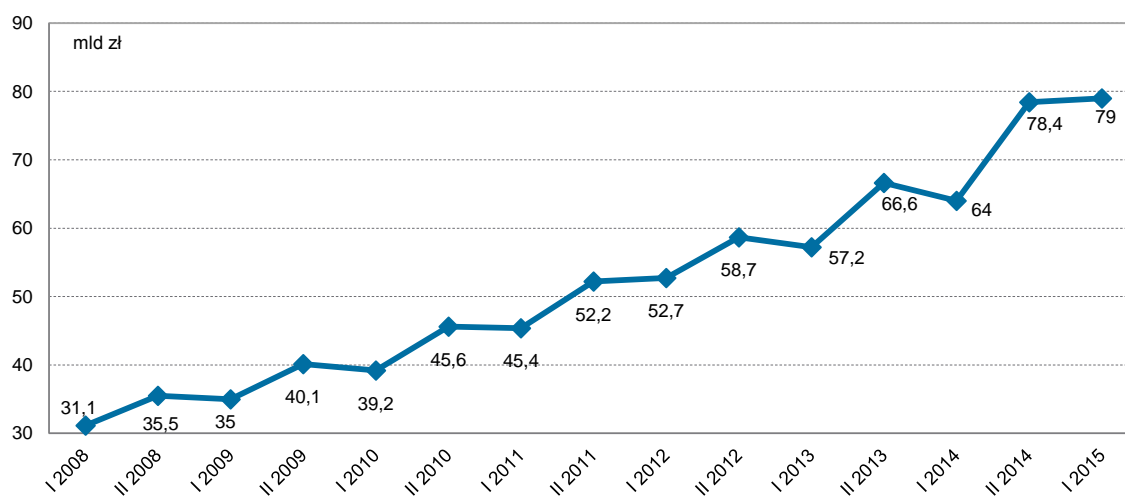
Należy dodać, iż terminali przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych funkcjonowało na koniec czerwca 2015 r., wg szacunków NBP, ok. 344 tys. Oznacza to, że na koniec II półrocza 2015 r. na rynku polskim ok. 81% wszystkich terminali jest przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych.

W I półroczu 2015 r. klienci punktów handlowo-usługowych dokonali 1,1 mld transakcji z użyciem karty płatniczej, czyli więcej o 102 mln transakcji niż w poprzednim równie wyróżniającym się półroczu (liczba transakcji przekroczyła próg miliarda transakcji i wyniosła 1,015 mld), co stanowiło wzrost na poziomie 10%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014 oraz 2013, odnotowano wzrost odpowiednio o 38% oraz 68%. Wzrost liczby transakcji jest stale obserwowany na przestrzeni ostatnich lat (vide wykres nr 42).

Wykres nr 42. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

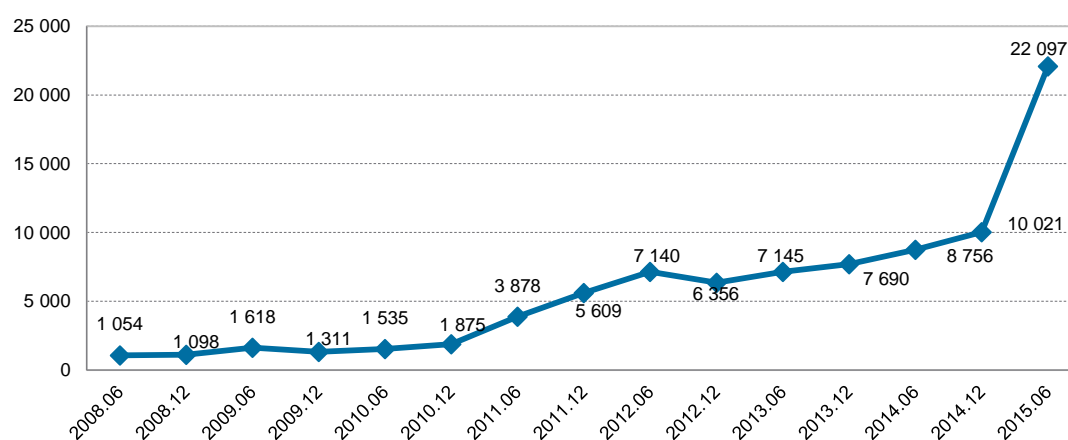
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W I półroczu 2015 r. wartość transakcji dokonywanych przy użyciu kart płatniczych w terminalach POS w porównaniu do okresu ubiegłego uległa nieznacznemu zwiększeniu. W I półroczu 2015 roku dokonano transakcji na łączną kwotę 79 mld zł, czyli więcej o 554 mln zł niż w poprzednim półroczu (vide wykres nr 43). Stanowiło to nieznaczny wzrost na poziomie 0,7%. Natomiast porównując wartość przeprowadzonych transakcji w I półroczu 2015 r. z analogicznymi okresami w roku 2014 oraz 2013, odnotowano wzrosty odpowiednio o 23% oraz 38%.

Wykres nr 43. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

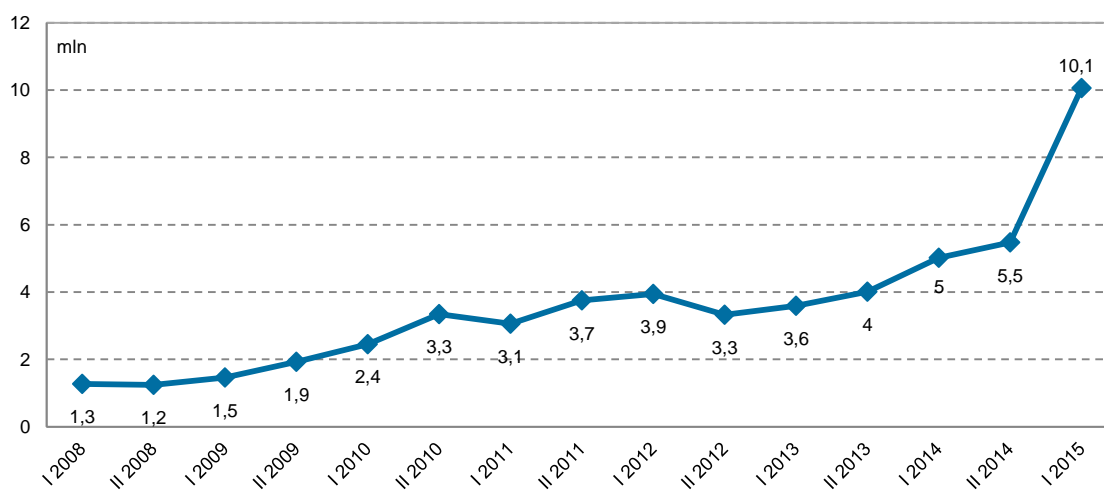
Możliwość płacenia kartą oferuje swoim klientom coraz więcej sklepów internetowych, na koniec czerwca 2015 r. było ich 22.097. Na przestrzeni sześciu miesięcy liczba ta zwiększyła się o 12,1 tys., co stanowi rekordowy wzrost o 120%. Liczbę punktów sprzedaży w internecie, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 44.

Wykres nr 44. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ta forma sprzedaży przyczynia się do upowszechnienia realizacji płatności z wykorzystaniem karty płatniczej. Znacznie wzrosła liczba transakcji przeprowadzanych w internecie. Na przestrzeni I półrocza 2015 r. rozliczono 10,1 mln. W stosunku do poprzedniego półrocza (5,5 mln transakcji) odnotowano wzrost w liczbie transakcji o 84%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014, odnotowano podwojenie liczby transakcji.

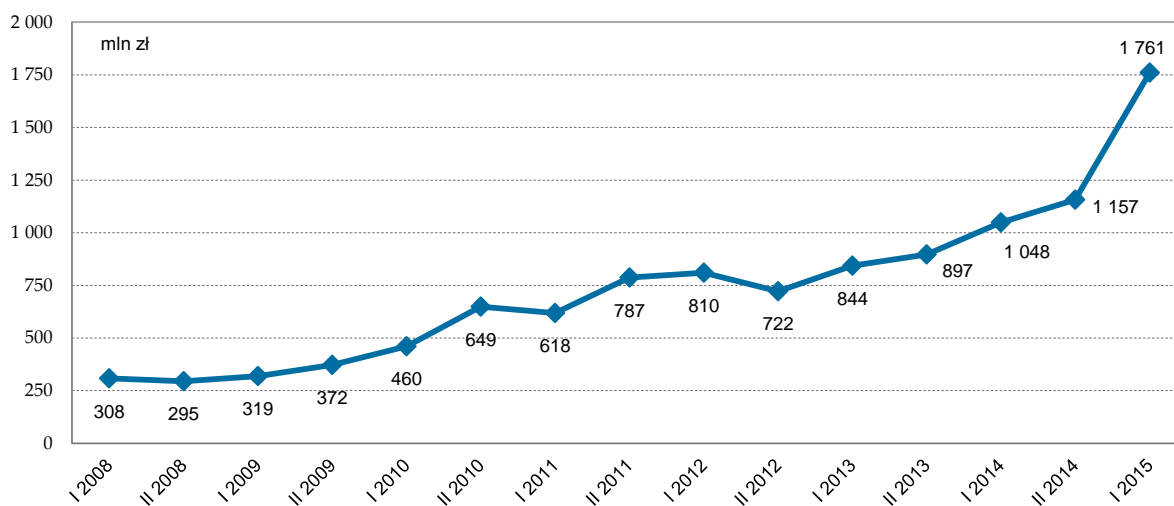
Liczbę transakcji w sklepach internetowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 roku przedstawia wykres nr 45, zaś wartość wykres nr 46.

Wykres nr 45. Liczba transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrosła znacznie wartość transakcji przeprowadzanych w internecie. Na przestrzeni I półrocza 2015 r. rozliczono transakcji na kwotę 1,8 mld zł. W stosunku do poprzedniego półrocza odnotowano wzrost na poziomie 52%. Porównując wartość transakcji dokonanych w I półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2012, odnotowano podwojenie wartości przeprowadzanych przez klientów transakcji w internecie.

Wykres nr 46. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ocena funkcjonowania sieci akceptacji kart płatniczych w I półroczu 2015 r.

Analizując powyższe dane, można zauważyć stałą tendencję wzrostową w liczbie akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS, jak również w liczbie transakcji dokonywanych w tych punktach. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że w I półroczu 2015 r. w stosunku do poprzedniego półrocza liczba terminali wzrosła o 6,8%, a liczba przeprowadzanych transakcji wzrosła o 10%. W okresie ostatniego półrocza po raz kolejny odnotowano liczbę transakcji na poziomie ponad miliarda transakcji, co oznacza, że w Polsce przeprowadzonych jest w urządzeniach POS średnio 6,2 mln transakcji dziennie. Wysoki wzrost liczby akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS, utrzymujący się od I półrocza 2014 r., należy wiązać nadal z obniżeniem opłat interchange, a tym samym spadkiem kosztów akceptacji kart płatniczych po stronie przedsiębiorców.

Okres II półrocza 2015 r. był rekordowy pod względem wykorzystania płatności w internecie. Bardzo znacznie wzrosła liczba punktów oferujących sprzedaż w internecie z 10 tys. do 22,1 tys. (na koniec czerwca br.). Widoczny jest również wzrost w liczbie i wartości transakcji (odpowiednio o 84% i 52%). Klienci dokonują coraz częściej zakupów w internecie, a suma płatności jest dwukrotnie większa niż przed dwoma laty. Wspomniane wzrosty należy ocenić jako kierunek pozytywny, gdyż rozwój tej części rynku przyczynia się do zwiększania obrotu bezgotówkowego. Tym niemniej, znaczny przyrost liczby i wartości transakcji może

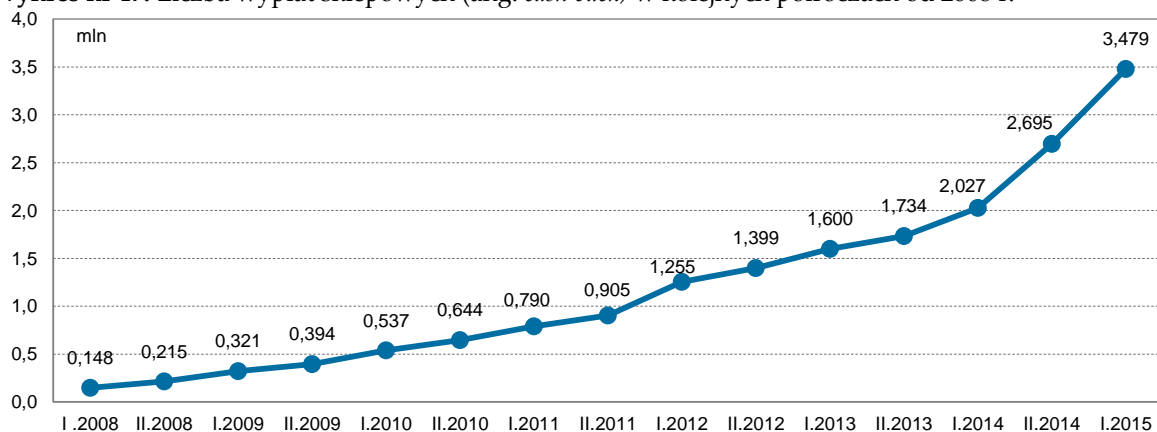
wynikać z objęcia po raz pierwszy za II kwartał 2015 r., sprawozdawczością wobec NBP większego zakresu podmiotów obsługujących płatności w internecie.

4. Punkty *cash back*

Od dziewięciu lat na rynku polskim jest dostępna usługa wypłat sklepowych (ang. *cash back*), która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej. Posiadacze debetowych kart płatniczych mogą wypłacić do 300 zł gotówki, niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą. Usługę tę oferowało na koniec czerwca 2015 r. około 85 tys. placówek handlowych (sklepy i supermarkety, stacje benzynowe, hotele, salony prasowe i inne punkty handlowo-usługowe). Na przestrzeni sześciu miesięcy 13 tys. placówek udostępniło tę usługę klientom. Odnotowany w I półroczu 2015 r. wzrost sieci o 29% sprzyja łatwiejszemu dostępowi i większej popularności tej usługi.

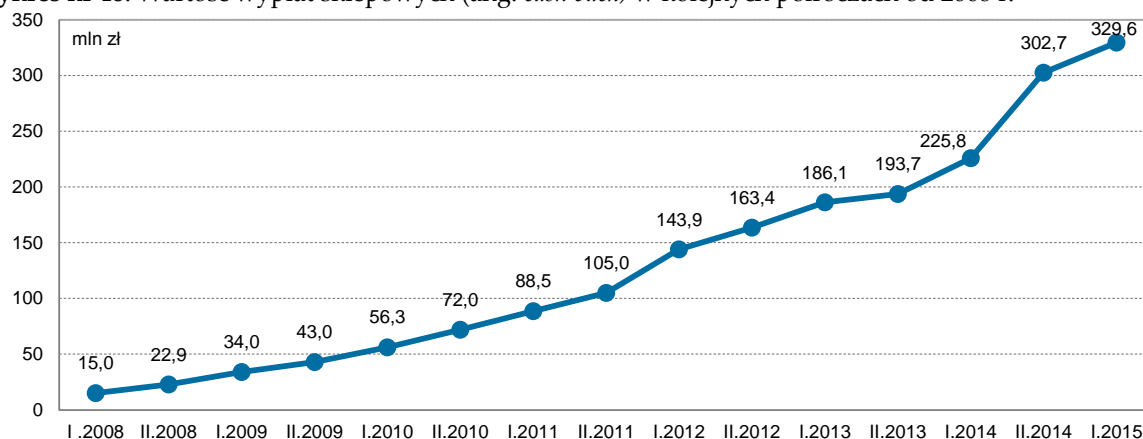
W I półroczu 2015 r. dokonano 3,5 mln wypłat sklepowych. Odnotowano zatem, w porównaniu do II półroczu 2014 r. (2,7 mln transakcji), wzrost o 29% liczby transakcji, co przedstawia wykres nr 47. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014 i 2013, odnotowano wzrost liczby przeprowadzanych wypłat odpowiednio o 72% i 117%.

Wykres nr 47. Liczba wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

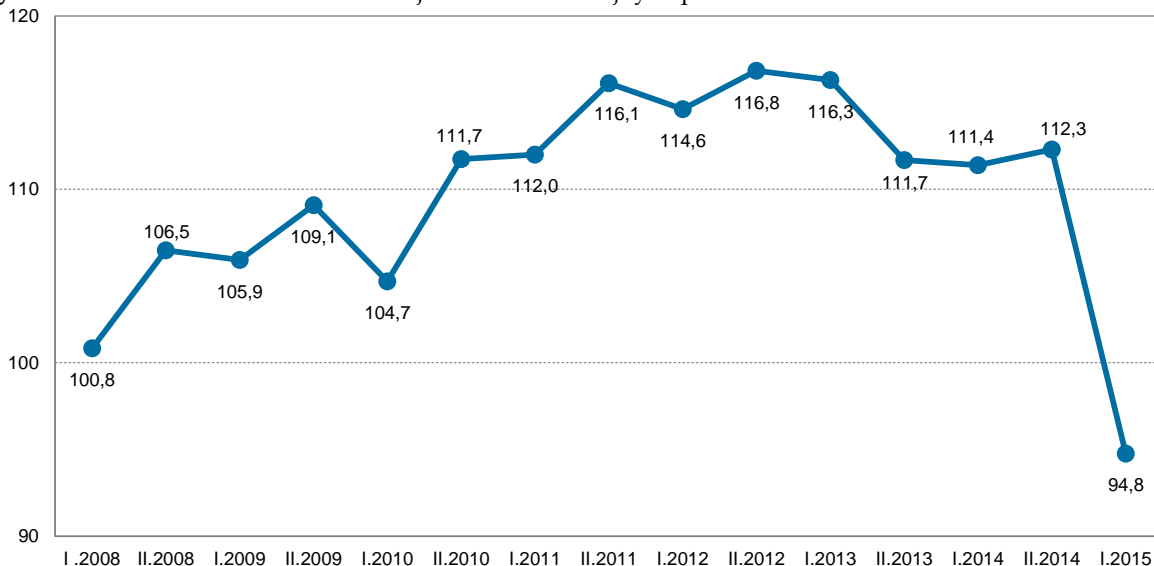
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2014 r. dokonano wypłat sklepowych o łącznej wartości 329,6 mln zł. Oznacza to wzrost o 8,9% w porównaniu do półroczu poprzedniego (302,7 mln zł). Przedstawia to wykres nr 48. Porównując wartość transakcji dokonanych w I półroczu 2015 r. do analogicznego okresu w roku 2014 oraz 2013, odnotowano wzrost odpowiednio o 46% oraz 77%.

Wykres nr 48. Wartość wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2014 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej dokonywanej przy użyciu karty wynosiła średnio 95 zł. Wartość ta uległa zmniejszeniu w porównaniu do wcześniejszych okresów, co potwierdza zaobserwowaną prawidłowość, iż klienci decydujący się na wypłatę sklepową nie dokonują zazwyczaj wypłat w górnej granicy wyznaczonych limitów (tj. 300 zł). Dotychczasowe średnie wartości powyżej 100 zł wynikały głównie z faktu, że klienci wypłacający gotówkę w sklepach realizowali takie wypłaty głównie w kwotach 100 i wyższych, a od I półrocza 2015 r. zaczęli wypłacać głównie w kwotach 100 zł i niższych. Wypłaty bankomatowe (średnia wartość ok. 426 zł) są średnio ponad czterokrotnie większe niż wypłaty sklepowe (95 zł).

Wykres nr 49. Średnia wartość transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Ocena funkcjonowania sieci wypłat sklepowych w I półroczu 2015 r.

Podsumowując zmiany, jakie zaszły w I półroczu 2015 r. w zakresie funkcjonowania wypłat sklepowych typu *cash back* na rynku polskim, istotnym czynnikiem był wzrost punktów, w których klienci mogą dokonać wypłat gotówkowych. Na koniec czerwca 2015 r. około 85 tys. placówek handlowych w skali całego kraju oferowało tę usługę, co oznacza, że na przestrzeni sześciu miesięcy 13 tys. nowych punktów handlowych udostępniło klientom usługę wypłaty sklepowej.

Innym ważnym wskaźnikiem świadczącym o rosnącym potencjale usługi jest coraz powszechniejsze wykorzystanie wypłat sklepowych. W I półroczu 2015 r. dokonano 3,5 mln wypłat, co oznacza, że w porównaniu do II półroczu 2014 r. nastąpił wzrost o 29%. Odnotowano również wzrost ogólnej wartości wypłat sklepowych (o 8,9%). Korzystne zmiany obserwowane w ostatnim półroczu, takie jak wzrost liczby punktów oferujących usługę oraz wysoki wzrost liczby wypłat, są konsekwencją przeprowadzenia przez jedną z organizacji płatniczych ogólnokrajowej kampanii edukacyjno-promocyjnej na początku 2014 r. Umożliwienie klientom wykorzystania kart płatniczych do dokonywania wypłaty w sklepach jest rozszerzeniem dotychczasowej funkcjonalności posiadanej przez karty płatnicze. W I półroczu 2015 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej wyniosła średnio 95 zł.

5. Repozytorium transakcji

W Repozytorium Transakcji prowadzonym przez KDPW S.A. (KDPW_TR)¹⁵ od początku funkcjonowania do końca I półroczu 2015 r. zostało nadanych 5.247 numerów LEI¹⁶ (do końca 2014 r. nadano 4.577 takich numerów).

---

¹⁵ Repozytorium Transakcji w KDPW jest jedną z kilku tego typu instytucji w całej Unii Europejskiej, która uzyskała rejestrację w Europejskim Urzędzie Nadzoru nad Rynkiem Kapitałowym (ESMA) na prowadzenie takiej działalności.

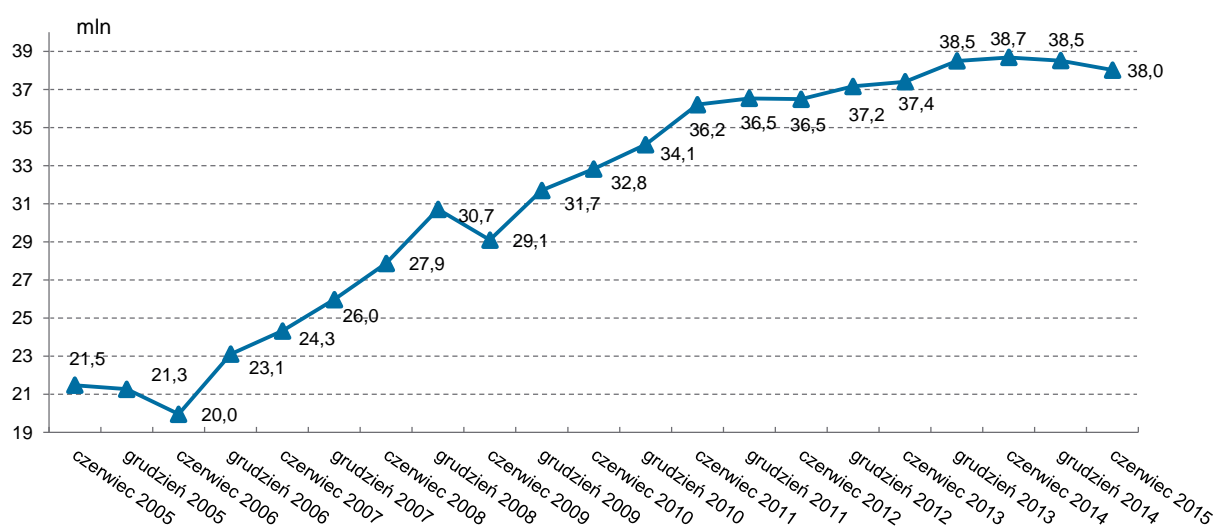
¹⁶ Aby móc raportować informacje do repozytorium transakcji, niezbędne jest posiadanie specjalnego numeru identyfikującego dany podmiot – tzw. kodu LEI. Wymagają tego unijne regulacje. Numer ten można również uzyskać bezpośrednio w KDPW.

Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze

1. Rachunki bankowe

Transakcje bezgotówkowe nadal opierają się w głównej mierze o rachunki płatnicze prowadzone w bankach, dlatego posiadanie rachunku bankowego stanowi jeden z podstawowych mierników rozwoju obrotu bezgotówkowego. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki, a także średnia liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden taki rachunek (czyli aktywność posiadaczy tych rachunków), dostarczają informacji pomagających w określeniu poziomu rozwoju obrotu bezgotówkowego. Wg danych gromadzonych przez Narodowy Bank Polski, liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych od czerwca 2005 r. kształtuje się następująco:

Wykres nr 50. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2005 r. – czerwiec 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

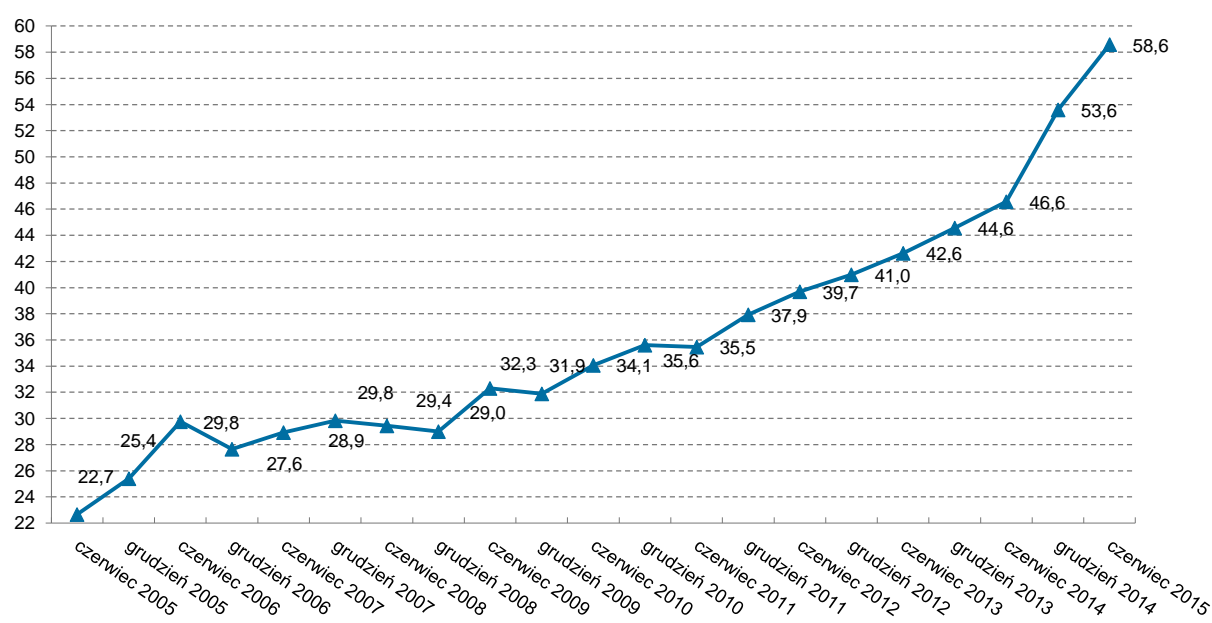
Liczba bieżących rozliczeniowych rachunków bankowych dla osób fizycznych wg stanu na koniec czerwca 2015 r. wyniosła 38,0 mln i w porównaniu do stanu na koniec grudnia 2014 r. (38,5 mln) zmniejszyła się o 0,5 mln, tj. o 1,3%. Spadek liczby rachunków bankowych należy uznać za zjawisko negatywne, niesprzyjające wzrostowi obrotu bezgotówkowego. Prawdopodobnie jednak powyższy spadek wynikał nie z zamykania rachunków bankowych przez klientów banków, ale przez same banki w przypadku rachunków od dawna niewykorzystywanych (tzw. rachunków martwych).

W I połowie 2015 r., w porównaniu do II półrocza 2014 r., wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł do poziomu 58,6 transakcji (w II półroczu 2014 r. było to 53,6 transakcji). Zatem spadkowi liczby rachunków bankowych o 0,5 mln, czyli o 1,3% (vide wykres nr 50), towarzyszył jednocześnie istotny wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek, tj. o 5 transakcji, czyli o 9,3%. Z danych wynika, że na wzrost transakcji złożyło się przede wszystkim znaczące zwiększenie liczby transakcji kartowych (vide tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2015). Wzrost aktywności posiadaczy rachunków jest zjawiskiem bardzo pozytywnym.

Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w okresie od czerwca 2005 r. do czerwca 2015 r. w ciągu danego półrocza została przedstawiona na wykresie nr 51.

Wykres nr 51. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – czerwiec 2015

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze

Liczbę transakcji bezgotówkowych w latach 2005-2015 przedstawia tabela nr 15.

Tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2015

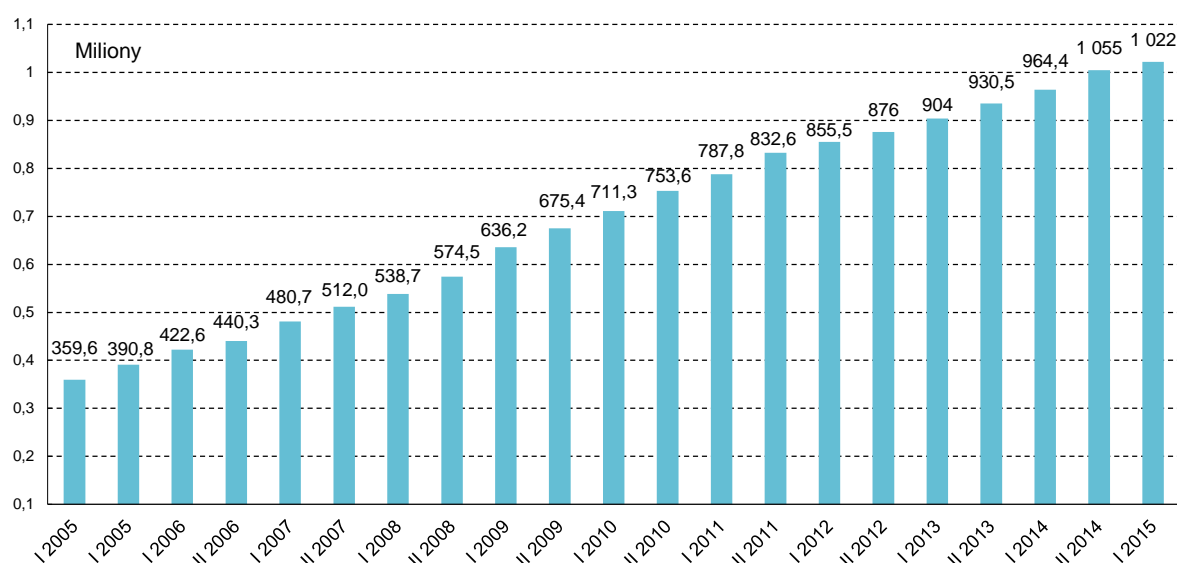
Okres	Przelewy		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
I 2005	359 555	73,88	163	0,034	121 490	24,96	5 439	1,12	486 648
II 2005	390 783	72,32	144	0,027	142 987	26,46	6 434	1,19	540 348
2005	750 338	73,06	308	0,030	264 477	25,75	11 873	1,16	1 026 996
I 2006	422 611	71,18	106	0,018	163 721	27,58	7 290	1,23	593 728
II 2006	440 292	68,93	90	0,014	190 185	29,78	8 156	1,28	638 722
2006	862 903	70,02	196	0,016	353 906	28,72	15 446	1,25	1 232 451
I 2007	480 728	68,29	71	0,010	213 871	30,38	9 245	1,31	703 914
II 2007	512 036	66,49	68	0,009	247 901	32,19	10 048	1,30	770 052
2007	992 764	67,35	139	0,009	461 772	31,33	19 292	1,31	1 473 967
I 2008	538 694	65,65	71	0,009	271 539	33,09	10 270	1,25	820 574
II 2008	574 531	64,49	120	0,014	305 134	34,25	11 035	1,24	890 821
2008	1 113 224	65,05	191	0,011	576 673	33,70	21 306	1,24	1 711 395
I 2009	636 191	65,04	110	0,011	330 726	33,81	11 149	1,14	978 177
II 2009	675 402	63,71	115	0,011	373 201	35,20	11 373	1,07	1 060 091
2009	1 311 593	64,35	226	0,011	703 927	34,54	22 522	1,10	2 038 268
I 2010	711 269	63,59	100	0,009	395 995	35,40	11 203	1,00	1 118 567
II 2010	753 607	62,11	100	0,008	448 239	36,94	11 390	0,94	1 213 337
2010	1 464 876	62,82	201	0,009	844 234	36,20	22 593	0,97	2 331 904
I 2011	787 707	61,35	53	0,004	484 669	37,75	11 547	0,90	1 283 976
II 2011	832 640	60,09	55	0,004	541 330	39,06	11 736	0,85	1 385 760
2011	1 620 347	60,69	108	0,004	1 025 999	38,43	23 283	0,87	2 669 737
I 2012	855 542	59,12	51	0,004	579 851	40,07	11 633	0,80	1 447 077
II 2012	875 959	57,50	54	0,004	635 736	41,73	11 619	0,76	1 523 369
2012	1 731 501	58,29	105	0,004	1 215 587	40,92	23 252	0,78	2 970 446
I 2013	904 011	56,68	41	0,003	679 313	42,60	11 450	0,72	1 594 815
II 2013	935 190	54,49	56	0,003	769 257	44,82	11 715	0,68	1 716 218
2013	1 839 201	55,55	97	0,003	1 448 570	43,75	23 165	0,70	3 311 033
I 2014	964 359	53,52	52	0,003	825 971	45,84	11 577	0,64	1 801 959
II 2014	1 005 031	48,70	53	0,003	1 046 695	50,72	12 012	0,58	2 063 791
2014	1 969 390	50,94	106	0,003	1 872 666	48,44	23 589	0,61	3 865 751
I 2015	1 021 963	45,89	51	0,002	1 192 817	53,56	12 180	0,55	2 227 011

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

2.1 Polecenie przelewu

Polecenie przelewu nie jest już najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. W I półroczu 2015 r. ilościowo stanowiło ono 45,9% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba oraz wartość tego rodzaju transakcji systematycznie rośnie, choć udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych systematycznie maleje. W I półroczu 2015 r. liczba transakcji przy użyciu polecenia przelewu wyniosła 1 022 mln, co stanowi wzrost o 1,7% w stosunku do II półroczu 2014 r. (wykres nr 52).

Wykres nr 52. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r. zrealizowanych w systemie Elixir oraz w ramach rozrachunków międzyoddziałowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

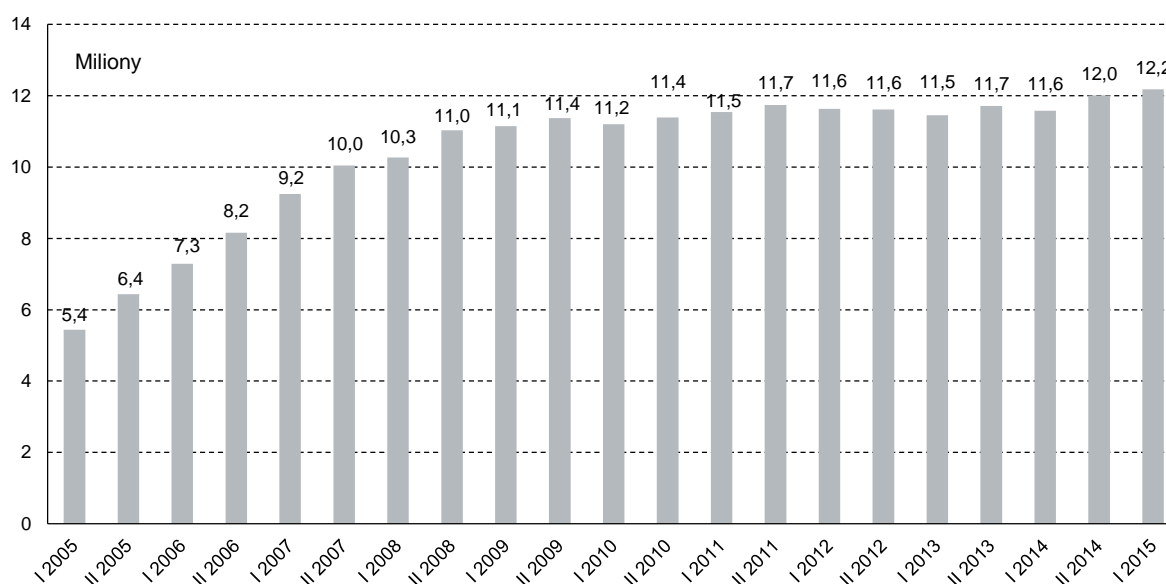
2.2 Polecenie zapłaty

Polecenie zapłaty jest formą rozliczeń pieniężnych używaną do regulowania tzw. płatności masowych, czyli opłat za rachunki typu energia elektryczna, gaz, czynsz, telefon czy abonament telewizyjny. Polecenie zapłaty polega na udzieleniu upoważnienia wierzycielowi do obciążania rachunku bankowego dłużnika kwotą zobowiązania wynikającą z rachunku wystawionego przez wierzyciela.

W I półroczu 2015 r. liczba transakcji poleceniem zapłaty w Polsce wyniosła 12,2 mln szt. i była wyższa o 1,4% w stosunku do II półroczu 2014 r. (wykres nr 53). Należy zauważyć, że polecenie zapłaty stanowi jedynie 0,6% liczby wszystkich transakcji bezgotówkowych. Jedną z głównych przyczyn małej popularności polecenia zapłaty i niskiego poziomu wykorzystania tego instrumentu wydaje się niechęć Polaków do bezwarunkowego i terminowego obciążania swojego rachunku przez osoby trzecie oraz skomplikowana procedura ustanawiania polecenia zapłaty, co w efekcie ma wpływ na klientów, którzy obawiają się upoważnić wierzyciela do obciążania rachunku bankowego. Inną przyczyną jest przyzwyczajenie konsumentów

tów do płacenia rachunków gotówkowo w banku, na poczcie lub w innym miejscu, np. w kasie wierzyciela lub w punkcie przyjmującym wpłaty na rachunki bankowe, jak również brak ze strony wierzyciela zachęt dla klientów do korzystania z tej formy rozliczeń i właściwej kampanii promocyjnej.

Wykres nr 53. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.

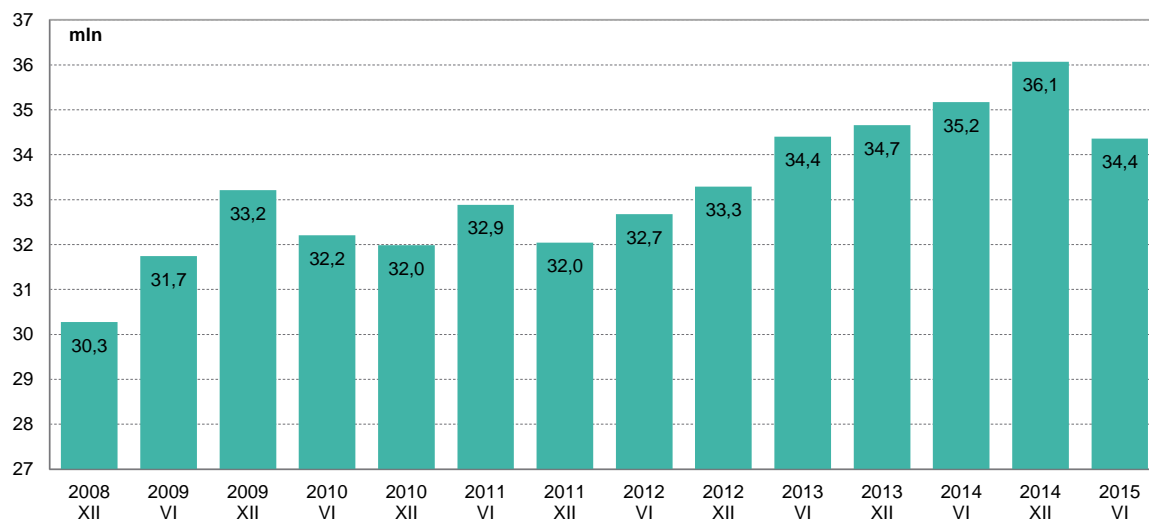

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A

2.3 Karty płatnicze

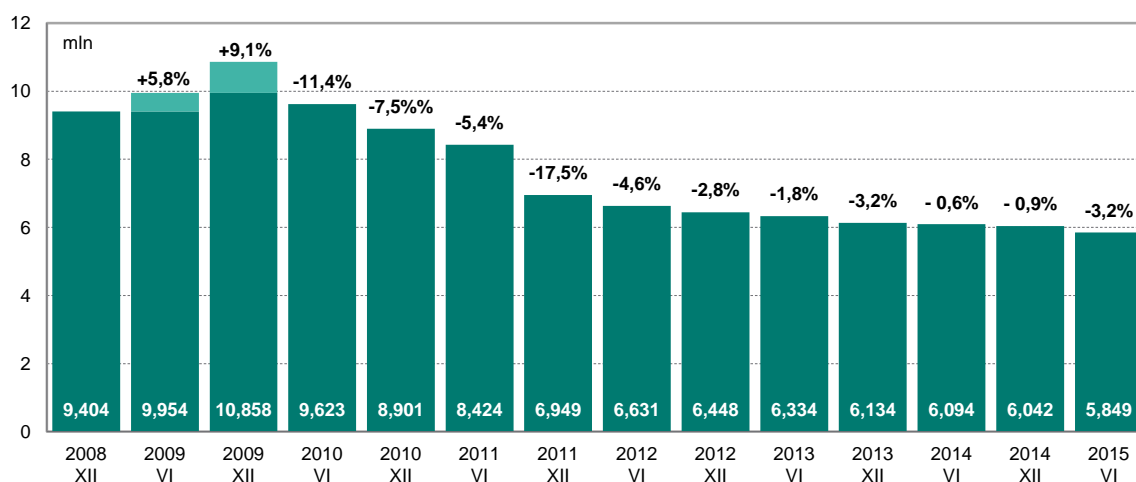
Narodowy Bank Polski w zakresie kart płatniczych analizuje dane statystyczne zbierane od wydawców kart płatniczych. W I półroczu 2015 r. na rynku kart płatniczych odnotowano następujące zmiany:

1. nastąpił spadek liczby wydanych kart płatniczych, do poziomu 34,4 mln szt. wg stanu na koniec czerwca 2015 r., czyli w okresie sześciu miesięcy liczba kart uległa zmniejszeniu o 1,7 mln szt. Oznacza to spadek o 4,7% - przedstawia to wykres nr 54. Do spadku łącznej liczby kart przyczynił się spadek liczby kart debetowych o 1,5 mln przy równoczesnym spadku liczby kart kredytowych o 193 tys. sztuk.

Wykres nr 54. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

2. utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby kart kredytowych, gdyż na koniec I półrocza 2015 r. było ich mniej o 193 tys. sztuk, czyli o 3,2% w porównaniu do grudnia 2014 r. Tendencję spadkową obserwujemy od początku 2010 r., gdy zmianie uległa polityka banków w zakresie sprzedaży kart kredytowych polegająca na zaostrzeniu kryteriów ich przyznawania. Liczbę kart kredytowych na rynku polskim na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r. przedstawia wykres nr 55.

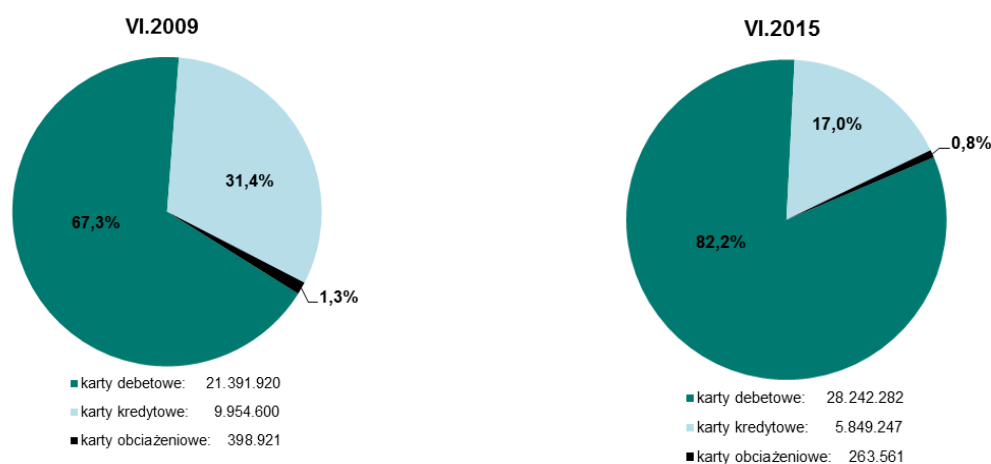
Wykres nr 55. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Na koniec czerwca 2015 r. udział kart debetowych wynosił 82,2%, czyli w ciągu ostatnich sześciu miesięcy zmniejszył się o 0,3 punktu procentowego (82,5%). Równocześnie udział kart kredytowych wynosił 17%, co oznacza, że w ciągu I półrocza 2015 r. i zwiększył się o 0,2 punktu procentowego (16,8%).

Zmiany zachodzące na rynku kart są bardziej czytelne, gdy dokonuje się porównania w okresie od czerwca 2009 r., tj. od momentu wprowadzenia zmienionej polityki banków wobec wydawania kart kredytowych. Na przestrzeni pięciu ostatnich lat udział kart kredytowych w ogólnej liczbie kart płatniczych zmalał o 15,7 punktów procentowych z poziomu 31,4% (czerwiec 2009 r.) do poziomu 17% (czerwiec 2015 r.). Strukturę kart płatniczych na koniec czerwca 2009 r. oraz czerwca 2015 r. przedstawia wykres nr 56.

Wykres nr 56. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec czerwca 2009 r. oraz czerwca 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

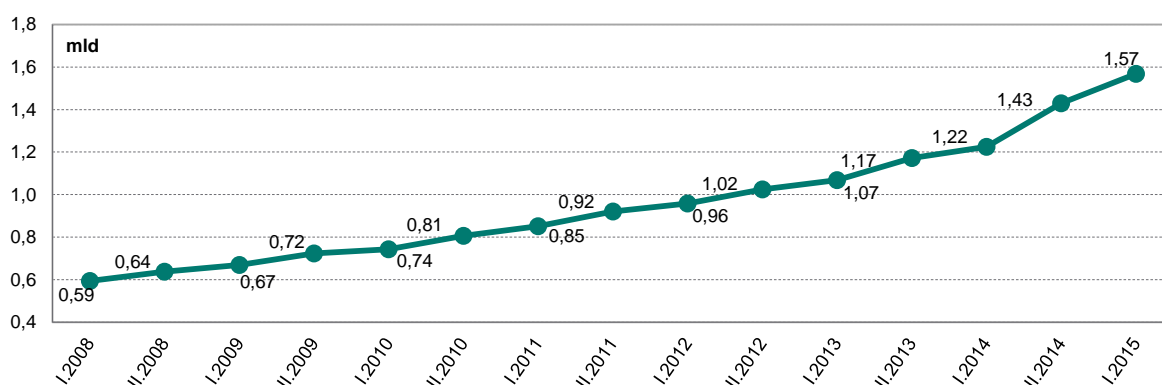
3. na rynku dominują karty hybrydowe oparte na standardzie EMV, które oprócz paska magnetycznego wyposażone są również w mikroprocesor. Na koniec czerwca 2015 r. stanowiły one 94,9% wszystkich kart. Wzrost kart płatniczych wyposażonych w mikroprocesor wynika z dostosowywania rynku polskiego do określonego w ramach programu SEPA standardu EMV, co ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa transakcji kartowych.

Drugą pod względem liczebności kategorią kart obecnych na polskim rynku są karty oparte wyłącznie o technologię paska magnetycznego. Ich udział na koniec czerwca 2015 r. wynosił 3,9%. Liczba kart opartych na technologii paska magnetycznego systematycznie zmniejsza się, a ich udział w rynku systematycznie maleje (na przestrzeni ostatnich sześciu miesięcy zmniejszył się o 1,1 punktu procentowego).

4. Od kilku lat na rynku funkcjonują karty płatnicze z funkcją zbliżeniową. Transakcje zbliżeniowe odbywają się bezstykowo, a przy płatnościach poniżej 50 zł nie jest wymagane podanie kodu PIN. Według danych szacunkowych na rynku polskim na koniec czerwca 2015 r. było w obiegu ok. 27,7 mln kart z funkcją zbliżeniową, co stanowiło 80,5% wszystkich kart płatniczych. Liczba kart zbliżeniowych, w porównaniu do poprzedniego półrocza, wzrosła o 2 mln szt.

5. wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W I półroczu 2015 r. kartami zrealizowano 1,57 mld transakcji, w stosunku do ubiegłego półrocza oznacza to wzrost o 9,7%. Ponadto udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w I połowie 2015 r. wyniósł 53,6%, co oznacza, że podobnie jak w poprzednim półroczu (50,72%) karty przewyższają udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych (vide tabela nr 15). Wzrost liczby transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 57.

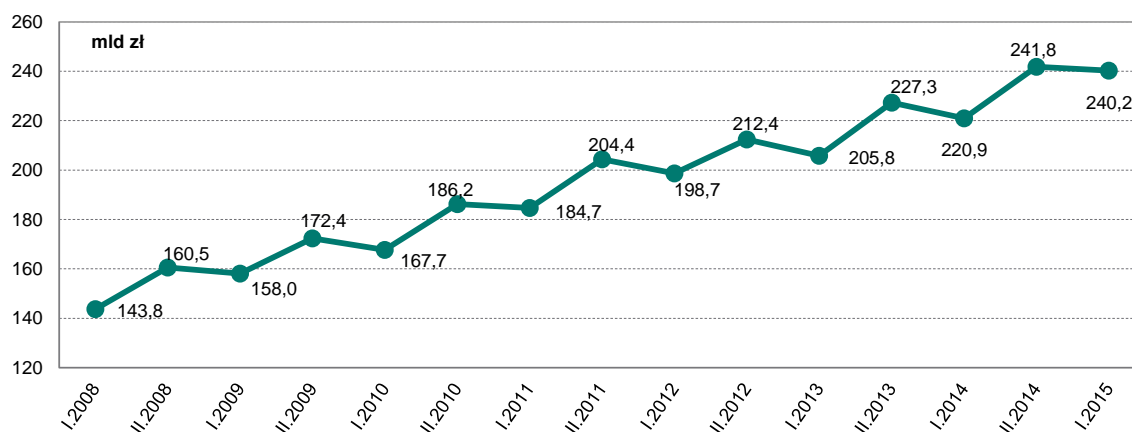
Wykres nr 57. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji w I półroczu 2015 r. odnotowano na poziomie 240,2 mld zł., co oznacza w porównaniu do poprzedniego półrocza spadek o 0,7%. Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji w I półroczu 2015 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2014 i 2013, obserwujemy wzrost odpowiednio o 8,7% i 16,7%. Wzrost wartości transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 58.

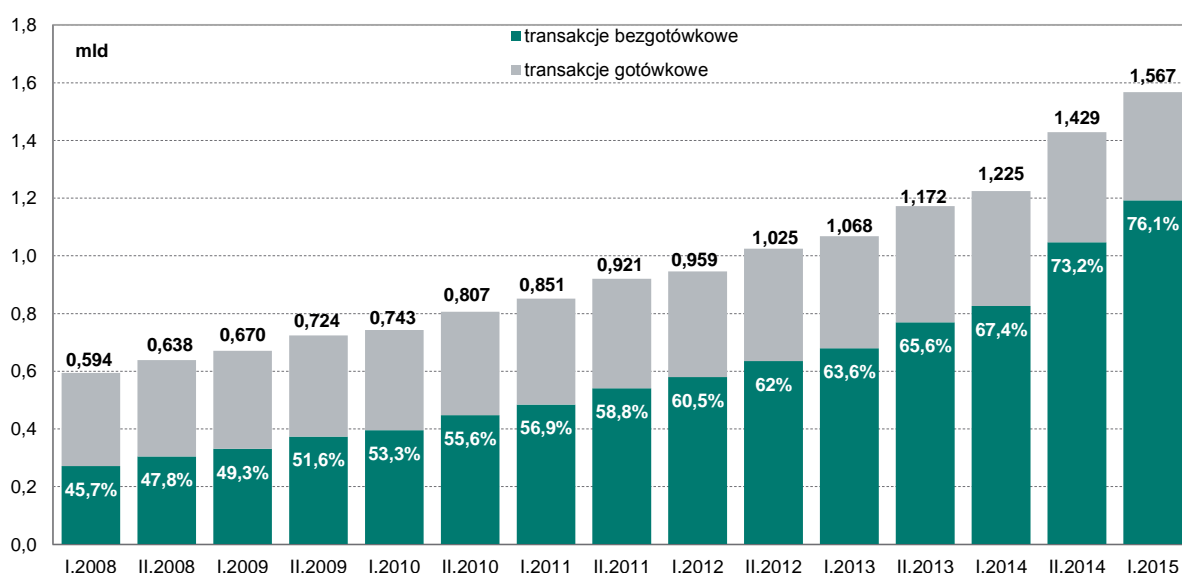
Wykres nr 58. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

6. W I półroczu 2015 r. wzrastała liczba i wartość bezgotówkowych transakcji kartowych. Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w I półroczu 2015 r. przy użyciu kart wyniosła 1,2 mld. Oznacza to wzrost o 14% w stosunku do poprzedniego półrocza. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi wyniósł w omawianym okresie 76,1%. Udział ten systematycznie zwiększał się od wielu lat i obecnie osiągnął poziom rekordowy, co przedstawia wykres nr 59. Oznacza to, że posiadacze kart płatniczych w trzech na cztery transakcje kartowe preferują formę płatności bezgotówkowych realizowanych przy użyciu kart niż transakcje gotówkowe np. w formie wypłat z bankomatu. Do rosnącej popularności transakcji bezgotówkowych przyczyniły się przede wszystkim karty zbliżeniowe, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w formie relatywnie najwygodniejszej i najszybszej dla posiadacza karty.

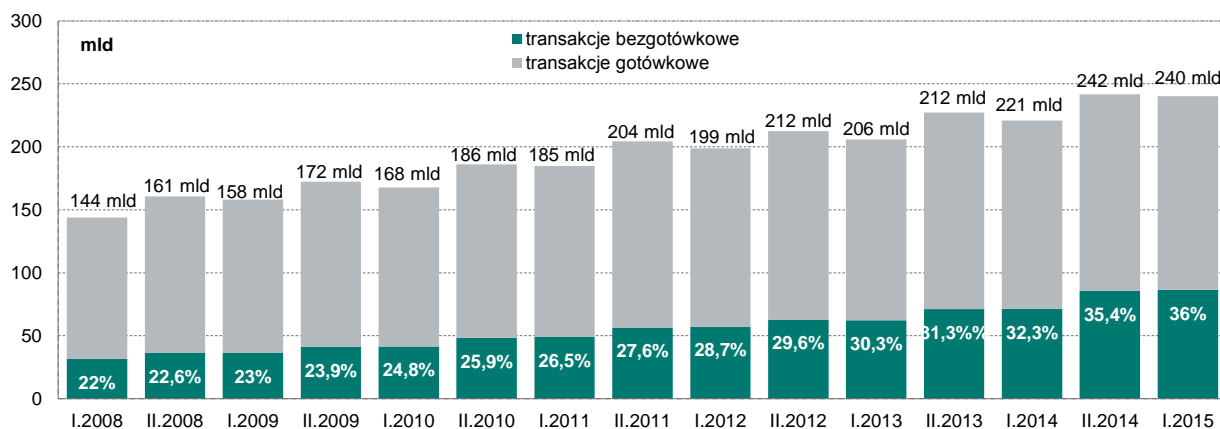
Wykres nr 59. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

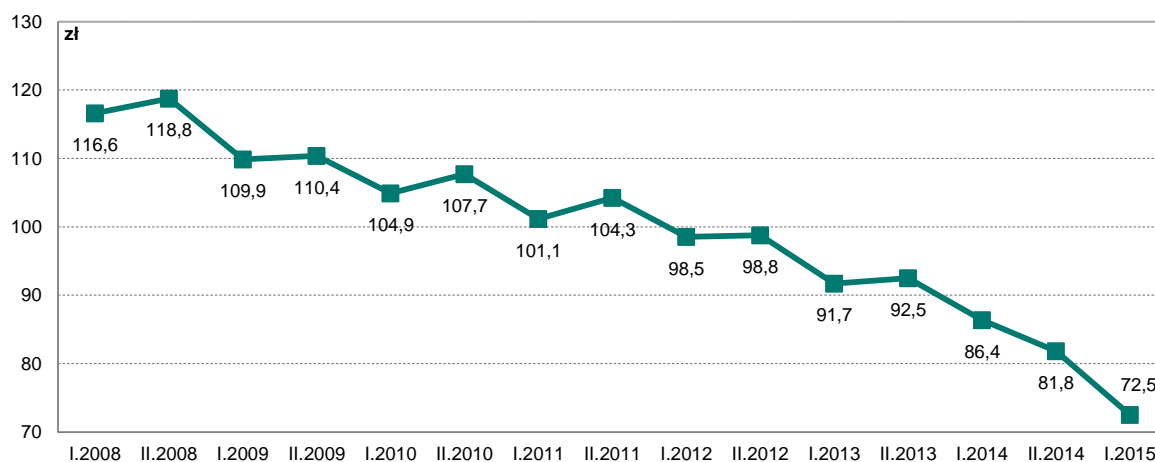
Wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w I półroczu 2015 r. przy użyciu kart wyniosła 86,5 mld zł, czyli w porównaniu do II półrocza 2014 r. wzrosła o 1%. Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat systematycznie zwiększał się i obecnie osiągnął najwyższy poziom 36% (w II półroczu 2014 r. udział wynosił 35,5%), co przedstawia wykres nr 60.

Wykres nr 60. Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2015 r. średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wyniosła 72,5 zł. Spadek wartości tego wskaźnika na przestrzeni kolejnych okresów półrocznych od 2008 roku prezentuje wykres nr 61. Wspomniana wcześniej rosnąca popularność kart zbliżeniowych na rynku polskim powoduje większą skłonność posiadaczy kart do dokonywania takimi kartami płatności za drobne wydatki (do 50 zł) zamiast tradycyjnego płacenia gotówką, co zmniejsza systematycznie średnią wartość pojedynczej bezgotówkowej transakcji kartowej.

Wykres nr 61. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

2.4 Innowacyjne instrumenty płatnicze

W ostatnich latach pojawiło się na rynku polskim wiele innowacyjnych instrumentów oraz usług płatniczych, które zostaną poniżej krótko opisane.

Karty zbliżeniowe (bezstykowe)

Karty zbliżeniowe stają się w Polsce powszechne, a płatności zbliżeniowe w dużym stopniu zastępują gotówkę w transakcjach niskokwotowych. Technologia zbliżeniowa została wprowadzona przez międzynarodowe organizacje płatnicze. W kartach płatniczych MasterCard rozwiązanie to funkcjonuje pod marką PayPass, a w VISA pod marką payWave.

Polska należy do grona krajów europejskich, a nawet na świecie, o najwyższym użyciu kart zbliżeniowych. Według szacunków NBP na koniec czerwca 2015 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 27,7 mln, o 2 miliony więcej niż w grudniu 2014 r., stanowiąc 80,5% wszystkich kart płatniczych. Równie dynamiczny wzrost odnotowano w liczbie terminali obsługujących takie karty. Karty zbliżeniowe akceptuje 344 tys. terminali POS, co w porównaniu do grudnia 2014 r. stanowi powiększenie sieci akceptacji kart zbliżeniowych o 56 tys. terminali.

Płatności mobilne

Telefony komórkowe oferują możliwość płacenia za towary i usługi na zasadach podobnych jak korzystanie z kart płatniczych. Płatności mobilne można wykonywać w tradycyjnych punktach sprzedaży oraz w sklepach internetowych. Od dnia 9 lutego 2015 roku oficjalnie zaczął działać system płatności mobilnych BLIK prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. Spółkę tworzy sześć banków: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Zachodni WBK S.A., mBank S.A., ING Bank Śląski S.A. oraz PKO Bank Polski S.A. Do tego systemu mogą przystąpić inne banki działające w Polsce, gdyż system ten jest systemem otwartym. Dokonywanie płatności w ramach systemu BLIK możliwe jest po pobraniu aplikacji mobilnej na smartfona, co umożliwi płacenie przy pomocy telefonu komórkowego w ponad 100 tysiącach terminali w punktach handlowo-usługowych, w kilkudziesięciu tysiącach sklepach internetowych i wypłatę gotówki w 11,5 tysiącach bankomatów¹⁷. Wypłaty gotówki w systemie BLIK są możliwe w bankomatach Alior Banku, Banku Millennium, Banku Zachodniego WBK, ING Banku Śląskiego, mBanku, PKO Banku Polskiego, Credite Agricole, Getin Banku, Idea Banku oraz we wszystkich bankomatach Euronet. W drugiej połowie 2015 r. planowane jest umożliwienie dokonywania płatności pomiędzy osobami fizycznymi.

W pierwszej połowie 2015 r. ING Bank Śląski S.A., Santander Consumer Bank S.A., Raiffeisen Polbank S.A. i Getin Bank S.A. oferowali klientom usługę portfela elektronicznego V.me by Visa. Kolejne banki prowadzą prace nad wprowadzeniem tej usługi. Elektroniczny portfel umożliwia klientom banków dokonywanie płatności w internecie bez ujawniania sprzedawcy danych karty płatniczej. Usługa dostępna jest na komputerach i urządzeniach mobilnych za pośrednictwem przeglądarki internetowej. Użytkownicy V.me by Visa mogą umieścić w portfelu elektronicznym kartę płatniczą dwóch największych systemów płatniczych. Żeby skorzystać z portfela elektronicznego użytkownik musi zarejestrować się w systemie V.me by Visa i

---

¹⁷<http://www.polskistandardplatnosci.pl/po-pol-roku-dzialalnosci-blik-jest-juz-w-ponad-100-tysiacach-terminali-płatniczych-w-kilkudziesięciu-tysiacach-sklepow-internetowych-i-ponad-11-tysiacach-bankomatow>

podać dane kart płatniczych. W celu wykonania płatności użytkownik loguje się do swojego portfela elektronicznego, podając e-mail i hasło, a następnie wybiera kartę płatniczą, którą chce dokonać płatność.

W 2015 r. działał w Polsce elektroniczny portfel MasterPass wprowadzony przez MasterCard. Umożliwia on klientom banków dokonywanie transakcji każdą zarejestrowaną kartą płatniczą. Obecnie portfel elektroniczny dostarcza tylko firma uPaid. Usługa MasterPass umożliwia dokonywanie zakupów w internecie, działa na urządzeniach mobilnych i na komputerach. W celu skorzystania z usługi użytkownik musi zarejestrować się w portfelu MasterPass i uzupełnić swoje dane, następnie dodać karty płatnicze i zdefiniować swój dodatkowy mPIN. W celu wykonania płatności klient podaje swój adres e-mail i hasło lub numer telefonu, a następnie potwierdza płatność mPIN-em.

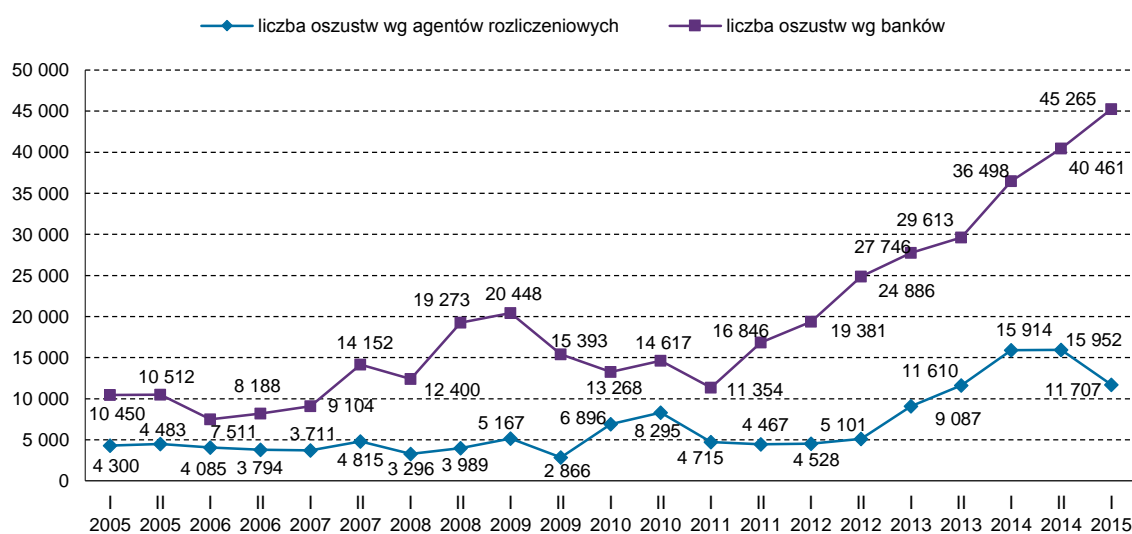
W I połowie 2015 r. Getin Noble Bank S.A. prowadził pilotaż płatności mobilnych w technologii HCE we współpracy z First Data Polska, Oberthur i Visa Europe. Żeby korzystać z takich płatności, trzeba mieć telefon komórkowy z NFC i systemem Android 4.4 lub wyższym dowolnego operatora telefonii komórkowej. W opisywanej płatności HCE nie ma konieczności wymiany karty SIM smartfona.

3. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych

Według danych przekazywanych przez banki, w I półroczu 2015 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 45,3 tys., natomiast według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba ta osiągnęła poziom 11,7 tys.

Liczbę operacji oszukańczych dokonywanych kartami płatniczymi według danych otrzymanych od banków i agentów rozliczeniowych przedstawiono na wykresie nr 62.

Wykres nr 62. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2005–2015

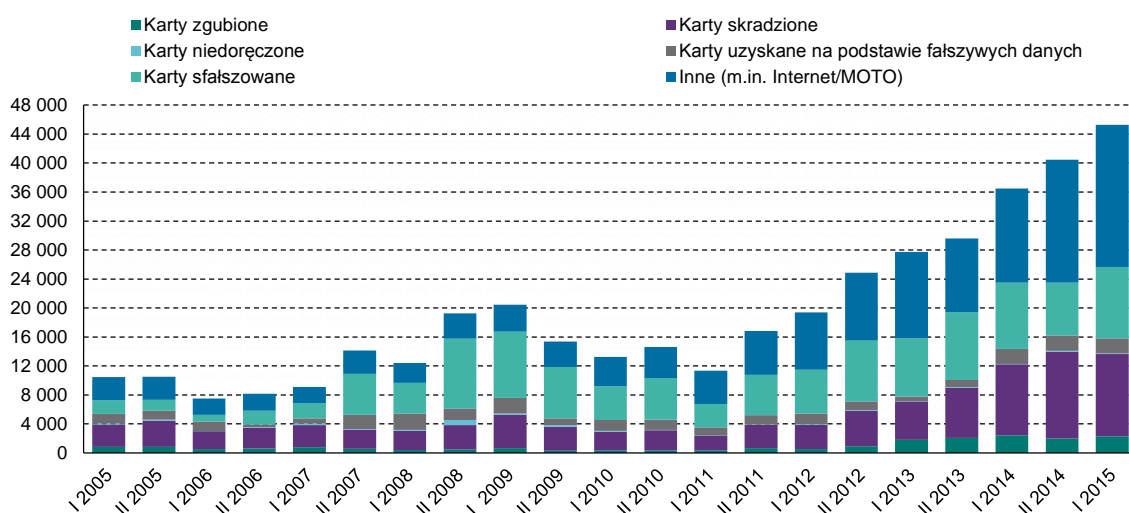

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, od lat występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki. Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami skopiowanymi wraz z PIN-kodem oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w I półroczu 2015 r. (45,3 tys.) wzrosła o 11,9% w porównaniu do II półrocza 2014 r. (40,5 tys.). Na wykresie nr 63 zaprezentowano liczbę operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych, zgodnie z danymi otrzymanymi od banków.

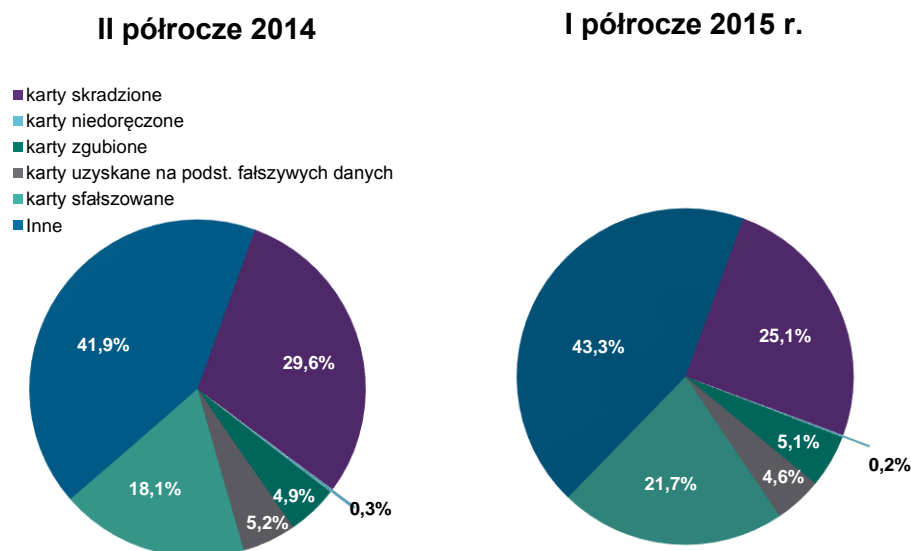
Wykres nr 63. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Natomiast na wykresie nr 64 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich liczby w II półroczu 2014 r. i w I półroczu 2015 r.

Wykres nr 64. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r. – dane od banków

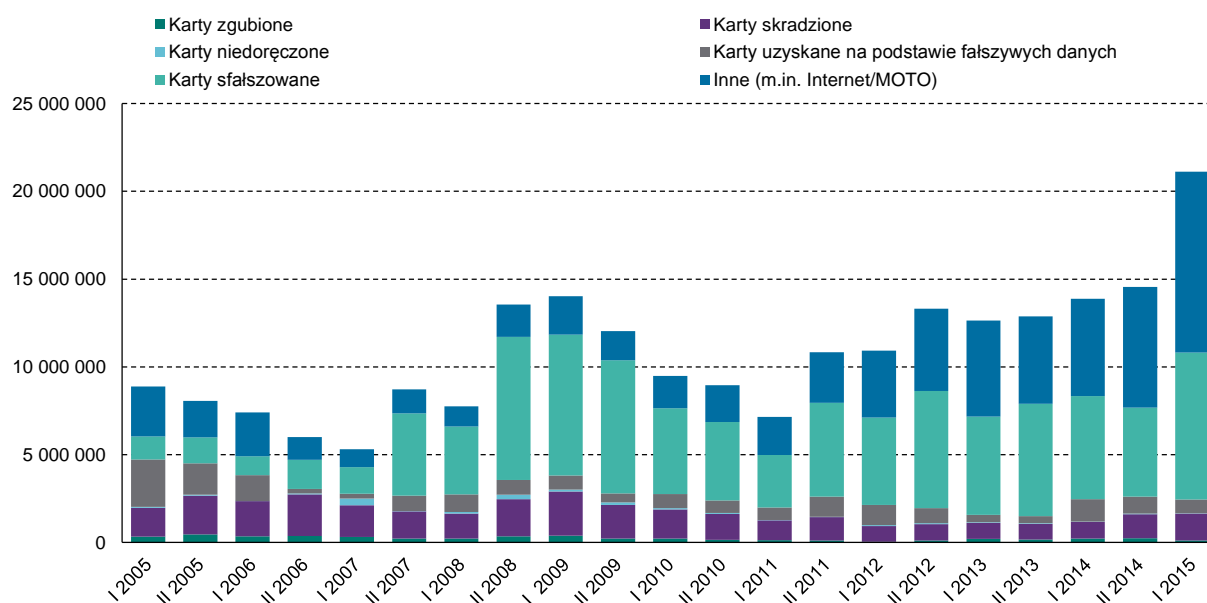

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2015 r. najwięcej transakcji oszukańczych pod względem liczby (wykres nr 64) wystąpiło w kategorii Inne, w której banki przekazują informacje o oszustwach dokonanych w transakcjach Internet/MOTO. Udział tych transakcji w ogólnej liczbie wyniósł 43,3%, czyli w stosunku do poprzedniego kwartału (w którym wynosił 41,9%) wzrósł o 1,4 pp. Drugą kategorią pod względem liczby operacji oszukańczych były transakcje dokonane kartami skradzionymi (25,1%), a następnie karty sfalszowane (21,7%). W I półroczu 2015 r., największy spadek w liczbie operacji oszukańczych odnotowano kartami skradzionymi. W tej kategorii oszustw dokonano 11.324 operacje oszukańcze. W porównaniu do poprzedniego półrocza odnotowano spadek liczby tych operacji o 661, czyli o 5,8%.

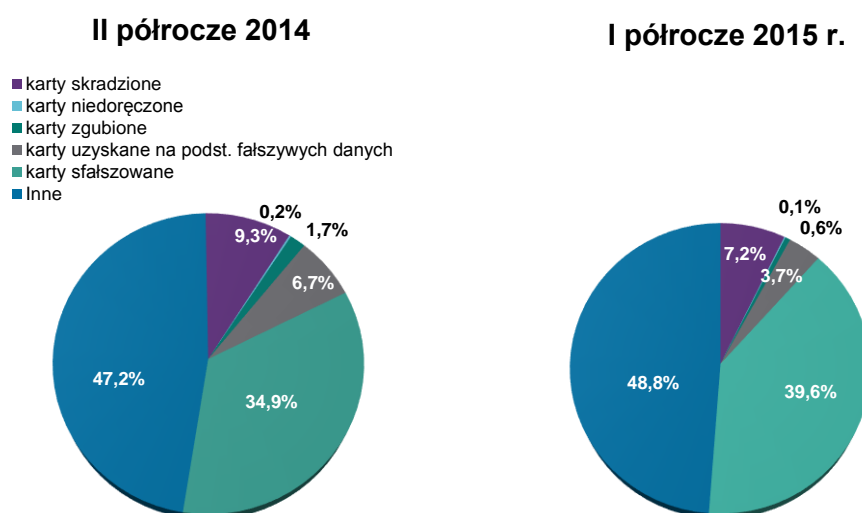
Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych zaprezentowano na wykresie nr 65, a na wykresie nr 66 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich wartości w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r. Na obu wykresach przedstawiono dane uzyskane od banków.

Wykres nr 65. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wykres nr 66. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II półroczu 2014 r. i w I półroczu 2015 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

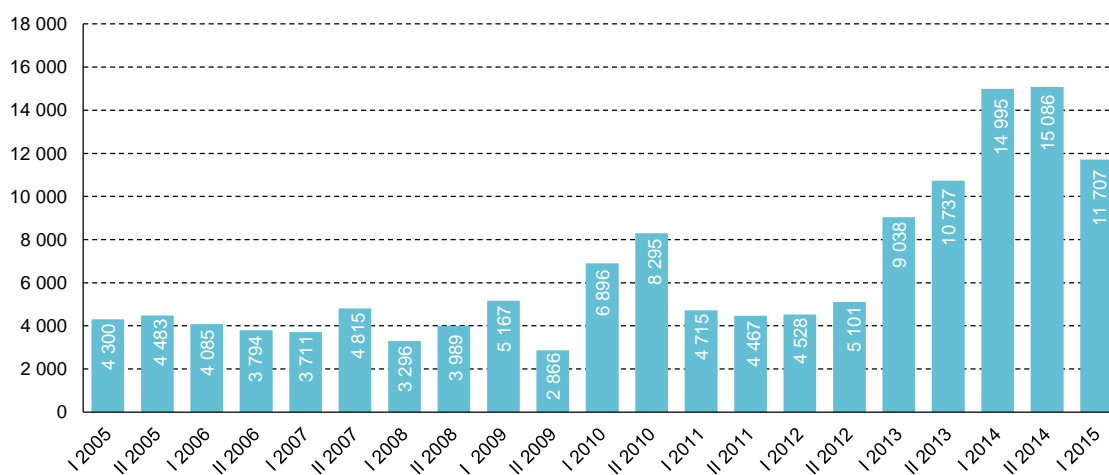
Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2015 r. wyniosła 21,1 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 44,5% (14,6 mln zł). Pod względem wartości największy udział transakcji oszukańczych odnotowano w transakcjach w kategorii Inne (Internet/MOTO), stanowił on odpowiednio 48,8%. Największy wzrost pod względem wartości operacji oszukańczych wystąpił w kategorii karty sfalszowane. W I półroczu 2015 r. wartość operacji oszukańczych kartami sfalszowanymi wyniosła 8,4 mln zł i była wyższa o 64,6% niż w poprzednim kwartale (5,1 mln zł).

W I półroczu 2015 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonana kartą płatniczą wynosiła 467 zł i była wyższa o 29,7% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu 360 zł). Najwyższy wzrost średniej wartości transakcji oszukańczej odnotowano w kategorii operacje Inne w ramach, której banki podają m.in. informacje o oszustwach przeprowadzonych z wykorzystaniem Internet/MOTO o 28,6%.

W I półroczu 2015 r. oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,009% wartości wszystkich transakcji dokonanych kartami płatniczymi wydanymi przez raportujące do NBP banki (w poprzednim półroczu zanotowano odpowiednio 0,002% i 0,006%).

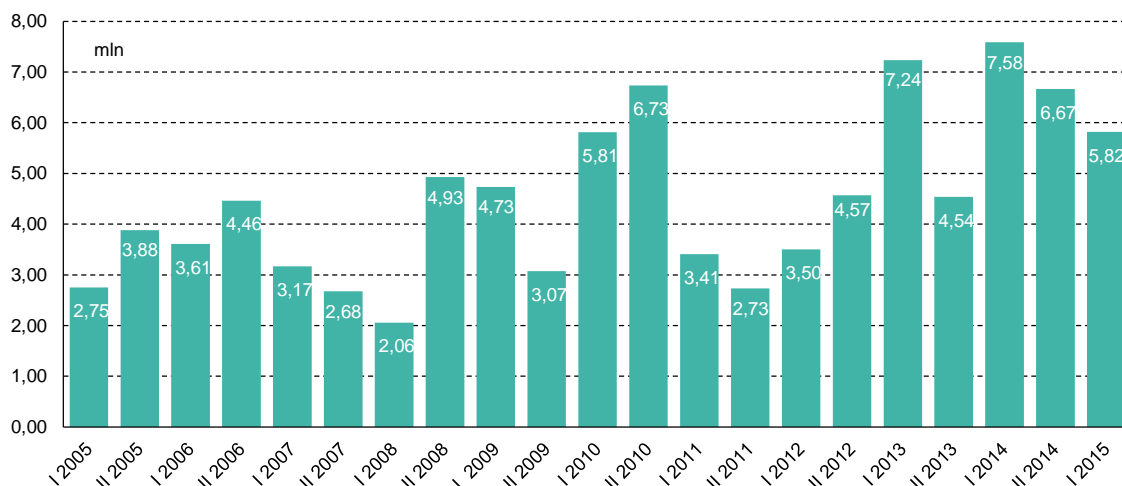
Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w I półroczu 2015 r. dokonano 11,7 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi (wykres nr 67) na kwotę 5,8 mln zł (wykres nr 68), co oznacza spadek liczby operacji oszukańczych o 22,4%, a spadek ich wartości o 13,4% w stosunku do II półrocza 2014 r. Transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowiły 0,001% ogólnej liczby i 0,007% wartości transakcji kartami płatniczymi obsługiwanych przez agentów rozliczeniowych.

Wykres nr 67. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wykres nr 68. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W związku z tym, iż od drugiego kwartału 2015 r. obowiązuje nowy zakres sprawozdań, przekazywanych przez agentów rozliczeniowych do NBP, nie jest możliwe przedstawienie liczby i wartości operacji oszukańczych w podziale na rodzaje operacji oszukańczych.

Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2015 r. wyniosła 5,8 mln zł i była niższa niż w poprzednim półroczu o 13% (6,7 mln zł).

Według danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych, w I półroczu 2015 r. średnia wartość transakcji oszukańczych dokonanej kartą płatniczą wynosiła 497 zł i była wyższa o 12% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wyniosła 442 zł).

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych stwierdzono oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie odnotowano 2.286 takich przypadków w porównaniu do 1.683 w poprzednim półroczu. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zwiększyła się z 7.965 zł do 22.063 zł. W I półroczu 2015 r. wystąpiła 1 operacja oszukańczych z wykorzystaniem czeków na kwotę 2,1 tys. zł. Polecenie zapłaty jest najbezpieczniejszą formą rozliczeń, gdyż nie dochodziło do transakcji oszukańczych z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego zarówno w ostatnim półroczu, jak i poprzednich analizowanych okresach.

Ocena poziomu oszustw dokonywanych instrumentami płatniczymi w I półroczu 2015 r.

W analizowanym okresie największy udział oszustw, wg danych przekazanych przez banki, pod względem liczby transakcji wystąpił w transakcjach w kategorii Inne, w której wykazywane są transakcje oszukańcze dokonane m.in. w Internecie. Udział tych oszustw wyniósł 43,3%.

Obserwowany wzrost liczby (11,9%) i wartości (44,5%) transakcji oszukańczych dokonanych kartami, raportowanych przez banki, jest związany głównie z transakcjami dokonywanymi kartami, w kategoriach karty sfalszowane oraz Inne.

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba transakcji oszukańczych w I półroczu 2015 r., wyniosła 11,7 tys. i była niższa niż w poprzednim półroczu o 22,4% (15,1 tys.), a wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2015 r. wyniosła 5,8 mln zł i była niższa niż w poprzednim półroczu o 13,4% (6,7 mln zł).

Pomimo dynamicznego wzrostu transakcji dokonywanych kartami raportowanymi przez agentów rozliczeniowych nie odnotowano wzrostu liczby oraz wartości transakcji oszukańczych.

Należy dodać, iż skala oszustw z użyciem kart jest niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi i wynosi wg danych z banków zaledwie 0,009% wartości tego obrotu, a od strony agentów rozliczeniowych 0,007%. Należy dodać iż wg ostatnich porównywalnych danych za 2013 r., Polska, osiągając 0,005% dla wartości i 0,002% dla liczby, tj. odpowiednio 8 razy mniej i 10 razy mniej niż średnia w całym obszarze SEPA, była na 3-4 miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów.¹⁸

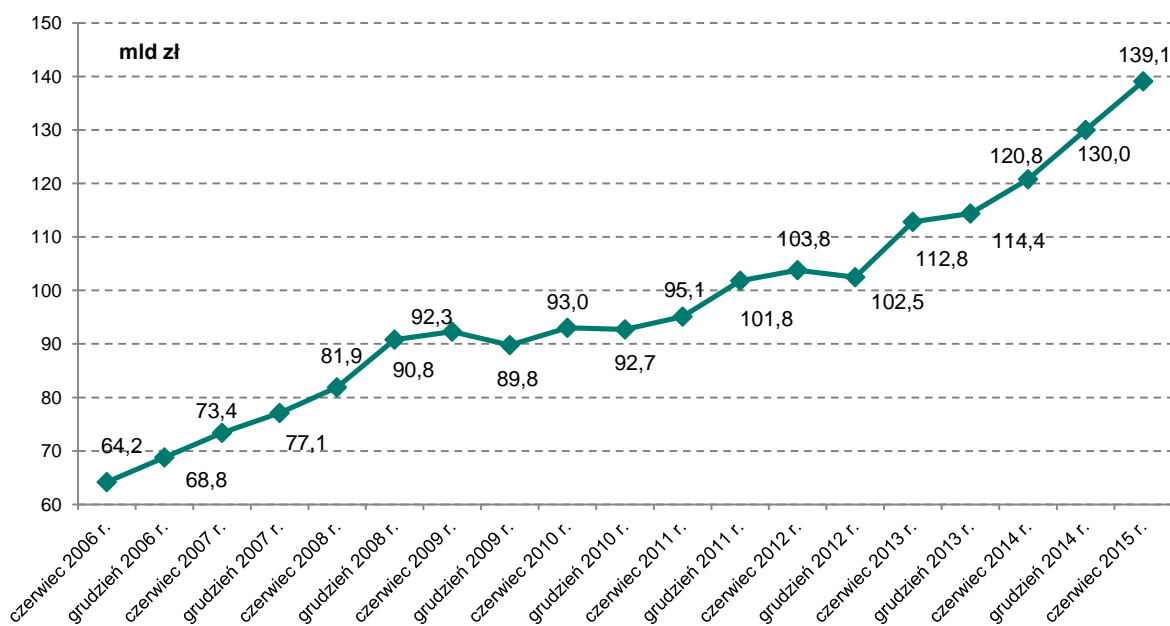
¹⁸ Fourth public report on card fraud, ECB, 2015.

Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy

Wielkość pieniądza (podaż pieniądza) mierzona jest agregatami pieniężnymi. Podstawową miarą podaży pieniądza gotówkowego w wąskim ujęciu jest wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (znajdującego się poza kasami banków). Natomiast jedną z głównych miar pieniądza stanowi agregat pieniądza M1, stanowiący sumę wielkości pieniądza gotówkowego poza kasami banków oraz wielkości środków na rachunkach bieżących osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych. Agregat M1 obejmuje zatem pieniądz całkowicie płynny pod względem transakcyjnym.

Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) za okres od czerwca 2006 r. do czerwca 2015 r. według stanów na koniec danego półrocza przedstawiono na wykresie nr 69.

Wykres nr 69. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2006-2015 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

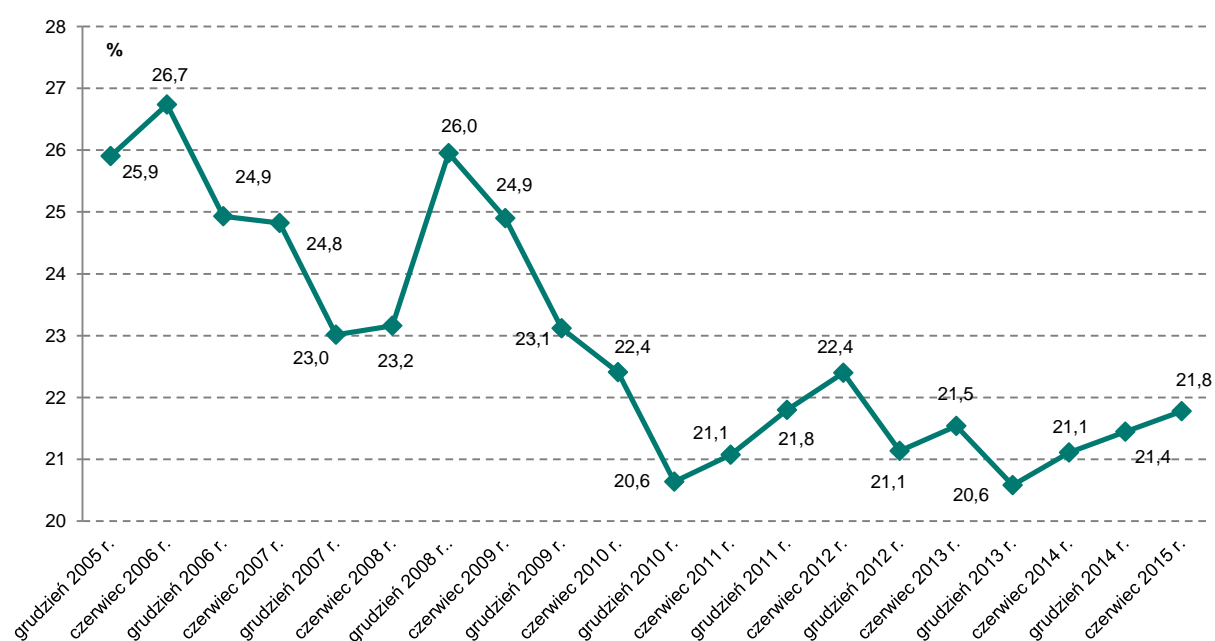
W I półroczu 2015 r. odnotowano przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków o 9,1 mld zł, tj. o 7% do poziomu 139,1 mld zł, w stosunku do poziomu 130,0 mld zł z grudnia 2014 r. Tempo przyrostu można porównać do tego, jaki miał miejsce w II połowie 2014 r.

Przyrosty odnotowane w I połowie 2015 r. można generalnie ocenić jako typowe dla tego okresu, jednak skumulowane w ostatnich miesiącach tego półrocza. Przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu w czerwcu jest typowy dla tego miesiąca, co tłumaczy się zwiększonym popytem na tę formę pieniądza przed rozpoczynającym się okresem wyjazdów wakacyjnych, jednakże w porównaniu do średniej z ostatnich 5 lat

obecny przyrost był niższy o 1,0 pkt procentowego. Wpływ na taki stan rzeczy miał znaczący, bo najwyższy od sierpnia 2014 r., przyrost gotówki w maju, ze względu na długi weekend w pierwszym tygodniu czerwca oraz osłabienie złotego skutkujące zamianą walut na złote.

Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu wzrósł we wspomnianym okresie, od poziomu 21,4% w grudniu 2014 r. do poziomu 21,8% w czerwcu 2015 r. Przedstawia to wykres nr 70.

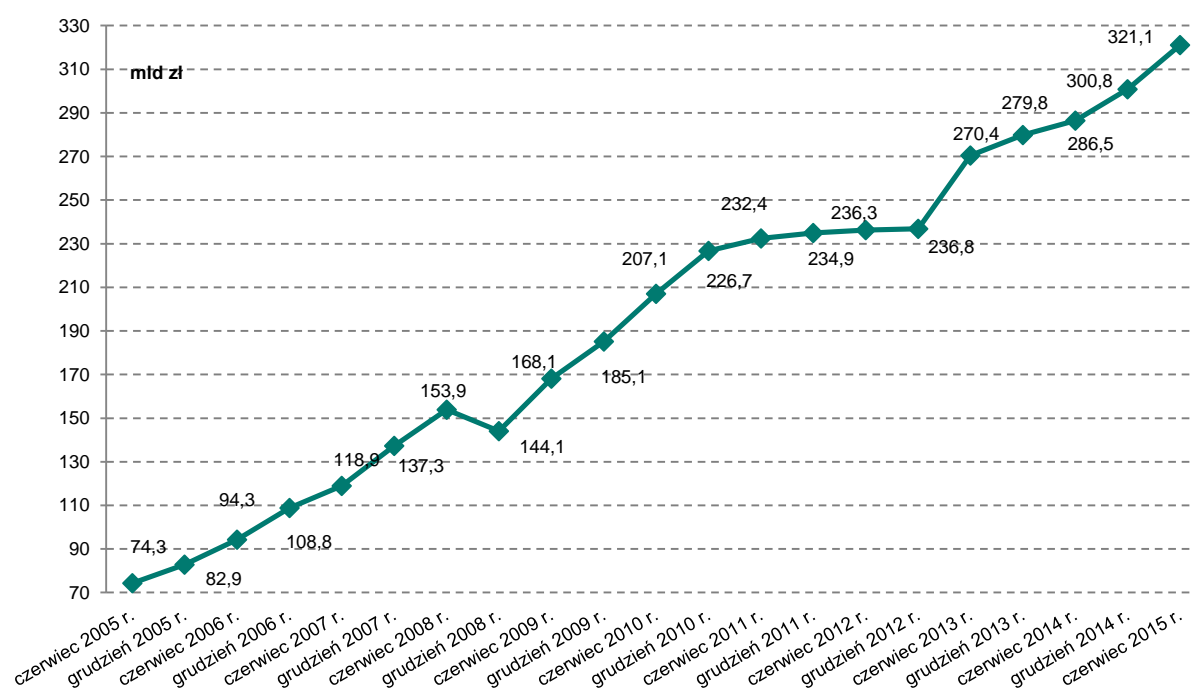
Wykres nr 70. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2005-2015 (w %)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Jak wynika z danych przedstawionych w formie powyższego wykresu, wskaźnik udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 od grudnia 2008 r., kiedy to odnotowano gwałtowny wzrost, przez dwa kolejne lata, tj. do grudnia 2010 r., systematycznie malał. Od tego czasu wskaźnik ten ponownie stopniowo wzrastał aż do czerwca 2012 r. Najniższy poziom, tj. 20,6%, osiągnął w grudniu 2013 r. Następnie obserwowany jest systematyczny wzrost udziału pieniądza gotówkowego w obiegu względem depozytów.

Z kolei wielkość depozytów w agregacie podaży pieniądza M1 jest miarą pieniądza bezgotówkowego, który jest formą pieniądza występującego głównie w postaci zapisów na bankowych rachunkach depozytowych, płatnych na każde żądanie, dokumentujących otrzymywane należności lub regulowanie zobowiązań przez właścicieli tych rachunków. W omawianym okresie wielkość depozytów gospodarstw domowych na każde żądanie kształtowała się w sposób przedstawiony na wykresie nr 71.

Wykres nr 71. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2005-2015 (w mld zł)

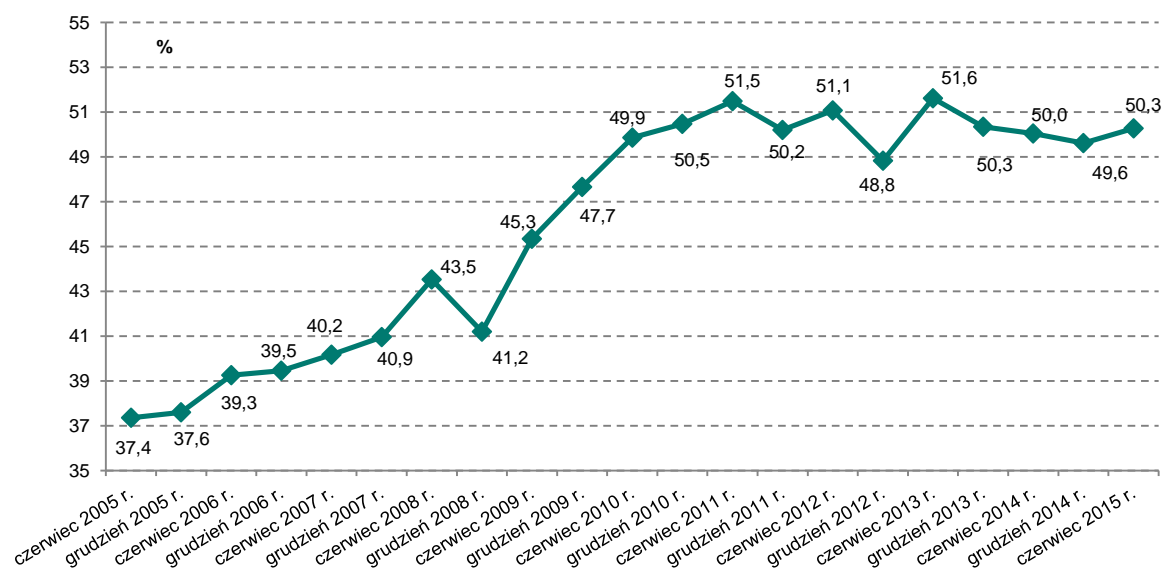
Źródło: Opracowanie własne, NBP

W I połowie 2015 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wzrosła o 6,7% do poziomu 321,1 mld zł w czerwcu 2015 r. w stosunku do 300,8 mld zł w grudniu 2014 r.

Stosunkowo duży przyrost depozytów w czerwcu 2015 r. był wynikiem m.in. spadku zainteresowania funduszami inwestycyjnymi ze strony osób fizycznych. Warto podkreślić również to, że większy napływ środków na rachunki bankowe gospodarstw domowych następuje pomimo dalszego spadku oprocentowania depozytów bankowych.

Ilość środków pieniężnych znajdujących się w dyspozycji banków ma wpływ na zakres prowadzonej przez nie akcji kredytowej, co z reguły stanowi istotny czynnik dla inwestycji i wzrostu gospodarczego. Powyższy wykres wskazuje na stabilną dynamikę wzrostu depozytów gospodarstw domowych na żądanie utrzymującą się od początku 2013 roku.

Udział depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży M1, który obejmuje pieniądz gotówkowy oraz depozyty osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, w omawianym okresie przedstawia wykres nr 72.

Wykres nr 72. Udział depozytów gospodarstw domowych w M1 w latach 2005-2015 (w %)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Wskaźnik wielkości udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 po wyraźnym wzroście w I połowie 2013 r. i osiągnięciu w czerwcu 2013 r. maksymalnej dotychczasowej wartości, czyli 51,6%, utrzymywał tendencję spadkową do grudnia 2014 r., ale na koniec I półrocza 2015 r. zwiększył się i osiągnął poziom 50,3%.

Ocena funkcjonowania pieniądza bezgotówkowego i gotówkowego w I półroczu 2015 r.

Reasumując przedstawione powyżej zmiany dla pierwszego półrocza 2015 r., można je ocenić jako niejednoznaczne z punktu widzenia rozwoju obrotu bezgotówkowego. W zakresie pieniądza gotówkowego zauważalny był wzrost jego udziału w M1, a ponadto obserwuje się systematyczny przyrost wielkości tej formy pieniądza, który na koniec czerwca 2015 r. wyniósł aż 139,1 mld zł, co należy ocenić negatywnie z punktu widzenia rozwoju obrotu bezgotówkowego.

Pozytywnie z kolei należy ocenić sytuację występującą w zakresie pieniądza bezgotówkowego, mierzonego wielkością depozytów gospodarstw domowych ulokowanych na rachunkach bankowych, gdzie obserwuje się praktycznie stały wzrost. Równoległy przyrost udziału pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) i udziału w podaży pieniądza M1 depozytów na żądanie gospodarstw domowych w tym samym okresie I półrocza 2015 r. (odpowiednio o 0,4 pkt procentowego i 0,7 pkt procentowego) oznacza, z punktu widzenia rozwoju obrotu bezgotówkowego, nadal brak pożądanych zmian w strukturze podaży pieniądza M1, które były charakterystyczne dla okresu do 2011 r. (spadek udziału gotówki i wzrost depozytów a vista gospodarstw domowych).

Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego

1. Zagadnienia prawne

1.1 Nowelizacja ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych związana z obniżeniem opłat *interchange* w Polsce

Kolejna nowelizacja ustawy o usługach płatniczych, dokonana ustawą z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych (Dz. U. poz. 1916), zmierzająca do dalszego obniżenia maksymalnej wielkości opłat *interchange*, weszła w życie z dniem 29 stycznia 2015 r. Ustawodawca przewidział jednocześnie okres przejściowy na dostosowanie przez *acquirerów* umów zawartych przed tą datą do nowych przepisów wynoszący 3 miesiące od dnia wejścia w życie ustawy. Oznacza to, że z dniem 30 kwietnia 2015 r. nowelizacja ta w pełni obowiązuje na rynku krajowym do wszystkich rodzajów zawartych umów.

Potrzeba wprowadzenia kolejnej nowelizacji, pomimo że wcześniej, tj. z dniem 1 lipca 2014 r., obniżono opłaty *interchange* na podstawie ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych, wynikała z konieczności pilnej reakcji na działania Komisji Europejskiej w zakresie prowadzonych przez KE postępowań zmierzających do obniżenia stawek opłat *interchange* ustalanych przez Visa Europe.

Działania Komisji Europejskiej doprowadziły do przyjęcia przez Visa Europe tzw. *Visa commitments*¹⁹, czyli m.in. zobowiązania, że od dnia 1 stycznia 2015 r. dla transakcji dokonywanych kartą krajową u akceptanta w danym kraju, ale które przetwarzane są przez zagranicznych *acquirerów*, stosuje się stawki transgraniczne, a zatem znacznie niższe niż te, które Visa wcześniej określała *acquirerom* krajowym w Polsce (tu od dnia 1 lipca 2014 r. obowiązywały stawki 0,5%). W takim stanie rzeczy duzi akceptanci (hipermarkety, stacje paliw, detaliści sieciowi etc.) mogliby znacząco zmniejszyć koszty usług *acquiringu* przez przeniesienie za granicę obsługi transakcji krajowych, zaś krajowi *acquirerzy* nie mogliby zaproponować konkurencyjnych stawek. Głównym zatem celem tej nowelizacji było zapobieżenie negatywnym skutkom ww. *Visa Commitments*.

Przepisy nowelizacji stanowią, iż stawka opłaty *interchange* nie może przekroczyć 0,2% wartości krajowej transakcji płatniczej wykonanej przy użyciu karty debetowej oraz 0,3% wartości transakcji krajowej wykonanej przy użyciu karty kredytowej lub innej karty płatniczej, niebędącej kartą kredytową lub debetową²⁰. Dodatkowo ustawa wprowadziła definicję karty debetowej, karty kredytowej, opłaty akceptanta i opłaty systemowej. Dodano również przepis stanowiący, iż przed zawarciem umowy ramowej z akceptantem agent rozliczeniowy jest obowiązany dostarczyć akceptantowi informację o wysokości opłaty akceptanta

---

¹⁹ Decyzja wydana przez Komisję Europejską w dniu 26 lutego 2014 r. w stosunku do VISA Europe Limited (sprawa AT. 39398 - VISA MIF).

²⁰ Projektodawca zapis ten uzasadnił potrzebą objęcia ustawą również kart obciążeniowych.

wraz z wyszczególnieniem składników tej opłaty²¹. Przedłużono również, z 3 do 5 lat, okres karencji na stosowanie maksymalnych stawek opłaty *interchange* dla nowych organizacji kartowych²².

Generalnie ww. nowelizację należy ocenić pozytywnie jako zapobiegającą ewentualnym niepożądanym skutkom ww. *Visa commitments*. Niemniej jednak można przypuszczać, że mogła ona również stanowić jeden z czynników wpływających na decyzje tych banków, które postanowiły zwiększyć obciążenia swoich klientów m.in. w sferze opłat bankowych.

1.2 Projekt ustawy wdrażającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. PAD)

Dyrektywa 2014/92/UE ustanawia zasady dotyczące przejrzystości i porównywalności opłat pobieranych od konsumentów w odniesieniu do ich rachunków płatniczych prowadzonych na terytorium Unii, zasady dotyczące przenoszenia rachunków płatniczych w obrębie państwa członkowskiego oraz zasady ułatwiania konsumentom otwierania rachunków płatniczych. W dyrektywie określono w szczególności ramy przepisów i warunków, zgodnie z którymi państwa członkowskie muszą zagwarantować konsumentom prawo do otwierania i korzystania z podstawowych rachunków płatniczych w Unii. Zgodnie z art. 29 ust. 1 dyrektywy PAD, państwa członkowskie są zobowiązane do przyjęcia i publikacji do dnia 18 września 2016 r. przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania obowiązków ustanowionych w przedmiotowej dyrektywie. Z wyjątkami określonymi w art. 29 ust. 2 dyrektywy przepisy te mają być stosowane od dnia 18 września 2016 r. Z uwagi na powyższe Ministerstwo Finansów podjęło prace nad implementacją do prawa polskiego postanowień dyrektywy i na przełomie 2014 i 2015 r. zorganizowało dwa międzyinstytucjonalne spotkania, w trakcie których omawiano kierunki możliwego podejścia do implementacji dyrektywy PAD. W oparciu o kierunkowe uzgodnienia zawarte w trakcie wspomnianych spotkań, Ministerstwo Finansów przygotowało wstępny roboczy projekt ustawy wdrażającej w ramach ustawy o usługach płatniczych przepisy ww. dyrektywy, który pod koniec lutego 2015 r. został roboczo skonsultowany z wybranymi podmiotami, w tym z NBP, który zgłosił do niego uwagi. Następnie w kwietniu 2015 r. Ministerstwo Finansów ponownie zwróciło się z prośbą o uwagi i komentarze do kolejnego roboczego projektu ustawy implementującej dyrektywę 2014/92/UE, do którego NBP także zgłosił uwagi. W dniu 13 sierpnia 2015 r. Ministerstwo Finansów w ramach uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych przedstawiło oficjalny projekt ustawy *o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym*.

1.3 Zmiana ustawy z dnia 19 marca 2004 r. - Prawo celne (Dz. U. z 2015 r. poz. 858)

Z dniem 1 kwietnia 2015 r. weszły w życie przepisy zmieniające ustawę Prawo Celne, które umożliwiły standaryzację w zakresie poboru należności celnych.²³ Wprowadzona została wówczas delegacja dla ministra właściwego do spraw finansów publicznych do wydania, w porozumieniu z ministrem właściwym do

---

²¹ Art. 28 ust. 1a ustawy o usługach płatniczych.

²² Jakkolwiek, w związku z wejściem w życie unijnego rozporządzenia 2015/751, o którym niżej, przepisy dotyczące okresu karencji dla nowych systemów będą musiały zostać poddane rewizji.

²³ Zmiany do ustawy Prawo celne dokonane zostały ustawą z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy o Służbie Celnej, ustawie o urzędach i izbach skarbowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 211).

spraw łączności i po zasięgnięciu opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego, rozporządzenia określającego wzór formularza wpłaty gotówkowej oraz polecenia przelewu na rachunek organu celnego.

Tym samym aktem prawnym dopuszczono możliwość składania zleceń płatniczych na rzecz organów celnych w formie dokumentu elektronicznego, poza dotychczas możliwymi formami zapłaty, tj. zapłatą w gotówce oraz w drodze polecenia przelewu. W ustawie wskazano, że możliwe jest składanie zleceń płatniczych na rzecz organów celnych w formie dokumentu elektronicznego, przy użyciu oprogramowania udostępnionego przez bank lub innego dostawcę usług płatniczych, uprawnionego do przyjmowania zleceń płatniczych, albo w inny sposób uzgodniony z bankiem lub z innym dostawcą usług płatniczych przyjmującym zlecenie.

Ustawa określa, że rozliczanie płatności na rzecz organów celnych następuje poprzez międzybankowy system rozliczeń elektronicznych w krajowej organizacji rozliczeniowej lub poprzez system elektronicznych rozrachunków międzyoddziałowych Narodowego Banku Polskiego.

Standaryzacja formularza wpłaty gotówkowej oraz polecenia przelewu nastąpiła z dniem 1 lipca 2015 r. Wówczas to weszły w życie przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 13 maja 2015 r. w sprawie wzoru formularza wpłaty gotówkowej oraz polecenia przelewu na rachunek organu celnego (Dz. U. poz. 768), wydanego na podstawie wskazanej wyżej delegacji. Od tego dnia możliwe jest więc dokonywanie płatności dotyczących należności celnych w ujednolicony sposób.

Wskazać należy, że wkrótce planowane jest wydanie nowego rozporządzenia, które ma zastąpić ww. rozporządzenie Ministra Finansów z maja br. Nowe rozporządzenie ma w zasadzie utrzymać dotychczasowe rozwiązania zawarte w ww. rozporządzeniu z maja br. Jak wynika z uzasadnienia do projektu rozporządzenia Ministerstwo Finansów projektuje kilka formalnych i technicznych zmian ze względu na potrzebę dostosowania treści regulacji do mającej miejsce centralizacji rozliczeń finansowo-księgowych organów celnych. W wyniku tej centralizacji dla większości wpłat będzie właściwy jeden rachunek bankowy prowadzony dla Izby Celnej w Krakowie. Formuła wydania nowego rozporządzenia, wynika z potrzeby ułatwienia adresatom jego stosowania w praktyce. Projekt zakłada, że rozporządzenie wejdzie w życie z dniem 1 października 2015 r.

Dokonane zmiany należy ocenić pozytywnie, ponieważ umożliwiają sprawniejsze i łatwiejsze regulowanie należności celnych, poszerzają też gamę sposobów uiszczania tych należności o formę dokumentu elektronicznego. W wyniku powyższych zmian możliwe jest obecnie stosowanie wzoru formularza wpłaty gotówkowej oraz polecenia przelewu na rachunek organu celnego (tzw. przelewu standardowego), w systemach bankowych w ramach bankowości elektronicznej, w celu ułatwienia zapłaty należności podmiotom dokonującym ich wpłaty lub przelewu na rachunek właściwej izby celnej za pośrednictwem banku.

Standaryzacja polecenia przelewu na rachunek organu celnego oznacza ujednoczenie płatności w obszarze podatków i cła. Przyjęte rozwiązania są bowiem analogiczne do istniejących już rozwiązań dotyczących rozliczeń należności podatkowych pobieranych przez urzędy skarbowe. Wskazując cel regulacji, projektodawca uznał, że w ramach ułatwień płatniczych dla przedsiębiorców, którzy regularnie dokonują wpłat z tytułu należności celnych i podatkowych na jeden rachunek, proponowane rozwiązania umożliwiają pełniejszą automatyzację powiązania wpłat z dokumentami, co przyczyni się do szybszego zwalniania salda

zabezpieczeń, tym samym korzystnie wpłynie na płynność finansową podmiotu. Dzięki takiemu rozwiązaniu podatnik będzie mógł szybko uzyskać informację o stanie swoich rozliczeń.

1.4 Inicjatywy regulacyjne w Unii Europejskiej dotyczące rynku płatności

W pierwszym półroczu 2015 r. trwały intensywne prace związane z finalizowaniem prac legislacyjnych nad inicjatywami regulacyjnymi UE dotyczącymi rynku płatności, których pakiet został opublikowany przez Komisję Europejską w dniu 24 lipca 2013 r., tj.:

- wnioskiem dotyczącym projektu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2013/36/EU i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE (tzw. PSD2)²⁴,
- wnioskiem dotyczącym rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę.

Ww. rozporządzenie przeszło wszystkie etapy prac legislacyjnych i w dniu 29 kwietnia 2015 r. zostało przyjęte jako rozporządzenie 2015/751²⁵, natomiast projekt dyrektywy PSD2 w dniu 6 maja 2015 r. został uzgodniony w ramach procedury uzgodnień trójstronnych (tzw. „trilogów”), co oznacza, że należy spodziewać się szybkiego uchwalenia dyrektywy przez Parlament Europejski i przyjęcia tego aktu prawnego.

- a) Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2006/48/WE i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE (tzw. PSD2)

Zmiany przewidziane przez projekt dyrektywy PSD2, w porównaniu do obecnie obowiązującej dyrektywy PSD, dotyczą m.in. rozszerzenia zakresu zastosowania przepisów dyrektywy dotyczących wymogów informacyjnych i transparentności na transakcje płatnicze określane mianem „one-leg transactions”, czyli transakcje wykonywane przez dostawców usług, z których tylko jeden znajduje się na obszarze Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), drugi zaś znajduje się poza tym obszarem²⁶. Przepisy te ma się również stosować do transakcji we wszystkich oficjalnych walutach.

Istotną zmianą jest rozszerzenie katalogu usług płatniczych przez objęcie nim usług polegających na inicjowaniu transakcji płatniczych oraz dostarczaniu informacji o rachunku płatniczym, które bazują na dostępie do rachunku płatniczego, ale są świadczone przez dostawcę, który nie prowadzi tego rachunku płatniczego. Jest to szeroko dyskutowana i kontrowersyjna zmiana, do której krytycznie odniosły się m.in. KNF

---

²⁴ Projekt ogłoszony przez Komisję (w lipcu 2013 r.), aktualna wersja pojawi się jako projekt głosowania w PE [http://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2013/0547/COM_COM\(2013\)0547_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2013/0547/COM_COM(2013)0547_EN.pdf)

²⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz. U. L 123 z 19.05.2015).

²⁶ Dotychczasowy zakres terytorialny dyrektywy 2007/64/WE obejmował tzw. two-leg transactions, tj. transakcje, przy wykonywaniu których zarówno dostawca płatnika, jak i dostawca odbiorcy znajdowali się na obszarze Unii. Warto zwrócić uwagę, że dyrektywa różnicuje swoje zastosowanie w zależności od waluty, w której dokonywana jest transakcja. Projekt dyrektywy przewiduje, że do transakcji typu one-leg będą miały zastosowanie nie wszystkie przepisy, ale te dotyczące transparentności oraz wymogów informacyjnych wobec użytkowników usług płatniczych.

i NBP. W trakcie prac nad projektem dodano szereg wymogów w odniesieniu do tego typu podmiotów trzecich, które nie prowadzą rachunku płatniczego. Dostawca inicjujący transakcję np. nie będzie mógł wchodzić w posiadanie środków w związku ze świadczeniem inicjowania transakcji, będzie miał obowiązek zabezpieczenia poufności danych i nieprzetrzymywania ich, a także autentykacji swojej tożsamości wobec dostawcy prowadzącego rachunek (np. banku) oraz płatnika przy każdej inicjowanej transakcji. Ponadto, nie będzie mógł modyfikować kwoty transakcji, jej odbiorcy, ani innych cech transakcji. Sposób autentykacji oraz wymiany komunikatów między podmiotem inicjującym a prowadzącym rachunek ma zostać określony w rozporządzeniu technicznym KE opracowanym na podstawie wytycznych EBA (*European Banking Authority*) przy współpracy z EBC.

Dyskutowane było również usunięcie przepisu wyłączającego spod obowiązku stosowania przepisów dyrektywy w stosunku do niezależnych operatorów sieci bankomatowych. Wyłączenie to jednak pozostało z niewielkimi modyfikacjami dotyczącymi obowiązków informacyjnych wobec klientów takich operatorów w przypadku dokonywania konwersji waluty. Zawężony zostaje także zakres wyłączenia dotyczącego transakcji w ramach ograniczonych sieci dostawców usług albo w odniesieniu do ograniczonego asortymentu towarów lub usług, a ponadto zawężone będzie również wyłączenie transakcji wykonywanych za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych.

Zmianie ulegną wymogi ochronne odnoszące się do środków pieniężnych otrzymanych przez instytucje płatnicze od użytkowników usług płatniczych lub za pośrednictwem innych dostawców usług płatniczych w celu wykonania transakcji płatniczych. Kolejną zmianą jest idea utworzenia elektronicznych punktów dostępu w ramach EBA, co ma sprzyjać transparentności działania instytucji płatniczych w całej Unii, głównie poprzez umożliwienie połączenia rejestrów krajowych na poziomie unijnym. Proponuje się także rozszerzenie wyłączenia zawartego dotychczas w art. 26 dyrektywy, tak aby objąć lżejszym reżimem stosowania dyrektywy większą liczbę podmiotów (w Polsce takim wyłączeniem objęte są biura usług płatniczych).

Ważnym elementem PSD2 jest uregulowanie kwestii opłat *surcharge*. PSD2 przewiduje zakaz nakładania opłaty *surcharge* na transakcje kartowe, które podlegają ograniczeniom opłaty *interchange*, nałożonym przepisami rozporządzenia w sprawie opłat *interchange* z tytułu transakcji kartowych (projekt tego rozporządzenia został omówiony w następnym punkcie). Niezależnie jednak od objęcia tych transakcji ww. rozporządzeniem, opłaty *surcharge* nie będą mogły przekraczać progu rzeczywiście poniesionych kosztów obsługi takiej transakcji, zgodnie z art. 19 dyrektywy 2011/83/UE w sprawie praw konsumentów. Niemniej jednak zostaje zachowana możliwość skorzystania z opcji narodowej dotyczącej opłaty *surcharge*, która zawarta jest w obecnie obowiązującej dyrektywie PSD, czyli uprawnienie państw członkowskich do wprowadzenia zakazu lub ograniczenia pobierania przez odbiorcę opłaty *surcharge*.

Projekt przewiduje również zmianę zasad odpowiedzialności dostawców oraz użytkowników usług płatniczych z tytułu nieautoryzowanych transakcji płatniczych. Z wyjątkiem sytuacji, w których płatnik działał w nieuczciwych zamiarach lub rażąco zaniedbał swoje obowiązki, jego odpowiedzialność za nieautoryzowane transakcje, będące wynikiem posłużenia się utraconym lub skradzionym instrumentem płatniczym, zostanie zmniejszona z obowiązującej obecnie kwoty 150 euro do kwoty 50 euro. Projekt zakłada również m.in. zmianę zasad zwrotu autoryzowanego polecenia zapłaty, a także wprowadzenie nowych wymogów bezpieczeństwa dla dostawców usług płatniczych, które będą wynikały z przepisów projektowanej dyrek-

tywy w sprawie bezpieczeństwa sieciowego i informatycznego (*directive on network and information security – NIS*)²⁷, a ponadto przyznanie EBA, poza prowadzeniem ww. punktów dostępu do informacji rejestrów instytucji płatniczych, również kompetencji do wydawania wytycznych oraz opracowywania projektów standardów technicznych, np. w celu uściślenia zasad „paszportowania” instytucji płatniczych lub ustalenia odpowiednich wymogów bezpieczeństwa.

Należy założyć, że treść projektu dyrektywy PSD2 nie ulegnie już zmianom²⁸. Zatem już teraz trzeba stwierdzić, że projekt ten nie rozwiąże wielu problemów, które występują przy stosowaniu obecnej dyrektywy PSD. Przykładowo można wskazać brak ostrych definicji przy określaniu usług płatniczych, np. w odniesieniu do świadczenia wsparcia technicznego dla dostawców usług, a także w ogóle usług, które nie są związane z wchodzeniem w posiadanie środków. Pojawiają się również nowe, budzące wątpliwości zagadnienia. W tym kontekście warto wskazać np. na dodanie wyżej opisanych dwóch nowych rodzajów usług płatniczych, które polegają na inicjowaniu transakcji płatniczych oraz dostarczaniu informacji o rachunku płatniczym przez podmioty, które nie prowadzą rachunku płatniczego. Podmioty te będą mogły wykonywać tego typu usługi bez umowy z dostawcami, którzy prowadzą rachunki płatnicze, stosując się do wymogów, które będą opracowane w wytycznych EBA zaadoptowanych następnie przez Komisję Europejską w formie rozporządzenia technicznego KE. Wprawdzie, na skutek m.in. aktywności polskiej strony w trakcie prac nad projektem, w porównaniu do pierwotnego projektu przedstawionego przez Komisję, znacznie zwiększono wymagania wobec podmiotów świadczących usługi związane z nieprowadzonym przez nie rachunkiem płatniczym, jednak projekt dyrektywy PSD2 odsunął dość istotne kwestie dotyczące sposobu współpracy i uwierzytelniania tego typu podmiotów wobec dostawców prowadzących rachunki płatnicze, do uregulowania w wytycznych EBA opracowanych we współpracy z EBC, które później zostaną przyjęte w rozporządzeniu technicznym Komisji Europejskiej, do którego będą musiały dostosować się dostawcy prowadzący rachunki płatnicze w celu umożliwienia dostępu do tych rachunków innym dostawcom usług płatniczych. Dyskusyjny jest również proponowany model odpowiedzialności za transakcje inicjowane z rachunku płatniczego przez podmioty trzecie, czyli pierwszeństwo odpowiedzialności podmiotu, który prowadzi rachunek. Ocena projektu PSD2 nie jest jednoznaczna. Z jednej strony jest to bowiem kolejny etap ujednoczania paneuropejskiego rynku usług płatniczych, z drugiej zaś zawarto w nim niewątpliwie kontrowersyjne rozwiązania, które w praktyce mogą okazać się trudne do wprowadzenia i stosowania. Warto również zwrócić uwagę na zmniejszenie do kwoty 50 euro odpowiedzialności płatnika za nieautoryzowane transakcje, będące wynikiem posłużenia się utraconym lub skradzionym instrumentem płatniczym. Rozwiązanie to pokrywa się z rekomendacjami wypracowanymi przez Radę ds. Systemu Płatniczego w 2013 r. w zakresie bezpieczeństwa kart zbliżeniowych.

b) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę

Rozporządzenie 2015/751 zostało przyjęte w dniu 29 kwietnia 2015 r. i objęło swoim zakresem wymogi techniczne oraz handlowe dla transakcji kartą płatniczą realizowanych na terenie Unii Europejskiej. Celem

---

²⁷ Komisja Europejska przedstawiła w lutym 2013 r. projekt dyrektywy w sprawie bezpieczeństwa sieciowego i informatycznego <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/eu-cybersecurity-plan-protect-open-internet-and-online-freedom-and-opportunity-cyber-security>

²⁸ Poza niewielkimi zmianami wynikającymi z dopracowania jej brzmienia przez prawników-lingwistów, zatem będą to jedynie zmiany redakcyjne, które nie zmieniają sensu przepisów.

rozporządzenia 2015/751 jest m.in. ustalenie wysokości opłat *interchange*, związanych z transakcjami płatniczymi opartymi o kartę płatniczą oraz wprowadzenie (współ z dyrektywą PSD2) ujednoczonych reguł wykonywania transakcji kartowych. Rozporządzenie obejmuje transakcje płatnicze realizowane w oparciu o kartę, czyli transakcje oparte o infrastrukturę i zasady biznesowe systemu kartowego, realizowane za pomocą karty lub urządzenia, względnie oprogramowania telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, jeśli to urządzenie lub oprogramowanie prowadzi do dokonania transakcji kartą.

Rozporządzenie nie będzie miało jednak zastosowania do:

- transakcji instrumentami wykorzystywanymi jedynie w ramach ograniczonej sieci lub wykorzystywanymi wyłącznie do nabycia ograniczonego asortymentu towarów lub usług,
- transakcji dokonywanych kartami biznesowymi (*commercial cards*) – te karty wyłączone są spod zakresu zastosowania przepisów rozdziału II (*interchange fees*),
- transakcji wypłaty gotówki z bankomatów oraz w punktach sprzedaży (*cash-back*) – do transakcji tych nie stosuje się rozdziału II rozporządzenia,
- transakcji kartami systemów trójstronnych – do transakcji tych nie stosuje się rozdziału II rozporządzenia, o ile w ramach tych systemów nie udziela się licencji na wydawanie lub *acquiring*. Jeśli takie licencje są udzielane, wówczas warunkiem wyłączenia spod przepisów rozdziału II, czyli spod maksymalnych stawek opłat *interchange*, jest to, żeby udział danego systemu trójstronnego w rynku krajowych płatności kartowych nie przekraczał 3%. Ponadto, do systemów trójstronnych nie stosuje się art. 7, czyli obowiązku rozdzielności systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje.

Istotnym elementem rozporządzenia jest ograniczenie wysokości opłat *interchange*. Ogólną zasadą jest, że dostawcy usług płatniczych nie mogą oferować ani żądać opłaty *interchange* z tytułu pojedynczej transakcji w wysokości przekraczającej 0,2 % wartości transakcji w odniesieniu do transakcji kartą debetową oraz 0,3% w odniesieniu do transakcji kartą kredytową. Dla krajowych transakcji państwo członkowskie może obniżyć stawkę procentową (czyli zejść poniżej progów 0,2% i 0,3%). W odniesieniu do krajowych transakcji kartami debetowymi państwo członkowskie ma dodatkowo opcję, aby w ramach stawki 0,2% ograniczyć również kwotowo maksymalną opłatę *interchange* pobieraną od pojedynczej transakcji (może to mieć znaczenie przy dużych płatnościach, przy których nawet 0,2% transakcji może stanowić znaczną kwotę). Ponadto państwo członkowskie może także dopuścić, aby dostawcy ustalili minimalną wysokość opłaty na 5 eurocentów od transakcji, o ile jednocześnie opłaty w ramach danego schematu kartowego nie przekroczą rocznie progu 0,2%. Przewidziano również, że w ciągu 5 lat od wejścia w życie rozporządzenia, państwo członkowskie może ustanowić dla transakcji krajowych kartami debetowymi, iż stosowana będzie średnia ważona 0,2% dla danego systemu kartowego. Państwa członkowskie mogą dodatkowo obniżyć maksymalny próg tej średniej. Ponadto, przez okres 18 miesięcy po wejściu w życie rozporządzenia, dla nie więcej niż 30% transakcji dokonywanych tzw. kartami uniwersalnymi - czyli takimi, w przypadku których dany system płatniczy nie rozróżnia, czy są to karty debetowe, czy kredytowe - możliwe będzie zastosowanie stawek kart kredytowych, zamiast debetowych.

Ponadto, rozporządzenie przewiduje przepisy dotyczące rozdzielności systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje, a także zakaz ograniczania tzw. *co-badgingu*, czyli umieszczania przez wydawców na jednej karcie, urządzeniu telekomunikacyjnym, cyfrowym lub informatycznym, kilku instrumentów płatniczych o różnych znakach firmowych. Zgodnie z rozporządzeniem, *co-badging* nie będzie mógł powodować nierównego traktowania *acquirerów* lub wydawców takich instrumentów, jak również

dyskryminowania tych instrumentów w ramach systemów płatności. Dostawcy mają zakaz wprowadzania rozwiązań technicznych, które automatycznie wybiorą określony instrument płatniczy, uniemożliwiając wybór płatnikowi i odbiorcy. Jednakże tego typu rozwiązania mogą instalować sami klienci. Ich wybór w tym wypadku będzie miał pierwszeństwo przez wyborem akceptanta. Wprowadza się również zasadę ograniczenia możliwości stosowania tzw. *blendingu*, co oznacza, że agenci rozliczeniowi będą musieli informować o opłatach indywidualnie dla różnych kategorii kart, jak również będą mieli zakaz narzucania jednej ceny za obsługę wszystkich kart. Warto wskazać, że rozporządzenie ogranicza możliwość nakładania w umowach z akceptantami obowiązku honorowania wszystkich kart (zasada *Honour All Cards*), to zaś oznacza, że akceptanci będą mieli możliwość nieakceptowania pewnych rodzajów kart. Jednak to uprawnienie nie dotyczy instrumentów tego samego rodzaju, objętych maksymalnymi progami opłaty *interchange*, zgodnie z rozdziałem II rozporządzenia. W rozporządzeniu przewidziano ponadto, że zakazane są wszelkie postanowienia umowne lub wytyczne (*licensing agreements, scheme rules*), które mogłyby ograniczać akceptantów w zachęcaniu swoich klientów do skorzystania z określonego instrumentu płatniczego. Nie można też ograniczać prawa akceptantów do informowania klientów o opłatach *interchange* oraz innych opłatach akceptanta związanych z obsługą instrumentu płatniczego. Ponadto rozporządzenie wymaga wyznaczenia odpowiednich władz krajowych, które będą czuwały nad realizacją przepisów tego aktu.

Rozporządzenie 2015/751 weszło w życie w dniu 8 czerwca 2015 r. Jednak większość przepisów tego rozporządzenia wejdzie w życie w terminach późniejszych. Dotyczy to art. 3, 4, 6 i 12, które wejdą w życie od dnia 9 grudnia 2015 r. i które dotyczą: maksymalnych progów opłat *interchange* z tytułu transakcji kartą debetową oraz kartą kredytową, zakazu ograniczeń udzielania licencji na wydawanie lub *acquiring* w regulach systemów kartowych oraz wymogów informacyjnych dostawcy wobec odbiorcy transakcji realizowanej w oparciu o kartę. Natomiast art. 7 – 10, które dotyczą odpowiednio: rozdzielności systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje, swobody wyboru marki płatniczej lub aplikacji płatniczej, rozdzielności opłat („*unblending*”) oraz ograniczeń zasady honorowania wszystkich kart, wejdą w życie od dnia 9 czerwca 2016 r. Również do dnia 9 czerwca 2016 r. państwa członkowskie mają obowiązek poinformować Komisję o właściwych organach, które będą uprawnione do zapewnienia egzekwowania przepisów rozporządzenia 2015/751, a także o przyjęciu przepisów dotyczących sankcji mających zastosowanie do naruszeń tego rozporządzenia.

Rozporządzenie należy ocenić pozytywnie, zmierza ono bowiem do harmonizacji rynku płatności kartowych w Unii Europejskiej. W znacznym stopniu wyrównuje ono warunki dokonywania płatności kartowych w krajach, które do tej pory mają mocno zróżnicowane ustawodawstwo w tym zakresie lub w ogóle go nie wypracowały. Ograniczy to prawdopodobnie możliwość dowolnego kształtowania tych warunków przez globalne organizacje kartowe. Jednakże trzeba podkreślić, że nie udało się osiągnąć tej harmonizacji w stopniu kompletnym. Chodzi głównie o to, że ustalenie maksymalnych progów opłaty *interchange* w krajach objętych rozporządzeniem może być bardzo różne (w związku z ww. opcjami narodowymi). To wszystko tworzy dość niejednorodny i nieprzejrzysty obraz opłat kartowych w UE, m.in. pozwalając na określenie przez państwa członkowskie niższych stawek maksymalnych niż te ustalone w rozporządzeniu. Najprawdopodobniej prowadzić to będzie do różnicowania warunków dotyczących transakcji kartowych w ramach UE, bez merytorycznego uzasadnienia, tylko z uwagi na kryterium geograficzne, tj. obszar danego państwa. Rozporządzenie może również budzić pewne wątpliwości co do ostrości ustalenia zakresu przedmiotowego jego przepisów, w związku z niejasnymi definicjami (np. definicja *card-based transactions*). Dodatkowo znaczna część funkcjonujących na rynku kart płatniczych, jakimi są karty biznesowe, nie bę-

dzie podlegała przepisom o maksymalnych progach opłaty *interchange*. Ponadto, rozporządzenie, skupiając się raczej na maksymalnych stawkach opłaty *interchange*, nie odnosi się w dostatecznym stopniu do problemu promowania akceptacji kart, aby w jak największym stopniu zastąpiły one gotówkę. W szczególności chodzi o kwestie wiążące się z ograniczaniem przeszkód technicznych i proceduralnych w akceptacji kart systemów krajowych w terminalach POS w różnych krajach (czyli brak zasady akceptacji dowolnej karty z obszaru SEPA w dowolnym terminalu POS na tym obszarze). W tym zakresie warto również wskazać na ograniczenie zasady *Honour All Card*, co może skutkować ograniczeniem funkcjonalności kart płatniczych i zaufania klientów do tych instrumentów płatniczych. Prawdopodobnie rozporządzenie pociągnie również za sobą wątpliwości w zakresie rozdzielenia funkcji „*processingu*” od funkcji zarządzania schematem kartowym. Brak jest również rozwiązań wspierających powstanie dodatkowego „europejskiego” systemu kartowego.

1.5 Rozporządzenie w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CSDR)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 zostało przyjęte w dniu 23 lipca 2014 r. i opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE z dnia 28 sierpnia 2014 r. (Dz. U. UE L 257, s.1). Weszło ono w życie w dniu 17 września 2014 r. Rozporządzenie to określane jest jako „CSDR” (*Central Securities Depositories Regulation*).

Rozporządzenie CSDR określa jednolite wymogi prawne dotyczące rozrachunku instrumentów finansowych w Unii oraz zasady dotyczące organizacji i prowadzenia centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW). Główne cele rozporządzenia CSDR to:

1. wprowadzenie obowiązku autoryzacji CDPW przez właściwe organy krajowe;
2. ustanowienie zasad prowadzenia działalności i świadczenia usług przez CDPW (w tym m.in. wymogów organizacyjnych i ostrożnościowych);
3. ustanowienie wymogów w zakresie dyscypliny rozrachunku;
4. określenie zasad dostępu do usług świadczonych przez CDPW;
5. ustanowienie swobody emisji w ramach CDPW posiadającego zezwolenie na świadczenie usług na terenie Unii Europejskiej;
6. ustanowienie obowiązku rejestracji papierów wartościowych w formie zapisu księgowego;
7. harmonizacja cyklu rozrachunkowego oraz ustalenie maksymalnego czasu dokonywania rozrachunku na poziomie dwóch dni po dniu sesyjnym w przypadku papierów wartościowych znajdujących się w obrocie giełdowym lub odbywającym się na innych rynkach regulowanych.

Od 2013 r. trwają prace nad stworzeniem delegowanych aktów prawnych zawierających regulacyjne standardy techniczne (RTS) oraz wykonawcze standardy techniczne (ITS), których celem jest uszczegółowienie wymogów dotyczących działalności CDPW w zakresie wskazanym w rozporządzeniu CSDR. Akty te będą miały formę prawną rozporządzeń Komisji Europejskiej, zaś opracowanie projektu RTS oraz ITS jest zadaniem – odpowiednio (w zależności od standardu) – Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) lub Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA). Prace nad przygotowaniem projektu RTS oraz ITS były kontynuowane w II połowie 2014 r. w ramach grup roboczych, działających pod

auspicjami, odpowiednio, ESMA lub EBA. W skład tych grup wchodzi przedstawiciele ESMA, krajowych organów nadzoru nad rynkiem finansowym, EBA, EBC i krajowych banków centralnych. Zgodnie z wymogami rozporządzenia CSDR, przedłożenie Komisji Europejskiej projektów RTS/ITS przez ESMA oraz EBA powinno nastąpić najpóźniej do dnia 18 czerwca 2015 r.

Na bazie opublikowanych w dniu 18 grudnia 2014 r. dokumentów konsultacyjnych (*consultation papers*) odnoszących się do zagadnień, które będą przedmiotem RTS oraz ITS dla CDPW – w styczniu i lutym 2015 r. był kontynuowany przez ESMA proces publicznych konsultacji, mających na celu uzyskanie od instytucji infrastruktury rynku finansowego oraz zainteresowanych władz publicznych państw członkowskich opinii do proponowanych przepisów RTS/ITS.

Prace nad projektem standardów technicznych ESMA są opóźnione w stosunku do wymogów rozporządzenia CSDR. Wynikający z rozporządzenia termin na przedłożenie Komisji Europejskiej projektów RTS oraz ITS nie został bowiem dotrzymany (upłynął w dniu 18 czerwca 2015 r.). Zgodnie z informacją przekazaną do Komisji Europejskiej w dniu 17 czerwca 2015 r., ESMA przewiduje, iż przekazanie projektu standardów technicznych do Komisji Europejskiej nastąpi we wrześniu 2015 r.

W zakresie standardów, za których opracowanie odpowiada ESMA, największą wątpliwość budzi kwestia ukształtowania zasad odpowiedzialności za przeprowadzanie zakupu papierów wartościowych na otwartym rynku (tzw. *buy-in*). Procedura *buy-in* stanowi jeden z instrumentów zaradczych, które mają być wykorzystywane w następstwie nieprzeprowadzenia rozrachunku. Z tego względu, w dniu 30 czerwca 2015 r. został opublikowany przez ESMA dodatkowy dokument konsultacyjny poświęcony ww. kwestii. Konsultacje publiczne w oparciu o ten dokument trwały do dnia 6 sierpnia 2015 r.

W I półroczu 2015 r. kontynuowane były również prace nad standardami, za których przygotowanie odpowiada EBA. Dotyczą one wymogów ostrożnościowych z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka płynności, wymogów kapitałowych dla CDPW oraz dodatkowego wymogu kapitałowego opartego na ryzyku. Projekt RTS przygotowany przez EBA został opublikowany w dniu 27 lutego 2015 r. w formie dokumentu konsultacyjnego i poddany publicznym konsultacjom, które trwały do dnia 27 kwietnia 2015 r. Obecnie grupa robocza EBA przygotowuje ostateczny projekt ww. standardów. Także w przypadku EBA termin na przedłożenie projektu standardów Komisji Europejskiej, określony w przepisach rozporządzenia CSDR, nie został dotrzymany. Termin przekazania projektu standardów do Komisji Europejskiej spodziewany jest nie wcześniej niż we wrześniu 2015 r.

Wejście w życie regulacji dotyczących CDPW będzie oznaczać, iż podmioty te zostaną co do zasady poddane ujednoliconemu reżimowi regulacyjnemu w ramach Unii Europejskiej. Co istotne, zezwolenie na działalność w charakterze CDPW, udzielone w jednym z państw członkowskich, będzie uprawniało CDPW do świadczenia usług również w innych państwach członkowskich na zasadzie jednolitego paszportu. Czynniki te powinny sprzyjać ogólnemu wzrostowi konkurencji na rynku usług związanych z rozrachunkiem papierów wartościowych w Unii Europejskiej.

Z powyższych względów wskazane jest zintensyfikowanie po stronie unijnej prac legislacyjnych mających na celu przyjęcie całościowego pakietu standardów technicznych, tak aby rozpoczęcie stosowania jednolitych zasad wynikających z rozporządzenia CSDR nie było odwlekane w czasie.

1.6 Prawodawstwo Unii Europejskiej dotyczące rynków instrumentów finansowych (tz. standardy techniczne do dyrektywy MiFID II i rozporządzenia MiFIR)

Istotnymi z punktu widzenia funkcjonowania infrastruktury rynku kapitałowego aktami prawnymi UE są dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (tzw. MiFID II) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012 (tzw. MiFIR).

Dyrektywa MiFID II ustanawia ramowe wymogi dotyczące zezwoleń na prowadzenie działalności przez firmy inwestycyjne oraz warunków prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne, warunki świadczenia usług inwestycyjnych lub prowadzenia działalności inwestycyjnej przez firmy z państw trzecich poprzez utworzenie oddziału, procedury wydawania zezwoleń dla rynków regulowanych oraz funkcjonowania rynków regulowanych oraz tryb i zasady nadzoru sprawowanego przez właściwe organy, współpracy między właściwymi organami oraz egzekwowania przez nie przepisów dyrektywy. Przepisy dyrektywy stosuje się do firm inwestycyjnych, operatorów rynków, dostawców usług w zakresie udostępniania informacji oraz firm z państw trzecich świadczących usługi inwestycyjne lub prowadzących działalność inwestycyjną poprzez utworzenie oddziału w Unii Europejskiej.

W rozporządzeniu MiFIR ustanowiono jednolite wymogi w odniesieniu do podawania danych o obrocie do wiadomości publicznej, zgłaszania transakcji właściwym organom, obrotu instrumentami pochodnymi w zorganizowanych systemach obrotu, jak też niedyskryminacyjnego dostępu do rozliczeń oraz niedyskryminacyjnego dostępu do obrotu wskaźnikami rynkowymi. Postanowienia rozporządzenia MiFIR wzmacniają uprawnienia właściwych organów nadzorczych, Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) oraz Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego w zakresie interwencji nadzorczej w odniesieniu do pewnych grup instrumentów finansowych. Ponadto zostały poszerzone uprawnienia ESMA w zakresie kontroli zarządzania pozycjami inwestycyjnymi oraz limitami pozycji inwestycyjnych. Jednocześnie unormowania MiFIR określają tryb i zasady świadczenia usług inwestycyjnych lub prowadzenia działalności inwestycyjnej w formie oddziału bądź bez posiadania oddziału przez firmy z państw trzecich po wydaniu przez Komisję mającej zastosowanie decyzji w sprawie równowagi.

Dyrektywa MiFID II weszła w życie w dniu 2 lipca 2014 r. Rozporządzenie MiFIR również weszło w życie w dniu 2 lipca 2014 r., niemniej jego przepisy stosuje się obecnie jedynie w części (tj. głównie w zakresie ustanawiającym uprawnienia ESMA do opracowania projektów regulacyjnych standardów technicznych oraz uprawnienia Komisji Europejskiej do przyjmowania aktów delegowanych). Większość przepisów rozporządzenia MiFIR (w tym m.in. uregulowania dotyczące zasad przejrzystości, zakresu obowiązku dokonywania obrotu instrumentami pochodnymi na określonych platformach czy niedyskryminacyjnego dostępu do rozliczeń oraz do obrotu wskaźnikami rynkowymi) będzie stosowana dopiero po upływie 30 miesięcy od dnia jego wejścia w życie (tj. od dnia 3 stycznia 2017 r.). Powyższy okres przejściowy został ustanowiony m.in. ze względu na konieczność implementacji przepisów dyrektywy MiFID II do krajowych porządków prawnych (stosownie do wymogów dyrektywy implementacja powinna nastąpić do dnia 3 lipca 2016 r.) oraz przyjęcia standardów technicznych i innych aktów wykonawczych warunkujących prawidłowe stosowanie wymogów rozporządzenia.

W I półroczu 2015 r. trwały w ESMA prace nad przygotowaniem projektu regulacyjnych standardów technicznych (RTS) oraz wykonawczych standardów technicznych (ITS), których wydanie przewidują upoważnienia zawarte w dyrektywie MiFID II oraz w rozporządzeniu MiFIR. W okresie od grudnia 2014 r. do marca 2015 r. przeprowadzone zostały publiczne konsultacje, w ramach których przedstawiciele rynku mogli wypowiedzieć się co do założeń RTS i ITS zawartych w przygotowanym przez ESMA dokumencie konsultacyjnym.

Na bazie uwag zgłoszonych w trakcie ww. konsultacji został przygotowany i opublikowany w dniu 30 czerwca 2015 r. raport końcowy ESMA odnoszący się do projektu standardów technicznych do dyrektywy MiFID II i rozporządzenia MiFIR. Projekt ten został przedłożony do akceptacji Komisji Europejskiej, zgodnie z procedurą przewidzianą w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1095/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. Projekt obejmuje jednakże tylko część standardów technicznych (RTS i ITS), których wydanie zostało przewidziane w ww. aktach prawnych (w tym standardy dotyczące wydawania zezwoleń na prowadzenie firm inwestycyjnych, świadczenia przez firmy inwestycyjne usług na terytorium innych państw członkowskich niż państwo udzielenia zezwolenia, rejestracji firm inwestycyjnych z państw trzecich oraz współpracy władz nadzorczych, jak również część standardów odnoszących się do ochrony inwestorów). Projekt pozostałych aktów wykonawczych uszczegóławiających dyrektywę MiFID II i rozporządzenie MiFIR ma zostać opublikowany przez ESMA przed końcem 2015 r.

Pożądanym jest sprawne przygotowanie standardów technicznych uszczegóławiających prawodawstwo unijne w zakresie rynków instrumentów finansowych, bowiem stanowi to istotny czynnik sprzyjający tworzeniu warunków prawidłowego rozwoju usług infrastruktury potransakcyjnej rynku finansowego.

2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego

2.1 Realizacja Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020

I połowa 2015 r. była okresem, kiedy dokonano podsumowania pełnego roku funkcjonowania, przyjętego przez Koalicję na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności (Koalicja) w dniu 2 grudnia 2013 r., Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020 (PROB), który zakłada realizację celu głównego, jakim jest upowszechnienie obrotu bezgotówkowego w średniookresowym horyzoncie czasowym. Cel główny ma zostać osiągnięty poprzez realizację pięciu celów szczegółowych oraz przypisanych do nich działań i czynności.

Zgodnie z przyjętym przez Koalicję na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności rozwiązaniem, zawartym w części strategicznej Programu, monitoring stopnia realizacji PROB ma się odbywać raz w roku. Niemniej jednak, na wniosek Związku Banków Polskich, Rada ds. Systemu Płatniczego, wprowadziła do „Planu rocznego pracy Rady ds. Systemu Płatniczego na rok 2014” temat „Informacja o realizacji „Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020” w I półroczu 2014 r.” i pierwsza ocena miała już miejsce za I półrocze 2014 r.

Drugi raport, obrazujący rzeczywisty poziom realizacji celu głównego i celów szczegółowych a także działań i czynności zawartych w „Planie Operacyjnym na lata 2014 – 2016” i w „Rekomendacji dla Rządu” po pełnym roku funkcjonowania PROB, potwierdził wiele wniosków sformułowanych pół roku wcześniej.

Zaobserwowano duże zaangażowanie podmiotów i instytucji w realizację Programu. Większość z umieszczonych w Programie czynności jest rozpoczęta lub planowana do rozpoczęcia zgodnie z terminem wynikającym z Programu. W przypadku kilku czynności brak jest informacji o stanie ich realizacji, co może oznaczać, że ostatecznie nie zostaną wykonane lub też jest kilka czynności, które stały się nieaktualne ze względu na czynniki zewnętrzne. Dla pełniejszego rozwoju obrotu bezgotówkowego Koalicja stwierdziła potrzebę podjęcia przez organy i jednostki administracji publicznej intensywniejszych działań, mających na celu realizację Programu oraz ich lepszej koordynacji. Należy ocenić, że przyjęcie Programu Obrotu Bezgotówkowego na lata 2014 – 2020, kompleksowego dokumentu poświęconego działaniom mającym upowszechnić obrót bezgotówkowy w Polsce, i pierwsze wyniki jego realizacji, przynoszą zakładane rezultaty, a Koalicja stanowi dobrą platformę współpracy wśród wielu podmiotów, których obszar rozwoju obrotu bezgotówkowego dotyczy.

2.2 Aktualizacja Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020

Zgodnie z przyjętym w Dokumencie Strategicznym harmonogramem, aktualizacja dokumentu strategicznego powinna nastąpić w roku 2017, niemniej jednak ze względu na zdiagnozowane na etapie oceny stopnia realizacji Programu sytuacje, w których wskaźniki zostały niedoszacowane lub też przeszacowane, a niektóre z zadań stały się nieaktualne ze względu na czynniki zewnętrzne, zgodnie z ustaleniem z plenarnego posiedzenia Koalicji na rzecz obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, które miało miejsce w listopadzie 2014 r., zdecydowano o przeprowadzeniu aktualizacji części strategicznej już wraz z opracowaniem „Planu Operacyjnego na lata 2016-2018”, a więc w 2015 r.

W tym celu, Prezydium Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności powołało Zespół ds. aktualizacji PROB na lata 2014 – 2020. Członkami Zespołu są reprezentanci kilkunastu podmiotów i instytucji obecnych w Koalicji.

W rezultacie prac zespołu powstał projekt „Planu Operacyjnego na lata 2016 – 2018” oraz uaktualniona wersja „Dokumentu Strategicznego na lata 2014 – 2020” i „Rekomendacji dla Administracji Publicznej” (poprzednia nazwa: „Rekomendacje dla Rządu”). W drugiej połowie 2015 r. planowane jest przekazanie dokumentu do konsultacji międzyinstytucjonalnych. Po zebraniu uwag i przygotowaniu ostatecznej treści planuje się przekazanie wszystkich dokumentów PROB do przyjęcia na plenarnym posiedzeniu Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności w IV kwartale 2015 r.

2.3 Akademia Dostępne Finanse

Narodowy Bank Polski w I półroczu 2015 r. kontynuował wieloletni program promocyjno-edukacyjny Akademia „Dostępne Finanse”, którego celem jest upowszechnienie obrotu bezgotówkowego i ograniczenie wykluczenia finansowego. Obecnie inicjatywa ta, zaplanowana na lata 2012 – 2016 i skierowana głównie do osób starszych, realizowana jest w formie cyklu spotkań edukacyjnych w kolejnych 16 województwach, połączonych z działaniami promującymi podstawowe usługi bankowe. Bezpośrednie zaangażowanie w realizację ADF przedstawiciele Oddziałów Okręgowych NBP, znających potrzeby i możliwości lokalnych społeczności, jak również tzw. Ambasadorów Obrotu Bezgotówkowego, tj. osób cieszących się autorytetem w lokalnych środowiskach społecznych, przynosi pozytywne wyniki działań regionalnych podejmowanych w ramach tego projektu.

W I połowie 2015 r. odbyły się dwa spotkania inauguracyjne: w Katowicach i Gdańsku. W spotkaniach tych, z udziałem ekspertów z Narodowego Banku Polskiego, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz Związku Banków Polskich, uczestniczyło ok. 128 Ambasadorów Obrotu Bezgotówkowego. Poprzez udział ekspertów NBP, ZBP i BFG w spotkaniach z mediami (regionalna telewizja, radio i prasa) informacje o ADF i obrocie bezgotówkowym trafiły do dużo szerszego kręgu odbiorców, szacowanego na 262 969 widzów lokalnej telewizji, 333 000 słuchaczy audycji radiowych i 101 000 czytelników prasy. Zadania wytyczone podczas spotkań inauguracyjnych realizowane były regionalnie w ramach drugiego etapu ADF, zwanego też Echem ADF. Celem tych działań jest upowszechnianie wiedzy z zakresu szeroko pojętego rynku finansowego, w tym płatności bezgotówkowych, a tym samym eksponowanie korzyści związanych z obrotem bezgotówkowym.

Od inauguracji programu ADF, tj. od maja 2012 r. do czerwca 2015 r., odbyło się 13 spotkań inauguracyjnych z udziałem 687 Ambasadorów, zaś w ramach tzw. Echa ADF realizowanego przez pracowników Oddziałów Okręgowych i Ambasadorów Obrotu Bezgotówkowego, zorganizowano 420 lokalnych spotkań z udziałem 25 300 osób, z czego w omawianym okresie, tj. w I półroczu 2015 roku, w ramach Echa ADF zorganizowano 152 spotkania z udziałem 4 959 osób. Dzięki dużemu zainteresowaniu mediów lokalnych, zarówno spotkaniami inauguracyjnymi, jak i działaniami podejmowanymi w ramach Echa ADF, grono odbiorców treści promocyjno-edukacyjnych ADF jest znacznie szersze niż liczba osób biorących bezpośredni udział w spotkaniach. Od rozpoczęcia projektu informacje mające na celu upowszechnienie obrotu bezgotówkowego i ograniczenie wykluczenia finansowego, prezentowane w ramach spotkań inauguracyjnych, w telewizjach lokalnych obejrzało 1 228 026 widzów, audycje radiowe miały 983 100 słuchaczy, a artykuły prasowe ukazały się w czasopiśmie lokalnych w nakładzie 215 575 egzemplarzy.

Trzyletnie doświadczenia w realizacji projektu ADF wskazują, że taka forma działań edukacyjno-promocyjnych to dobry i pożądaný kierunek dotarcia z przekazem merytorycznym do polskiego społeczeństwa, o czym świadczy zarówno skala zainteresowania, tj. ponad 24 tysiące osób bezpośrednio uczestniczących, jak i pozytywne opinie uzyskane z lokalnych środowisk. Na podstawie dotychczasowej praktyki można ocenić, że temat i forma realizacji ADF sprawdziły się oraz przynoszą efekty w postaci skutecznego dotarcia z informacją odpowiednio dostosowaną do grup docelowych, jak i pozytywnego postrzegania NBP przez społeczeństwo.

NBP planuje, że w 2016 roku nastąpi nowa „odsłona” ADF, skierowana tym razem do osób młodych, głównie w wieku 18-24 lata.

Ocena działań na rzecz obrotu bezgotówkowego w I półroczu 2015 r.

Działania na rzecz upowszechniania obrotu bezgotówkowego w I półroczu 2015 r. należy ocenić pozytywnie. Realizowano w szerokim zakresie działania zaplanowane w „Programie rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020”. Jednym z istotnych działań, mających na celu ograniczenie barier mentalnych, jest projekt NBP pod nazwą Akademia „Dostępne Finanse”, który przynosi pozytywne efekty.

3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA

3.1 Działania związane z wprowadzaniem paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)

W I półroczu 2015 r. działania związane z wprowadzaniem paneuropejskich instrumentów płatniczych w Polsce koncentrowały się głównie na monitorowaniu uruchomionego w dniu 28 stycznia 2008 r. paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT) oraz funkcjonowaniu instrumentów SEPA w krajach UE. Polskimi uczestnikami schematu polecenia przelewu SEPA według stanu na koniec czerwca 2015 r. było 31 banków na 66 działających (bez banków spółdzielczych).

Na koniec czerwca 2015 r., podobnie jak na koniec grudnia 2014 r., NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla 22 banków, które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA Credit Transfer. Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing, będącego operatorem ww. systemu, przy wykorzystaniu systemu Euro Elixir w KIR S.A. Rozrachunek STEP2 SCT ma miejsce w systemie TARGET2.

Dzięki współpracy KIR S.A. z izbami rozliczeniowymi w ramach EACHA (*European Automated Clearing House Association*) uczestnicy systemu Euro Elixir mają również możliwość realizacji transakcji SCT do wybranych krajów bez konieczności posiadania statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing. Według stanu na koniec czerwca 2015 r. KIR S.A. wymieniał w ten sposób zlecenia płatnicze w standardzie SCT z trzema izbami partnerskimi, tj. Equens SE (Holandia i Niemcy), Iberpay (Hiszpania) i Borica Bankservice AD (Bułgaria). W czerwcu 2015 roku KIR S.A. wraz z pięcioma członkami EACHA utworzył nowe przedsiębiorstwo o nazwie European Clearing Cooperative (ECC), którego celem jest zwiększenie efektywności przetwarzania transakcji w ramach SEPA, dzięki utworzeniu wspólnej platformy usług rozliczeniowych. Nowa platforma płatnicza ECC ma zostać uruchomiona pod koniec 2015 roku.

4. Działania w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

W ciągu I półroczu 2015 r. przeprowadzono następujące działania w zakresie rozwoju i rozliczeń rozrachunku papierów wartościowych:

1. W dniu 30 marca 2015 r. KDPW wprowadził zmiany w obsłudze procedury scalenia akcji oraz w obsłudze procesów rejestracji i wycofania papierów wartościowych z depozytu. Dzięki wprowadzonym zmianom uproszczeniu uległ proces rejestracji i wycofania papierów wartościowych z depozytu. Zmiany polegają m.in. na uzupełnieniu obecnego sposobu wymiany informacji pomiędzy KDPW a jego uczestnikami o nowe rozwiązania.
2. W dniu 13 kwietnia 2015 r. został wdrożony do eksploatacji w NBP system rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4. Jest to system zapewniający kompleksową obsługę funkcji biznesowych. Poprzedni system o nazwie „Rejestr Papierów Wartościowych” umożliwiał prowadzenie rachunków i kont depozytowych bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP, natomiast nie odzwierciedlał w pełni wszystkich zadań i funkcjonalności, związanych z obsługą tych rachunków i kont oraz z przeprowadzaniem operacji na papierach wartościowych, które będą realizowane w systemie SKARBNET4.

Uruchomienie Platformy T2S

W dniu 22 czerwca 2015 r. został uruchomiony TARGET2-Securities (T2S) - paneuropejska platforma rozrachunku papierów wartościowych, której uczestnikami są centralne depozyty papierów wartościowych oraz banki centralne ze strefy euro obsługujące depozyty papierów wartościowych w zakresie rozliczeń pieniężnych. Inicjatywa została podjęta przez Europejski Bank Centralny w 2006 r., projekt był prowadzony przez Eurosystem przy szerokiej współpracy ze wszystkimi kluczowymi interesariuszami rynku, tj. z bankami centralnymi, z centralnymi depozytami papierów wartościowych i z ich uczestnikami. Uruchomienie T2S ma doniosłe znaczenie dla kształtu infrastruktury potransakcyjnej rynku finansowego w Europie.

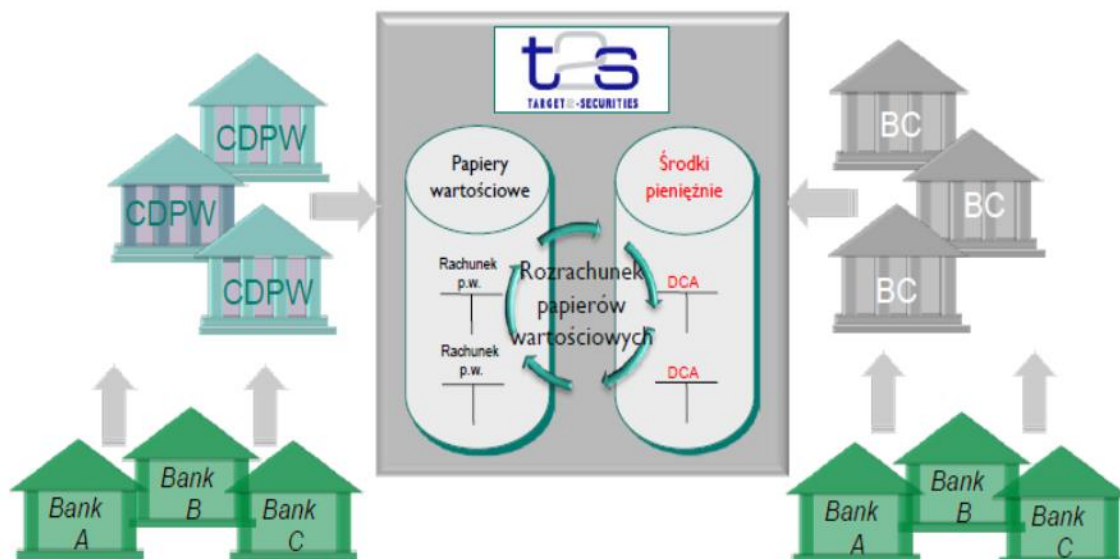
Głównym celem uruchomienia T2S jest zapewnienie zharmonizowanego rozrachunku transakcji na papierach wartościowych w oparciu o zasadę DvP (*Delivery versus Payment*, „dostawa za płatność”), zarówno krajowego, jak i transgranicznego, w pieniądzu banku centralnego. W pierwszym etapie T2S umożliwia dokonywanie rozrachunku pieniężnego wyłącznie w walucie euro. Planowane jest uruchomienie, pod koniec 2018 r. przez Centralny Bank Danii, rozrachunku w koronie duńskiej. Rozrachunek w krajowych walutach będzie nadal prowadzony przez depozyty spoza strefy euro poza T2S, na ich własnych systemach rozrachunkowych, na dotychczasowych zasadach.

T2S jest częścią systemu TARGET2, który zapewnia rozrachunek wysokokwotowych płatności w euro (TARGET2 jest systemem, a T2S jest platformą w TARGET2, obok platformy SSP). W celu dokonywania rozrachunku pieniężnego, uczestnicy T2S wykorzystują posiadany przez siebie dedykowany rachunek pieniężny (*dedicated cash account* - DCA). Jest to rachunek otwarty w odpowiednim krajowym komponentie systemu TARGET2, wykorzystywany do płatności pieniężnych w związku z rozrachunkiem transakcji, których przedmiotem są papiery wartościowe w T2S. Rachunki DCA są technicznie utrzymywane na platformie T2S, jednakże od strony prawnej i operacyjnej są traktowane jako część systemu TARGET2, przy czym DCA są rachunkami specjalnymi, otwieranymi w celu umożliwienia rozrachunku pieniężnego transakcji na papierach wartościowych w T2S.

Uczestnictwo w T2S jest dobrowolne. W pierwszej grupie migracyjnej - w dniu 22 czerwca 2015 r. do platformy T2S przystąpiły pierwsze 4 centralne depozyty papierów wartościowych: Bank of Greece Securities Settlement System (Grecja), Depozitarul Central (Rumunia), Malta Stock Exchange oraz SIX SIS (Szwajcaria). Przewidziane są cztery fale migracyjne do T2S, od czerwca 2015 r. do lutego 2017 r., podczas których do platformy będą dołączać kolejne grupy depozytów. Dotychczas żaden z polskich CDPW, tj. KDPW S.A. i funkcjonujący w ramach NBP SKARBNET4, nie zdecydował się na outsourcing funkcji rozrachunkowej na platformę T2S.

Uproszczoną strukturę platformy T2S przedstawia schemat nr 1.

Schemat nr 1. Uproszczona struktura platformy T2S

Ocena działań w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Powyższe działania podjęte w I półroczu 2015 r. należy ocenić jako bardzo istotne z punktu widzenia poprawy efektywności i bezpieczeństwa funkcjonowania infrastruktury rozliczeniowo-rozrachunkowej krajowego rynku kapitałowego. Działania te przybliżają również znacząco poziom usług oferowanych przez krajowe podmioty do rozwiązań stosowanych przez wiodące zagraniczne instytucje infrastruktury rynku finansowego.

Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym

1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności

Na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2013 r., poz. 246 z późn. zm.), Prezes NBP wydaje zgodę na prowadzenie systemu płatności oraz na dokonanie zmian w zasadach jego funkcjonowania. Ponadto, na podstawie tej samej ustawy, Prezes NBP sprawuje bieżący nadzór nad zgodnością z prawem, sprawnością i bezpieczeństwem funkcjonowania systemów płatności.

W dniu 30 marca 2015 r. Prezes NBP wyraził zgodę na prowadzenie systemu płatności o nazwie „System Płatności Kartowych” przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A. System Płatności Kartowych jest systemem płatności detalicznych w złotych, umożliwiającym rozliczanie zleceń rozrachunku, generowanych na podstawie zleceń płatniczych, składanych w punktach handlowo-usługowych, bankomatach oraz innych urządzeniach, przy użyciu kart płatniczych, wydanych w Polsce. W I półroczu 2015 r. Prezes NBP wydał również dwie decyzje w sprawie wyrażenia zgody na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania dwóch systemów płatności detalicznych.

Pozostałe działania nadzorcze w I półroczu 2015 r. polegały przede wszystkim na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji pochodzących od operatorów systemów płatności. Podejmowane działania miały u swej podstawy potrzebę zapewnienia przez operatorów systemów płatności zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemów płatności, a w konsekwencji - stabilnego funkcjonowania systemu płatniczego.

2. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych

Na mocy art. 60 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2014 poz. 873 z późn. zm.) Prezes NBP wydaje opinie w zakresie usługi płatniczej, wymienionej w art. 3 ust. 1 pkt 5 (usługa *acquiringu*), którą zamierza świadczyć podmiot ubiegający się o uzyskanie zezwolenia KNF na świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej. W tym celu KNF przekazuje Prezesowi NBP kopię dokumentacji złożonej przez wnioskodawcę (tj. wniosek o wydanie zezwolenia wraz załącznikami), zgodnie z art. 61 a ustawy o usługach płatniczych.

W I półroczu 2015 r. KNF przekazała do opinii Prezesa NBP dwa wnioski podmiotów ubiegających się o świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej, w tym o świadczenie usługi, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy o usługach płatniczych. Jednocześnie w I półroczu 2015 r. Prezes NBP wydał trzy opinie w przedmiocie świadczenia usługi *acquiringu*.

Działania prowadzone przez Prezesa NBP w zakresie opiniowania wniosków podmiotów, ubiegających się o wydanie zezwolenia KNF na świadczenie usługi *acquiringu*, miały na celu zapewnienie zgodnego z prawem, sprawnego i bezpiecznego sposobu świadczenia tej usługi.

3. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

3.1 Wydawanie opinii

W I półroczu 2015 r. Prezes NBP, na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, wydał, w formie postanowień, 3 opinie.

Postanowienia Prezesa NBP odnosiły się do dwóch zmian Regulaminu KDPW m.in. w zakresie:

- uwzględnienia przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 1328), dotyczących przeniesienia na podmioty prowadzące rachunki papierów wartościowych lub rachunki zbiorcze, obowiązków płatnika podatku dochodowego od osób prawnych;
- wprowadzenia stosowania systemowego usunięcia przeterminowanej instrukcji w odniesieniu do zleceń rozrachunku dotyczących rozrachunków zagranicznych;
- zaniechania prowadzenia systemu pożyczek papierów wartościowych na zlecenie;
- doprecyzowania definicji typu uczestnictwa reprezentant w zakresie transakcji zawieranych przez podmioty niebędące uczestnikami;
- przyznania uczestnikom występującym w typie uczestnictwa reprezentant w zakresie transakcji zawieranych przez tzw. zdalnych członków giełdy, niebędącym w zakresie tych transakcji uczestnikami rozliczającymi, możliwości określania limitu obciążeń dla tych transakcji.

Jedno postanowienie Prezesa NBP dotyczyło zatwierdzenia przez KNF Regulaminu Funduszu gwarancyjnego Izby Rozliczeniowej Giełd Towarowych S.A. (IRGiT S.A.).

3.2 Wniosek KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie działalności

Jak zaznaczono w Ocenie za poprzednie półrocze, w dniu 18 grudnia 2014 r. KDPW_CCP S.A. - na podstawie art. 15 ust. 1 w zw. z art. 17 ust. 1 i nast. Rozporządzenia EMIR - złożył wniosek do KNF o rozszerzenie zakresu zezwolenia na świadczenie usług rozliczeniowych.

Zgodnie z ww. wnioskiem, KDPW_CCP S.A. planuje rozszerzenie działalności rozliczeniowej o klasy instrumentów pochodnych w euro zawieranych poza rynkiem regulowanym, czyli kontraktów pochodnych odnoszących się do stóp procentowych, których instrumentem bazowym są EURIBOR i EONIA oraz innych transakcji w euro, tj. transakcji zawartych na rynku regulowanym oraz transakcji zawartych poza tym rynkiem, których przedmiotem są papiery wartościowe. W trakcie toczącego się postępowania KDPW_CCP S.A. złożył wniosek o przedłużenie terminu na przekazanie uzupełnień do wniosku do dnia 31 sierpnia 2015 r.

Po otrzymaniu przez KNF uzupełnionego wniosku zostanie on przesłany do członków Kolegium powołanego w dniu 4 grudnia 2013 r. do wykonywania nadzoru nad KDPW_CCP S.A., w tym do wchodzących w

jego skład przedstawicieli NBP, w celu dokonania jego analizy i przedstawienia ewentualnych uwag lub zastrzeżeń, które będą przedmiotem prac na posiedzeniach ww. Kolegium.

Ocena działań nadzorczych w I półroczu 2015 r.

W zakresie krajowej infrastruktury systemów płatności działania nadzorcze skupiały się na opiniowaniu zasad funkcjonowania systemów płatności detalicznych, jak również zmian w zasadach ich funkcjonowania. W I półroczu 2015 r. Prezes NBP wydał 3 decyzje w powyższym zakresie. Pozostałe działania nadzorcze dotyczyły bieżącego monitorowania funkcjonowania systemów płatności.

W przedmiocie wniosków podmiotów ubiegających się o uzyskanie zezwolenia KNF na świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej, działania NBP koncentrowały się na opiniowaniu dokumentacji w zakresie świadczenia usługi *acquiringu*, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy o usługach płatniczych. W I półroczu 2015 r. Prezes NBP wydał trzy opinie w przedmiocie świadczenia usługi *acquiringu*.

W zakresie krajowej infrastruktury rozliczeniowo-rozrachunkowej rynku kapitałowego działania nadzorcze koncentrowały się na opiniowaniu zmian związanych z funkcjonowaniem systemu rozrachunku papierów wartościowych prowadzonego przez KDPW S.A. oraz systemu rozrachunku papierów wartościowych prowadzonego przez IRGiT S.A. Podobnie jak w II półroczu 2014 r., Prezes NBP wydał w I półroczu 2015 r. 3 opinie w zakresie ww. infrastruktury.

W zakresie prac związanych z wnioskiem KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie zezwolenia należy oczekiwać, iż w II półroczu 2015 r. rozpoczną się prace Kolegium powołanego do wykonywania nadzoru nad KDPW_CCP S.A.

Zakres i intensywność działań nadzorczych nie odbiegały znacząco od działań w okresach poprzednich i należy je ocenić pozytywnie.

Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego

1. Analiza zasadności i możliwości uczestnictwa złotego w systemie CLS (*Continuous Linked Settlement*²⁹)

W I półroczu 2015 r. kontynuowane były prace dotyczące analizy zasadności i możliwości uczestnictwa złotego w systemie CLS.

W dniu 15 czerwca 2015 r. Rada ds. Systemu Płatniczego zapoznała się z przekazaną przez Związek Banków Polskich informacją podsumowującą opinie banków co do celowości włączenia złotego do systemu CLS. Na podstawie ponownej analizy i po przeprowadzonych konsultacjach Związek Banków Polskich uznał, iż w obecnej sytuacji zasadne wydaje się zawieszenie działań do czasu wystąpienia okoliczności skłaniających do ponownego rozpatrzenia włączenia polskiej waluty do CLS, na przykład w sytuacji określenia daty wejścia do strefy euro. Zgodnie z opinią przedstawioną przez Związek Banków Polskich w miarę odległy termin (np. powyżej 5 lat) mógłby być motywem do wznowienia rozważań w tej sprawie.

2. Analiza systemów płatności natychmiastowych

W I półroczu 2015 r. w Narodowym Banku Polskim przeprowadzono analizę dotyczącą funkcjonowania systemów płatności natychmiastowych, w wyniku której przygotowano na potrzeby Rady ds. Systemu Płatniczego, organu opiniodawczo-doradczego Zarządu Narodowego Banku Polskiego, raport pt. *Systemy Płatności natychmiastowych – analiza wybranych systemów, rola banku centralnego oraz kierunki rozwoju*.

Głównym celem przedmiotowej analizy było dokonanie przeglądu wybranych systemów płatności natychmiastowych funkcjonujących na świecie, w UE oraz przede wszystkim w Polsce oraz wskazanie roli banku centralnego w zakresie powstania i rozwoju tego typu systemów. Istotnymi kwestiami, które zawarto w materiale, były także określenie dalszego kierunku rozwoju systemów płatności natychmiastowych oraz ich roli w krajowej infrastrukturze płatniczej, a także poznanie opinii środowiska bankowego i operatorów systemów płatności natychmiastowych nt. systemów płatności natychmiastowych funkcjonujących w Polsce.

Materiał został podzielony na trzy główne części. Pierwsza z nich, stanowiąca część teoretyczną, przedstawia definicję systemu płatności natychmiastowych, przesłanki tworzenia tego typu rozwiązań oraz ich klasyfikację ze względu na sposób przeprowadzania rozliczeń i rozrachunku. Zaprezentowano w niej inne sposoby dokonywania płatności natychmiastowych oraz przedstawiono różne role banku centralnego w systemach płatności natychmiastowych. Przeprowadzono również analizę SWOT systemów płatności natychmiastowych, wskazując w niej ich silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

---

²⁹ CLS (*Continuous Linked Settlement*) jest to globalny system utworzony dla rozrachunku transakcji walutowych, przeprowadzanego w sposób ciągły i jednoczesny dla obu stron transakcji na zasadzie *PvP* (*Payment versus Payment*). System ten istotnie ogranicza ryzyko rozrachunku wynikające z realizacji płatności w różnych terminach, w jakich funkcjonują systemy RTGS poszczególnych walut. Obecnie CLS rozlicza 17 walut.

W drugiej, opisowej części opracowania, przeprowadzono analizę czterech wybranych systemów płatności natychmiastowych funkcjonujących na świecie (brytyjskiego Faster Payments Services, szwedzkiego Betalningar i realtid (BiR), szwajcarskiego The Swiss Interbank Clearing (SIC) i australijskiego New Payments Platform (NPP)) oraz systemów funkcjonujących w Polsce, tj. Express Elixir i BlueCash, a także usługi płatności mobilnych typu P2P w systemie BLIK, ze szczególnym uwzględnieniem takich kwestii jak:

- rodzaje obsługiwanych płatności oraz sposób dokonywania płatności,
- sposób przeprowadzania rozliczenia i rozrachunku,
- dostępność systemu i szybkość realizacji płatności,
- rodzaje uczestnictwa,
- kwotowe limity zleceń,
- rodzaje opłat,
- rola banku centralnego,
- podstawowe dane statystyczne,
- rozwój systemu oraz jego rola w krajowej infrastrukturze płatniczej.

Ważnym elementem analizy były także wyniki badania ankietowego nt. systemów płatności natychmiastowych, skierowanego do polskiego środowiska bankowego, operatorów systemów płatności natychmiastowych w Polsce, organizacji zrzeszającej niebankowe instytucje płatnicze – Polskiej Organizacji Niebankowych Instytucji Płatności (PONIP) oraz do organizacji zrzeszającej podmioty rynku e-commerce – Izby Gospodarki Elektronicznej e-Commerce Polska. Wyniki tego badania przede wszystkim potwierdziły, że zarówno ze strony banków, jak również ich klientów istnieje w Polsce zapotrzebowanie na realizację płatności w trybie natychmiastowym. Jako zalety uczestnictwa w takim systemie wskazano zwiększenie konkurencyjności i rozpoznawalności banku oraz spełnienie oczekiwania klientów nastawionych na innowacje. Produkt ten jest traktowany przez większość banków jako usługa typu premium i pozycjonowana wyżej niż standardowe polecenie przelewu. Dla klientów banków usługa płatności natychmiastowej stanowi dodatkową możliwość wywiązywania się ze swoich zobowiązań, w sytuacji gdy wymagana jest natychmiastowa realizacja takiej płatności. Najczęściej płatności natychmiastowe wykorzystywane są przy dokonywaniu płatności masowych, np. za faktury czy rachunki. Na drugim miejscu znajdują się spłaty kredytów i pożyczek, zaś w dalszej kolejności płatności za zakupy w Internecie oraz wypłaty wynagrodzeń. Częściej usługa ta jest wykorzystywana przez klientów indywidualnych niż przez biznesowych. Banki stosują przeważnie dla swoich klientów niższe limity kwotowe dla pojedynczego zlecenia niż ustalony przez operatora systemu limit. Jako słabą stronę systemów płatności natychmiastowych funkcjonujących w Polsce banki wskazały ich niewielki zasięg działania wynikający ze stosunkowo małej liczby uczestników oraz wysokie koszty przystąpienia do systemu. Ankietowane banki widzą również wyraźną potrzebę wprowadzenia zmian w zasadach funkcjonowania systemów płatności natychmiastowych. Propozycje dotyczą przede wszystkim ujednoczenia zasad rozliczania płatności natychmiastowych oraz ustanowienia połączenia interoperacyjnego pomiędzy krajowymi i zagranicznymi systemami płatności natychmiastowych.

W ostatniej części materiału dokonano podsumowania, w którym wskazano, iż na tym etapie rozwoju rola systemów płatności natychmiastowych w polskim systemie płatniczym jest niewielka, a ich udział w rynku płatności detalicznych jest znikomy. Obecnie nie stanowią one powszechnej alternatywy dla tradycyjnych systemów płatności detalicznych i należy je traktować w kategoriach dodatkowej możliwości szybkiej realizacji płatności oraz uzupełnienia oferty banków. Na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety

oraz analizy funkcjonujących systemów płatności natychmiastowych w Polsce zaproponowano w materiale działania mające na celu wsparcie ich rozwoju, rozszerzenia ich zasięgu i dostępności oraz stopniowego upowszechniania usługi przelewów natychmiastowych. Do działań tych zaliczono:

- uczestnictwo kolejnych banków w systemach płatności natychmiastowych w formie bezpośredniej,
- rozszerzenie przez banki będące uczestnikami systemów płatności natychmiastowych usługi przelewów natychmiastowych na wszystkie rodzaje klientów – zarówno na biznesowych, jak i indywidualnych,
- rozszerzenie godzin dostępu do systemów płatności natychmiastowych przez banki będące uczestnikami systemów płatności natychmiastowych poprzez zmniejszenie ograniczeń w dostępności usługi np. na czas weekendu czy dni ustawowo wolne od pracy,
- podjęcie działań przez operatorów systemów płatności natychmiastowych we współpracy z ich uczestnikami, mających na celu ustanowienie jednego standardu komunikatu płatniczego oraz stworzenie połączenia interoperacyjnego pomiędzy krajowymi systemami płatności natychmiastowych w celu umożliwienia przekazywania płatności pomiędzy uczestnikami różnych systemów,
- podjęcie działań przez operatorów systemów płatności natychmiastowych mających na celu umożliwienie uczestnictwa w ich systemach krajowych instytucji płatniczych w formie pośredniej lub, o ile to jest możliwe, bezpośredniej,
- uczestnictwo operatorów systemów płatności natychmiastowych w międzynarodowych inicjatywach mających na celu utworzenie schematu rozliczeniowego pozwalającego na realizację płatności w trybie natychmiastowym pomiędzy krajami UE oraz włączenie tych systemów w przedmiotowy schemat,
- podjęcie działań przez uczestników i operatorów systemów płatności natychmiastowych mających na celu promocję płatności natychmiastowych i zwiększenie świadomości klientów i akceptantów o istnieniu tej usługi.

Na posiedzeniu w dniu 15 czerwca 2015 r. Rada ds. Systemu Płatniczego zapoznała się z przedmiotową analizą, przedyskutowała jej wyniki oraz poparła zawarte w niej propozycje dotyczące działań mających na celu wsparcie rozwoju systemów płatności natychmiastowych w Polsce oraz rozszerzenie ich zasięgu i dostępności. Raport został opublikowany przez NBP na stronie internetowej NBP³⁰ w sierpniu 2015 r.

3. Analiza skutków obniżenia opłaty *interchange* w Polsce³¹

Problematyka opłaty *interchange*, tj. opłaty ustalonej przez organizacje kartowe, stanowiącej dominującą część opłaty akceptantów kart płatniczych na rzecz agentów rozliczeniowych, będącej przychodem banku wydawcy karty płatniczej, jest od dłuższego czasu zarówno w Polsce, jak i w innych krajach UE oraz na świecie przedmiotem analiz i dyskusji prowadzonych przez podmioty uczestniczące w czterostronnych systemach kart płatniczych (tj. wydawców kart, agentów rozliczeniowych, akceptantów i posiadaczy), a także przedmiotem zainteresowania instytucji nadzorujących lub regulujących funkcjonowanie tego rynku.

---

³⁰ <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/platnosci-natychmiastowe/raport.html>

³¹ Raport dostępny na stronie NBP: <http://www.nbp.pl/systemplatniczy/interchange/obnizenie-oplaty-interchange.pdf>

Wysoka prowizja płacona przez punkty handlowo-usługowe uważana była za jedną z głównych barier dla rozwoju sieci akceptacji kart w Polsce, a co za tym idzie, rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce. Z uwagi na brak powodzenia działań NBP oraz innych podmiotów mających na celu obniżenie opłat *interchange* w formie działań samoregulacyjnych podmiotów rynkowych, w 2012 r. i 2013 r. zostały podjęte działania regulacyjne. Z dniem 1 stycznia 2014 r. w życie weszła ustawa z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych. Ustawa przyjęła jednostopniowe zmniejszenie maksymalnej stawki opłat *interchange* do poziomu 0,5% wartości transakcji zarówno dla kart debetowych, jak i kart kredytowych. Równocześnie ustawa przewidywała półroczny okres przejściowy na dostosowanie przez organizacje kartowe, wydawców kart płatniczych oraz agentów rozliczeniowych umów do ww. wymogów. Powyższy okres przejściowy sprawił, że finalnie obniżka opłat *interchange* do 0,5% wartości transakcji kartowej została dokonana w praktyce dopiero z dniem 1 lipca 2014 r. Ponadto, druga ustawowa obniżka stawki *interchange* do poziomu 0,2% dla kart debetowych i 0,3% dla kart kredytowych została wprowadzona ustawą z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych, która weszła w życie z dniem 29 stycznia 2015 r.

Wszystkie wspomniane wyżej wydarzenia spowodowały, że NBP na początku 2015 r., tj. po dwóch pełnych kwartałach od wprowadzenia nowych stawek, podjął się próby opracowania materiału mającego na celu analizę sytuacji na rynku po wprowadzeniu niższych stawek *interchange*. Raport taki zaprezentowano podczas posiedzenia Rady ds. Systemu Płatniczego, które odbyło się w dniu 30 marca 2015 r. Po uwzględnieniu uwag przedstawionych na RSP oraz opinii przekazanych do NBP raport zaprezentowany został podczas posiedzenia Zarządu NBP, które odbyło się dnia 21 maja 2015 r. Najważniejsza część materiału dotyczy oczekiwanych w latach 2012-2013, tj. z okresu prac nad ustawą obniżającą opłatę *interchange*, konsekwencji wprowadzenia niższych stawek *interchange fee* w lipcu 2014 r. oraz ich odzwierciedlenia w rzeczywistości. Stan rzeczywisty, poparty został analizą danych gromadzonych przez NBP oraz wynikami ankiety przeprowadzonej przez NBP specjalnie na potrzeby tego materiału. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone wśród 32 podmiotów. Odpowiedzi przekazało 30 podmiotów, w tym 12 banków wydających największą liczbę kart, 5 największych agentów rozliczeniowych, organizacji reprezentujących akceptantów, 2 organizacje kartowe oraz 5 pozostałych podmiotów.

Ze względu na fakt, że obniżka opłat *interchange* z lipca 2014 r. przyniosła pewne konsekwencje dla wielu podmiotów rynkowych już w II połowie 2014 r. i efekty te wynikają zarówno z danych statystycznych zbieranych przez NBP, jak i z odpowiedzi na ankietę przeprowadzoną przez NBP, a wpływ drugiej obniżki opłat *interchange* (od 29 stycznia 2015 r.) będzie można ocenić w praktyce dopiero na podstawie danych za II i III kwartał 2015 r., raport koncentruje się głównie na skutkach obniżki opłat *interchange* dokonanej od dnia 1 lipca 2014 r. Ponieważ nie wszystkie konsekwencje wprowadzenia niższych stawek opłaty *interchange* dało się przewidzieć na etapie prac parlamentarnych, w raporcie zawarto również informacje dotyczące nieoczekiwanych konsekwencji związanych z obniżeniem *interchange fee*. Jakkolwiek okres dwóch kwartałów obowiązywania obniżonych opłat *interchange* (tj. III i IV kwartał 2014 r.) wydaje się być okresem wystarczającym na dokonanie pełniejszej analizy skutków powyższych obniżek, to jednak zarówno w ocenie NBP, jak i wielu podmiotów, które odpowiedziały na ankietę NBP, regulacyjna obniżka opłat *interchange* w Polsce z poziomów niemal najwyższych do poziomów najniższych w Unii Europejskiej (UE) nie ujawniła jeszcze wszystkich swoich konsekwencji i wiele skutków o charakterze długofalowym może się ujawnić dopiero w przyszłości.

Raport, oprócz wymienionych wyżej rozdziałów, prezentuje również porównanie Polski z krajami Unii Europejskiej pod względem wysokości opłaty *interchange*. Porównanie przedstawione zostało w trzech okresach: przed regulacyjnym obniżeniem *interchange fee* w lipcu 2014 r., po regulacyjnym obniżeniu opłaty w lipcu 2014 r. oraz po kolejnym obniżeniu opłaty *interchange* w styczniu 2015 r. Materiał zakończony jest podsumowaniem oraz wnioskami NBP z przeprowadzonej analizy, które wskazują, iż obniżenie opłaty *interchange* przyniosło generalnie pozytywne skutki dla samego rynku kartowego (wzrost sieci akceptacji płatności kartowych oraz większy wolumen wartości transakcji kartowych), jednakże miało też negatywne skutki, które nie zostały przewidziane przez ustawodawcę (np. zmiany w taryfach prowizji i opłat przez banki). Jeden z najbardziej oczekiwanych przez autorów ustawy wprowadzającej obniżki opłat *interchange* skutków, tj. przeniesienie przez akceptantów spadku kosztów na ceny towarów i usług, a więc przeniesienie korzyści finansowych na konsumentów, nie miał, w opinii NBP, generalnie miejsca. Wydaje się więc, że z punktu widzenia konsumentów powyższe negatywne skutki finansowe obniżenia opłat *interchange* mogły niwelować jej skutki pozytywne dla tej grupy, tj. możliwość płacenia kartą w większej niż przed obniżką liczbie punktów handlowo-usługowych oraz zmniejszenie ograniczeń kwotowych dla płatności kartowych. Z punktu widzenia sektora bankowego negatywne skutki obniżki *interchange fee* zdecydowanie przewyższają pozytywne skutki tej obniżki w postaci m.in. zwiększenia liczby transakcji dokonywanych kartami płatniczymi. Największym beneficjentem obniżek są akceptanci, a w szczególności ci najwięksi, którzy dzięki zmniejszeniu *interchange fee* znacznie zmniejszyli swoje koszty związane z akceptacją kart. Również w przypadku agentów rozliczeniowych obniżenie opłaty *interchange* przyniosło więcej pozytywnych (zwiększenie marży w okresie do chwili aneksowania umów) niż negatywnych skutków (większa konkurencja na rynku agentów rozliczeniowych). Warto jednak pamiętać, że regulacja *Multilateral Interchange Fee* (MIF) stworzona przez Komisję Europejską (KE) wejdzie w życie w dniu 9 grudnia 2015 r. Powyższe oznacza, że dotychczasowe obniżki opłaty *interchange* byłyby i tak nieuniknione w związku z regulacjami UE. Publikacja raportu na oficjalnej stronie NBP³² miała miejsce w sierpniu br.

4. Badanie obrotu kartowego wśród przedsiębiorców w Polsce

W okresie od listopada 2014 r. do stycznia 2015 r. IPSOS przeprowadził, na zlecenie Fundacji Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego, badanie nt. obrotu kartowego wśród przedsiębiorców w Polsce pt. *Badanie obrotu kartowego wśród przedsiębiorców w Polsce*³³. Badanie wykonano metodą CAPI na reprezentatywnej próbie 1000 firm handlowo-usługowych akceptujących płatności kartami. W raporcie zaprezentowano następujące wnioski:

- w 2014 r. odsetek przedsiębiorstw akceptujących płatności kartami wynosił 19% i wzrósł on o 2 p.p. w porównaniu do 2013 r. Największy procent firm akceptujących płatności kartami zanotowano w branży hotelarsko-gastronomicznej (50%). Najmniej akceptantów kart natomiast było w branży transportowej (7%) oraz w działalności profesjonalnej i naukowo-technicznej (5%).
- tylko 36% badanych firm zauważyło obniżkę opłat za przyjmowanie płatności kartami, jaka nastąpiła po dniu 1 lipca 2014 r. Z badania wynika, że obniżka była bardziej zauważona przez firmy większe niż

---

³² Raport dostępny na stronie NBP: <http://www.nbp.pl/systemplatniczy/interchange/obnizenie-oplaty-interchange.pdf>

³³ Badanie opublikowane na stronie Uniwersytetu Warszawskiego http://kongresplatnosci.pl/prezentacje/Raport_z_badiana_akceptantow_kart_platniczych_FROB-WZ_UW-Ipsos_Marzec_2015.pdf

średnie i małe. Zaledwie połowa badanych firm знаła ustawę, która obniżyła wysokość opłaty interchange do 0,5%.

- około 2/3 firm, które zauważyły obniżkę opłaty interchange, stwierdziło, że wynikała ona z propozycji agenta rozliczeniowego. Natomiast 24% firm samodzielnie zaproponowało agentowi rozliczeniowemu zmianę warunków umowy i obniżenie stawek. Pozostałe firmy zmieniły agenta rozliczeniowego.
- aż 72% akceptantów kart płatniczych zadeklarowało, że płaciło opłatę w postaci jednolitej stawki procentowej od wartości płatności kartami (blend), oprócz tego 9% firm płaciło stałą stawkę procentową ze składnikiem kwotowym. Średnia wysokość jednolitej opłaty akceptanta za płatności kartami, po wejściu w życie obniżenia stawek opłaty interchange w lipcu 2014 r., wyniosła 0,92% i spadła z 1,71%. W przypadku zróżnicowania stawek dla akceptacji kart średnia stawka procentowa dla płatności kartami Visa spadła do 0,90%, a dla kart MasterCard do 0,97%.
- przyjmowaniem płatności mobilnych za pomocą aplikacji zainstalowanej na telefonie komórkowym zainteresowanych jest 41% badanych firm.

5. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim

Narodowy Bank Polski w pierwszym półroczu 2015 r. kontynuował prace w ramach badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. Badanie to jest oparte na badaniu kosztów instrumentów płatniczych, przeprowadzonym w latach 2009-2012 pod kierunkiem Europejskiego Banku Centralnego, w którym wzięło udział 13 państw z Unii Europejskiej. Wyniki tego szeroko zakrojonego projektu zostały przedstawione w opublikowanym na stronie internetowej EBC w 2012 r. opracowaniu pt. „*The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*”³⁴. Ważnym punktem odniesienia jest także badanie przeprowadzone w 2007 r. przez Bank Norwegii, którego wyniki zostały opublikowane w 2009 r. w raporcie pt. „*Costs in the Norwegian Payment System*”³⁵.

W pierwszym półroczu 2015 r. najwięcej uwagi poświęcono kwestionariuszowi dla banków oraz kwestionariuszowi dla podmiotów infrastruktury płatniczej (zmodyfikowana wersja kwestionariusza dla banków, która ma zostać wysłana do agentów rozliczeniowych, izb rozliczeniowych, instytucji płatniczych, etc.) oraz szczegółowym instrukcjom ich wypełniania. Przy opracowywaniu ww. kwestionariuszy wykorzystano materiały udostępnione przez Bank Norwegii. Warto dodać, że kwestionariusze te są zgodne z metodyką EBC zastosowaną w 2012 r., ponieważ stosują metodę rachunku kosztów działań (ang. *Activity Based Costing*). Należy podkreślić, że podmioty po wypełnieniu kwestionariuszy otrzymują wyniki dotyczące swoich kosztów instrumentów płatniczych. Oznacza to możliwość porównania wyników ze średnią rynkową, która zostanie podana w raporcie końcowym. Ponadto kwestionariusze te pozwalają także zbadać koszty innowacyjnych instrumentów płatniczych (głównie płatności mobilnych). Zawierają one także elementy przychodowe, które mają posłużyć przede wszystkim do precyzyjnego oszacowania kosztów instrumentów płatniczych po stronie konsumentów oraz przedsiębiorstw, ale także pozwolić na określenie

---

³⁴ H. Schmiedel, G. Kostova, W. Ruttenberg, *The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*, Occasional Paper Series No 137, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp137.pdf.

³⁵ O. Gresvik, H. Haare, Norges Bank, *Costs in the Norwegian payment system*, Staff Memo 4/2009, http://www.norges-bank.no/Upload/Publikasjoner/Staff_Memo/2009/Staff_Memo_0409.pdf.

stosunku przychodów i kosztów dla przelewów, kart i innych usług płatniczych oferowanych przez banki oraz podmioty infrastruktury płatniczej.

Po wewnętrznych uzgodnieniach w NBP oraz z ekspertem zewnętrznym, ponownej dyskusji poddany został także rok bazowy badania. Wpłynął na to fakt, że w 2014 oraz 2015 roku zaszło wiele zmian na rynku płatniczym, w tym przede wszystkim zmiana wysokości opłaty *interchange* oraz dynamiczny rozwój płatności mobilnych, które silnie wpływają na koszty oraz przychody produktów objętych zakresem badawczym – zarówno kart, jak i gotówki – oraz powodują przemodelowanie wewnętrznych procesów zachodzących w bankach, optymalizację kosztów czy poszukiwanie alternatywnych kanałów świadczenia usług. Niezbędna zatem wydawała się zmiana roku referencyjnego badania (badanie kosztów w ramach pierwotnej metodyki miało obejmować dane wyłącznie za 2014 r.). Banki poproszono o informację odnośnie możliwości przekazania danych w ujęciu kwartalnym lub półrocznym za 2014 i 2015 r. (co pozwoliłoby na uchwycenie wpływu zmian regulacyjnych oraz procesów innowacyjnych – m.in. rozwój płatności mobilnych i przelewów natychmiastowych – na koszty płatności w Polsce) lub rocznym za 2014 i 2015 r. lub łącznie za 2015 r. Ze wstępnych deklaracji banków wynika, że opowiadają się one w większości za ujęciem rocznym za 2015 r. Decyzja dotycząca wyboru okresu bazowego do badania kosztowego będzie podjęta w II półroczu 2015 r.

Wyniki tego pierwszego w Polsce tak kompleksowego badania powinny przyczynić się do uzyskania ważnych szacunków dla polskiego rynku płatniczego w zakresie kosztów społecznych i prywatnych instrumentów płatniczych, ponoszonych przez poszczególne najważniejsze strony łańcucha płatności. Badanie to będzie miało także znaczenie dla całej polskiej gospodarki, ponieważ finalnie ma umożliwić oszacowanie całkowitych kosztów płatności, a także możliwych do uzyskania oszczędności w efekcie zmiany struktury płatności z gotówkowej na bezgotówkową.

Wykaz stosowanych skrótów

ADF – Akademia Dostępne Finanse

BFG – Bankowy Fundusz Gwarancyjny

CAPI - *computer assisted personal interview* - metoda badawcza polegająca na przeprowadzeniu wywiadu z respondentem przy użyciu urządzeń mobilnych, na których zapisywane są udzielone odpowiedzi

CCP – *Central Counterparty* - partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących

CDPW – Centralny Depozyt Papierów Wartościowych

CSDR - *Central Securities Depositories Regulation* - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012

DCA – *Dedicated Cash Accounts* – Dedykowane Rachunki Pieniężne

DSP – Departament Systemu Płatniczego NBP

DVP – *Delivery Versus Payment* – „dostawa za płatność” - zasada rozrachunku transakcji na papierach wartościowych warunkująca rozrachunek w papierach wartościowych przeprowadzeniem rozrachunku w środkach pieniężnych

EACHA – *European Automated Clearing House Association* (Europejskie Stowarzyszenie Izb Rozliczeniowych)

EBA – *European Banking Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

EBC – Europejski Bank Centralny

ECC – *European Clearing Cooperative*

ECON - *Committee on Economic and Monetary Affairs* - Komisja Gospodarcza i Monetarna

EMIR – *European Market Infrastructure Regulation* – Rozporządzenie w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji

EMV – *Europay, MasterCard, VISA* – standard określający specyfikację techniczną dla obrotu kartowego, z wykorzystaniem kart elektronicznych z mikroprocesorem

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy

ESMA - *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

EUR - euro

FROB – Fundacja Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego

HCE - *Host Card Emulation* – technologia umożliwiająca dokonanie płatności zbliżeniowo telefonem

GPW S.A. – Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

IRGiT S.A. - Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych S.A.

ITS - *Implementing Technical Standards* - regulacyjne standardy wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA

KDPW S.A. – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

KDPW_CCP S.A. – izba rozliczeniowa

KE – Komisja Europejska

KGU SORBNET2 – Krajowa Grupa Użytkowników SORBNET2

KIR S.A. – Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego

KSKOK – Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa

LEI - *Legal Entity Identifier* - to 20-znakowy kod alfa-numeryczny, który jednoznacznie identyfikuje podmioty zawierające transakcje na światowych rynkach finansowych

MF – Ministerstwo Finansów

MiFID II - dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków in-strumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE

MiFIR - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 600/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012

MMS2 - Moduł monitorujący systemu SORBNET2 – aplikacja udostępniana przez NBP uczestnikom systemu SORBNET2 umożliwiająca monitorowanie zleceń i zarządzanie rachunkiem

mPIN - unikalny kod nadany karcie płatniczej umożliwiający bezpieczniejsze zatwierdzanie płatności w internecie i w telefonie

NBP – Narodowy Bank Polski

NFC - *Near Field Communication* – krótkozasięgowy, wysokoczęstotliwościowy, radiowy standard komunikacji pozwalający na bezprzewodową wymianę danych

OTC – *Over-the-counter* – rynek pozagiełdowy

PAD - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego

PE – Parlament Europejski

PLN – polski złoty

PONIP - Polska Organizacja Niebankowych Instytucji Płatności

POS – *point of sale* – punkt handlowo-usługowy

PROB – Program Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego

PSD2 - Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2006/48/WE i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE

PVP – *Payment Versus Payment* – „płatność za płatność” - zasada rozrachunku dotyczącego transakcji walutowych

P2P – *person to person* – płatność (transakcja) dokonywana pomiędzy osobami fizycznymi

RPW – Rejestr Papierów Wartościowych funkcjonujący do dnia 12 kwietnia 2015 r.

RSP – Rada ds. Systemu Płatniczego

RTGS – *Real Time Gross Settlement* - rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym

RTS – *Regulatory Technical Standards* – regulacyjne standardy techniczne i wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA

SCT – SEPA Credit Transfer (polecenie przelewu w standardzie SEPA)

SEPA – Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro

SIM - *Subscriber Identity Module* - plastikowa karta chipowa z wbudowaną pamięcią i mikroprocesorem

SKARBNET4 – system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP funkcjonujący od dnia 13 kwietnia 2015 r.

SKOK – Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa

SORBNET – System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do dnia 9 czerwca 2013 r.

SORBNET2 – nowa generacja systemu SORBNET, funkcjonujący od dnia 10 czerwca 2013 r.

SORBNET-EURO – polski system RTGS dla płatności w euro, funkcjonujący do dnia 18 listopada 2011 r.

SSP – *Single Shared Platform* - wspólna platforma technologiczna systemu TARGET2

SWIFT – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* - Stowarzyszenie na Rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej

T2-S – system TARGET2-Securities

TARGET2 - *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym

UE – Unia Europejska

U2A - *User-to-Application* – forma dostępu uczestnika do systemu SORBNET2 z wykorzystaniem przeglądarki internetowej i określonych usług SWIFTNet

TARGET2-NBP – polski komponent systemu TARGET2

TR – *Trade Repository* – repozytorium transakcji

ZBP - Związek Banków Polskich

Spis schematów

Schemat nr 1. Uproszczona struktura platformy T2S	106
--	-----

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015 (w tys. sztuk).....	11
Wykres nr 2. Średnia dzienna liczba zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015.....	11
Wykres nr 3. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2015 (w bln zł).....	12
Wykres nr 4. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk).....	17
Wykres nr 5. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.).....	17
Wykres nr 6. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2015 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro).....	18
Wykres nr 7. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. (w mln sztuk).....	21
Wykres nr 8. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w tys. sztuk).....	23
Wykres nr 9. Liczba transakcji SCT wewnętrznych i międzysystemowych (w szt.) w systemie Euro Elixir.....	26
Wykres nr 10. Wartość transakcji SCT wewnętrznych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir.....	26
Wykres nr 11. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.....	27
Wykres nr 12. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w I półroczu 2015 r.....	28
Wykres nr 13. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w I półroczu 2015 r.....	28
Wykres nr 14. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.....	31
Wykres nr 15. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w I półroczu 2015 r.....	31
Wykres nr 16. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w I półroczu 2015 r.....	32
Wykres nr 17. Wartość zleceń w systemie BLIK w kolejnych miesiącach (system funkcjonuje od dnia 9 lutego 2015 r.).....	34
Wykres nr 18. Liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych miesiącach (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.).....	35
Wykres nr 19. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych miesiącach (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.).....	35
Wykres nr 20. Liczba zleceń w systemie BLIK w okresie I półrocza 2015 r. w poszczególnych dniach tygodnia.....	36

Wykres nr 21. Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2015 r.....	36
Wykres nr 22. Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec czerwca 2015 r.	37
Wykres nr 23. Średnia dzienna wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2015 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)	39
Wykres nr 24. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2015 r.	39
Wykres nr 25. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2009 – 2015	43
Wykres nr 26. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2009 – 2015	44
Wykres nr 27. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2009 – 2015 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.).	45
Wykres nr 28. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2009 – 2015 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.).	46
Wykres nr 29. Liczba transakcji rozliczona w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2015	47
Wykres nr 30. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2015.....	48
Wykres nr 31. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2015	53
Wykres nr 32. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w	53
Wykres nr 33. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2015	54
Wykres nr 34. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2015.....	55
Wykres nr 35. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2015 (w mln zł).....	56
Wykres nr 36. Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	57
Wykres nr 37. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln).....	58
Wykres nr 38. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł)	58
Wykres nr 39. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł)	59
Wykres nr 40. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 roku.....	60
Wykres nr 41. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	61
Wykres nr 42. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	62
Wykres nr 43. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r	62
Wykres nr 44. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	63
Wykres nr 45. Liczba transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.....	63

Wykres nr 46. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	64
Wykres nr 47. Liczba wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2008 r.	65
Wykres nr 48. Wartość wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i>) w kolejnych półroczach od 2008 r.	66
Wykres nr 49. Średnia wartość transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2008 r.	66
Wykres nr 50. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2005 r. – czerwiec 2015 r.	68
Wykres nr 51. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – czerwiec 2015.	69
Wykres nr 52. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r. zrealizowanych w systemie Elixir oraz w ramach rozrachunków międzyoddziałowych	71
Wykres nr 53. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.	72
Wykres nr 54. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.	73
Wykres nr 55. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.	73
Wykres nr 56. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec czerwca 2009 r. oraz czerwca 2015 r.	74
Wykres nr 57. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.	75
Wykres nr 58. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.	75
Wykres nr 59. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.	76
Wykres nr 60. Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.	77
Wykres nr 61. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.	77
Wykres nr 62. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2005 –2015.	79
Wykres nr 63. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	80
Wykres nr 64. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r. – dane od banków.	81
Wykres nr 65. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków	82
Wykres nr 66. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II półroczu 2014 r. i w I półroczu 2015 r. – dane od banków	82
Wykres nr 67. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 – dane od agentów rozliczeniowych	83
Wykres nr 68. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2015 – dane od agentów rozliczeniowych	84
Wykres nr 69. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2006-2015 (w mld zł)	86
Wykres nr 70. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2005-2015 (w %)	87

Wykres nr 71. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2005-2015 (w mld zł)	88
Wykres nr 72. Udział depozytów gospodarstw domowych w M1 w latach 2005-2015 (w %)	89

Spis tabel

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.	12
Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.	13
Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.	18
Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.	19
Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w II półroczu 2014 r. i w I półroczu 2015 r.	22
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.	24
Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015r.	29
Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w II półroczu 2014 r. i w I półroczu 2015r.	32
Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w I półroczu 2015 r. (system rozpoczął przeprowadzanie rozliczeń z dniem 9 lutego 2015 r.)	37
Tabela nr 10. Porównanie średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.	40
Tabela nr 11. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2014 r. i I półroczu 2015 r.	41
Tabela nr 12. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec grudnia 2014 r. i czerwca 2015 r.	51
Tabela nr 13. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 - 2015	52
Tabela nr 14. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2015	55
Tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2015	70

---

www.nbp.pl

